

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV ČESKO-NĚMECKÝCH AREÁLOVÝCH STUDIÍ A GERMANISTIKY

DIPLOMOVÁ PRÁCE

PŘESHRANIČNÍ OBECNÍ SPOLUPRÁCE NA PŘÍKLADU BAVORSKÝCH A
JIHOČESKÝCH OBCÍ

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Šepták, Ph.D.

Autor práce: Michaela Kolářová

Studijní obor: Česko-německá areálová studia

Ročník: 2

Prohlašuji,

že jsem autorem této kvalifikační práce a že jsem ji vypracovala pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu použitých zdrojů.

V Českých Budějovicích dne

Michaela Kolářová

Ráda bych poděkovala vedoucímu své diplomové práce panu PhDr. Miroslavu Šeptákovi, Ph.D. za odbornou pomoc, cenné rady, podnětné připomínky, věnovaný čas a v neposlední řadě za nekonečnou trpělivost. Dále bych chtěla poděkovat paní Mgr. Haně Burešové, referentce zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti působící na městském úřadě v Třeboni a panu Karlu Matschinerovi, tiskovému mluvčímu okresního úřadu Freygun-Grafenau, za poskytnuté rozhovory.

ANOTACE

Diplomová práce se zabývá přeshraniční spoluprací mezi obcemi zejména v česko-bavorském příhraničním regionu. Zkoumá vlivy regionální politiky, evropské politiky a česko-německých vztahů na tuto spolupráci. Jádrem diplomové práce tvoří sociologický výzkum, který detailně studuje přeshraniční spolupráci a partnerství bavorského okresu Freyung-Grafenau a jihočeského města Třeboň. Založený je především na rozhovorech s představiteli obou samosprávních jednotek a na dotazníku, který byl vyplněn respondenty se vztahem k oběma zmíněným municipalitám. Sociologický výzkum se zaměřuje na celkové vnímání daného partnerství, jeho výhody a nevýhody a budoucí perspektivu.

Klíčová slova:

Regionální politika; česko-německé vztahy; přeshraniční spolupráce; Freyung-Grafenau; Třeboň

ANOTATION

The thesis deals with the cross-border cooperation of the municipalities especially in the Czech-Bavaria cross-border region. The thesis research effects of the regional policy, European policy, and Czech-German relations on this cooperation. The core of the thesis constitutes the sociological survey, which explores in detail the cross-border cooperation and the partnership of the Bavarian district Freyung-Grafenau and South Bohemian Town Třeboň. The survey is based primarily on the interviews with the representatives of both self-governing units and on the questionnaire, which was completed from the respondents with the relation to both mentioned municipalities. The sociological survey focuses on general perception of the partnership, its benefits and disadvantages and its future perspective.

Keywords:

Regional policy; Czech-German relations; Cross-border cooperation; Freyung-Grafenau; Třeboň

OBSAH

ANOTACE	4
SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	7
ÚVOD.....	9
1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ	12
1.1. Obce v České republice	12
1.2. Obce ve Spolkové republice Německo.....	16
1.3. Meziobecní spolupráce	19
1.4. Přeshraniční spolupráce	21
2. REGIONALISMUS A REGIONÁLNÍ POLITIKA V KONTEXTU PŘESHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE	26
2.1. Vymezení základních pojmů, starý a nový regionalismus	26
2.2. Region.....	33
2.3. Regionální politika	37
2.4. Regionální politika v České republice.....	39
2.5. Regionální politika ve Spolkové republice Německo	44
3. PŘESHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE.....	47
3.1. Nástin česko-německých vztahů v „krátkém“ 20. století	47
3.2. Historie a vývoj přeshraniční spolupráce v ČR.....	50
3.3. Euroregiony	52
3.4. Program PHARE CBC	54
3.5. Iniciativa INTERREG	56
3.6. Česko-německé vztahy a vývoj přeshraniční spolupráce v česko-bavorském příhraničním regionu.....	57
3.7. Euroregiony v česko-bavorském příhraničí.....	58
3.7.1 Euroregion Šumava-Bayerischer Wald-Mühlviertel	58
3.7.2 Euroregion Egrensis	59
3.8. Historie a vývoj přeshraniční spolupráce ve Spolkové republice Německo	59
4. PŘÍKLADY PŘESHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE A PARTNERSTVÍ.....	62
4.1. Kontakty rajhradského kláštera s Rakouskem.....	62

4.2. Vznik a stavba c. k. „komerciální silnice“ z Vídně do Prahy přes západní Moravu	63
4.3. EUREGIO-Bavorsko-český školní rok – Gastschuljahr	63
4.4. Partnerství Univerzity Pasov a Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích	64
4.5. Partnerství Gymnázia Strakonice a Gymnázia Johanna Andrease Schmellera v Nabburgu.....	64
4.6. Partnerství Základní školy Prachatice se školami v Neureichenau a Grafenau	65
4.7. Partnerství Mateřské školy Teplá a mateřské školy ve Speinshartu.....	65
4.8. Kreativní příhraničí	66
4.9. Divadelní síť ČOJČ – Čechy Bavorsko.....	66
4.10. Tandem.....	67
4.11. Přeshraniční spolupráce a partnerství okresu Freygun-Grafenau a města Třeboň	67
5. VLIV PANDEMIE COVID-19 NA PŘESHraniČNÍ SPOLUPRÁCI.....	80
5.1. Pandemie Covid-19	80
5.2. Přeshraniční spolupráce v době pandemie Covid-19 a její důsledky	83
6. SOCIOLOGICKÝ VÝZKUM.....	87
6.1. Typy sociologického výzkumu.....	87
6.2. Základní metody a techniky sociologického výzkumu	87
6.3. Sociologický výzkum na téma přeshraniční spolupráce a partnerství okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň	88
6.4. Dotazníkové šetření	89
6.5. Vyhodnocení dotazníkového šetření	95
ZÁVĚR	97
SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY A ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ	99
SEZNAM PŘÍLOH.....	118

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ASEM – Asia-Europe Meeting

AU – African Union

CARICOM – Caribbean Community and Common Market

CIP – Community Initiative Programme

CPLP – Comunidade dos Países de Língua Portuguesa

ČNR – Česká národní rada

ČR – Česká republika

EAFRD – European agricultural fund for rural developement

ECOWAS – Economic Community of West Africa

EFRR – Evropský fond pro regionální rozvoj

EFTA – European Free Trade Association

ENRF – Evropský námořní a rybářský fond

ESF – Evropský sociální fond

ESIF – Evropské strukturální a investiční fondy

EU – Evropská unie

EÚS – Evropská územní spolupráce

EZFRV – Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova

GWR – Gemeinschaftsaufgabe zur Verbesserung der regionalen Wirtschaftsstruktur

JAR – Jihoafrická republika

NATO – North Atlantic Treaty Organization

NDR – Německá demokratická republika

OAU – Organization of African Unity

PHARE – Poland and Hungary Aid for the Economy

SADC – Southern African Development Community

SRN – Spolková republika Německo

SSSR – Svaz sovětských socialistických republik

Tzn. – to znamená

Tzv. – tak zvaný

UNASUR – Unión de Naciones Sudamericanas

USA – United States of America

ÚVOD

Díky své geografické poloze přímo ve středu Evropy má Česká republika jedinečnou příležitost aktivně se zapojit do dění na kontinentě. Již vstupem do Evropské unie, mezinárodní politické a ekonomické organizace spojující evropské národy, se Česká republika přiblížila propojení v rámci tohoto tělesa. Ačkoliv je sdružení členských států díky sdílení hodnot a prostoru na vysoké úrovni, i přesto mezi nimi existuje množství rozdílů – hospodářských, kulturních nebo historických. V časech globalizace a europeizace je prakticky nemožné, aby jednotlivé státy zůstaly izolovány. V tomto bodě vnímám právě přeshraniční spolupráci jako ideální nástroj pro diskusi, výměnu názorů, navazování kontaktů a přátelství, a to zejména se sousedními státy. Především Spolková republika Německo, se kterou má naše země složitou společnou historii, poznamenanou konfliktními situacemi a událostmi, je ideálním partnerem pro přeshraniční dialog. Právě vztahy se státy, se kterými máme společné hranice, jsou pro nás velmi významné. Proto je důležité s našimi sousedy neustále komunikovat a participovat na společných projektech a aktivitách, které přinášejí užitek na obou stranách hranice. Tak může být Česká republika dobrým partnerem pro ostatních 26 členských států Evropské unie.

Hlavním tématem diplomové práce je přeshraniční spolupráce municipalit v Jihočeském kraji a Bavorsku. Název práce odkazuje na spolupráci jihočeských a bavorských obcí, v práci však bylo nakonec podrobně popsáno jedno partnerství, a to okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň. Cílem práce bylo v rámci sociologického výzkumu vytvořit case study, která bude detailně reflektovat přeshraniční spolupráci municipalit v Bavorsku a Jihočeském kraji. V případě, že by se práce zabývala více takovými příklady, její rozsah by značně překročil stanovené minimální rozpětí.

V práci bylo použito několik výzkumných metod. První z nich je metoda diachronní, která sleduje proměny a vývojové tendence přeshraniční spolupráce v dějinách a v čase. Pomocí synchronní metody byl naopak zkoumán její současný stav a struktura. Jako konkrétní příklad jsem si vybrala již zmiňované partnerství a spolupráci municipalit Freyung-Grafenau a Třeboň, které se stalo i ústředním předmětem sociologického výzkumu práce. Toto konkrétní partnerství jsem si zvolila, protože jsem v roce 2017, v prvním ročníku mého bakalářského studia, strávila dva měsíce jako praktikantka právě na okresním úřadě Freyung-Grafenau. Měla jsem tak možnost se osobně podílet na některých aktivitách a projektech v rámci této přeshraniční spolupráce

obou samosprávních jednotek a hlouběji poznat systém, jakým tato kooperace a partnerství funguje.

Důvodem, proč jsem si pro diplomovou práci vybrala právě česko-bavorskou přeshraniční spolupráci je, že o tomto tématu zatím neexistuje monografie, která by se jím dopodrobna zabývala. Stěžejní literaturou, ze které jsem čerpala, byla především práce předsedy Asociace evropských hraničních regionů Pavla Brandy. V publikaci *Regionální politika EU a podpora přeshraniční spolupráce* detailně shrnuje problematiku přeshraniční kooperace, její koncept, podporu, roli euroregionů, představuje struktury podporující přeshraniční spolupráci a podrobně popisuje jednotlivé euroregiony. Dále mi byla nápomocna také publikace Marka Jetmara *Meziregionální a přeshraniční spolupráce v cestovním ruchu*, která se zabývá obdobnými tématy. Z německy psané literatury bych vyzdvihla práci Daniela Storbecka *Grenzüberschreitende kommunale Zusammenarbeit*. Monografie se podrobně věnuje německé přeshraniční komunální spolupráci, její historii a jejímu právnímu základu. Dále jsem čerpala také z článků Kariny Pallagstové *Entwicklungspfade der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit und Status quo* a *Ausgewählte grenzüberschreitende Kooperationsformen und die INTERREG-Förderung in Europa* pojednávajících o formách přeshraniční kooperace a Evropských fondech. Mnoho informací mi poskytla také legislativa České republiky a Spolkové republiky Německo. V rámci elektronických zdrojů jsem využívala především webové stránky českých i německých ministerstev, Evropské unie a evropských orgánů, kde jsem našla stěžejní informace o financování přeshraniční spolupráce, podpůrných programech a jednotlivých programových obdobích. Nejprínosnějšími pro mě byly weby Ministerstva pro místní rozvoj ČR, Úřadu vlády ČR, Ministerstva zdravotnictví, Evropského parlamentu, Evropské komise nebo jednotlivých euroregionů. Data k partnerství zahrnutému do sociologického výzkumu jsem čerpala převážně z webových stránek okresního úřadu Freyung-Grafenau a města Třeboň.

Diplomová práce vymezuje základní pojmy, s nimiž pracuje, kterými jsou obce v České republice a Spolkové republice Německo a přeshraniční a meziobecní spolupráce. Dále představuje regionalismus a regionální politiku v České republice a Spolkové republice Německo v kontextu přeshraniční spolupráce, jejich historii, vývoj a současné tendence, a také definuje pojem regionu. Práce podrobně rozebírá problematiku české a německé přeshraniční spolupráce, její ovlivnění vývojem česko-německých vztahů, její historii a současnou podobu. Také se zabývá aktuální situací způsobenou

pandemií onemocnění Covid-19 a jejími důsledky na přeshraniční spolupráci, které nelze díky momentálnímu častému uzavírání hranic opomenout.

Jádrem diplomové práce je podrobné představení přeshraniční spolupráce a partnerství okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň a její praktická část v podobě sociologického výzkumu zabývajícího se právě tímto konkrétním partnerstvím. Hlavními zdroji výzkumu se staly především rozhovory vedené se zástupci přeshraniční spolupráce na městském úřadě v Třeboni a na okresním úřadě ve Freyungu a dotazníky, které byly předloženy občanům jednotlivých municipalit k vyplnění. V rámci výzkumu byly stanoveny čtyři hypotézy, které budou na základě dat získaných z dotazníků a rozhovorů s aktéry přeshraniční spolupráce buď potvrzeny nebo vyvráceny. První hypotézou bylo, že o přeshraniční spolupráci a partnerství okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň mají povědomí nejen hlavní představitelé municipalit, ale také veřejnost. Mezi hlavní cíle přeshraniční spolupráce se řadí setkávání a vzájemné oboustranné poznávání těchto dvou správních jednotek. Aby toho bylo dosaženo, je bezpodmínečně nutné zapojit do spolupráce a partnerství samotné občany. Domnívám se tedy, že více než polovina dotazovaných již o spolupráci někdy slyšela. Druhá hypotéza zněla: přeshraniční spolupráce je celkově vnímána převážně pozitivně. Opět vycházím z předpokladu, že spolupráce zaměřená na občany má díky jednotlivým aktivitám a projektům pozitivní vliv na jejich kulturní, sociální nebo i pracovní život. Proto se domnívám, že v rámci partnerství a spolupráce budou zainteresovaní lidé vnímat více výhod než nevýhod. Další z hypotéz se zaměřila na způsob, jakým se občané o daném tématu dozvěděli. Vzhledem k dnešní době, kdy se moderní technologie stále více stávají nedílnou součástí našich životů, je velmi pravděpodobné, že informace o spolupráci získávají lidé převážně z médií, sociálních sítí a internetu. Poslední hypotéza se týkala oblastí, které občané považují za stěžejní ve vztahu ke spolupráci, a které si přejí v jejím rámci podporovat. Domnívám se, že se jedná především o oblasti regionálního rozvoje, kultury a sportu. První jmenovaný je důležitou součástí celkového procesu modernizace a vývoje municipalit a zaměření na přeshraniční spolupráci v tomto oboru napomáhá kolektivnímu růstu v rámci mezinárodních vztahů a přeshraničních kontaktů. Kultura a sport jsou volnočasovými aktivitami, při kterých se občané sousedních zemí mohou setkávat a poznávat společná témata, vést dialog a nacházet shodné vlastnosti. Proto si myslím, že jsou tyto tři oblasti nejvíce vyhledávanými v projektech přeshraniční spolupráce a také nejvíce žádanými ze strany občanů.

1. VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ

V první kapitole budou vymezeny základní pojmy, o kterých diplomová práce pojednává. Budou zde definovány obce v České republice a ve Spolkové republice Německo, jejich právní pozadí, úlohy, funkce a orgány. Dále jsou zde vymezeny pojmy meziobecní spolupráce a přeshraniční spolupráce. V kapitole jsou přiblíženy jejich základní definice, cíle a účely, za kterými jsou provozovány, zákonné vymezení, jednotlivé orgány a nositelé, průběh aktivit obsažených v obou typech spolupráce, důležité dokumenty a nástroje jejich podpory. V neposlední řadě jsou zde také uvedeny jejich výhody a případné nevýhody.

1.1. Obce v České republice

Dle Ústavy ČR se Česká republika člení na obce, které jsou výchozími subjekty územní samosprávy. Obec lze definovat jako **základní územní samosprávný celek**, který tvoří základ územního uspořádání demokratického státu. Součástí tohoto uspořádání jsou konkrétní jednotlivci, kteří jakožto osoby s formálně stejnými právy a povinnostmi vystupují v roli občanů, jejichž sdružení do vymezených územních (katastrálních) celků – tzn. obcí – je fundamentem pro demokratický stát. Dalším stupněm tohoto uspořádání je sdružování obcí do regionálních uskupení různého stupně (například okresy, kraje) a nakonec do samotného státu.¹

V České republice právně vymezuje obce **zákon č. 128/2000 Sb., o obcích (obecní zřízení)** ze dne 12. dubna 2000.² Z hlediska tohoto právního normativu obec charakterizují následující tři znaky: území, občané a samospráva veřejných záležitostí v hranicích obce. Obec zřizuje své samosprávné orgány a samostatně rozhoduje ve věcech svěřených obci do samostatné působnosti. Obec je veřejnoprávní korporací, která disponuje vlastním majetkem. V právních vztazích vystupuje obec svým jménem a nese odpovědnost vyplývající z těchto vztahů.³

¹ KALA, Václav, VRANÝ, Jiří a PŘIKRYL, Jan. *Správa a samospráva obce*. Praha: Naše vojsko, 1992, s. 7. ISBN 80-206-0237-2; PEKOVÁ, Jitka. *Finance územní samosprávy. Teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011, s. 340-341. ISBN 978-80-7357-614-1; ČESKO. Ústava České republiky ze dne 16. prosince 1992. Územní samospráva. Hlava sedmá, článek 99-105. Dostupné také z: <http://extwprlegs1.fao.org/docs/pdf/cze128281.pdf>.

² ČESKO. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000, o obcích (obecní zřízení). In: Sbírka zákonů České republiky. 2000, částka 38, s. 1738. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=128&r=2000>.

³ MARKOVÁ, Hana. *Finance obcí, měst a krajů*. Praha: Orac, 2000, s. 21. ISBN 80-86199-23-1; ČESKO. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000, o obcích (obecní zřízení). In: Sbírka zákonů České republiky. 2000, částka 38, s. 1738. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=128&r=2000>.

Zákon o obcích rozlišuje následující druhy obcí: obce, města, obce s pověřeným obecním úřadem a obce s rozšířenou působností, statutární města, hlavní město Praha a městys. **Obce** jako takové jsou definovány jako obce, které nejsou městy. **Města** jsou rozlišována dle počtu obyvatel – v ČR je požadavek od 3 000 obyvatel – nicméně některá města v ČR mají i méně obyvatel. **Obce s pověřeným obecním úřadem** a **obce s rozšířenou působností** zabezpečují ve svém správním obvodu výkon státní správy nad rámec přenesené působnosti náležející ostatním obcím. Jedná se o obce, jejichž obecní, matriční nebo stavební úřady vykonávají státní správu pro vlastní obec, obce ve svém spádovém územním obvodu, případně i pro obce jiného územního obvodu. **Statutární města**⁴ mají pravomoc rozdělit své území na městské obvody nebo městské části, a to obecně závaznou vyhláškou. Většina statutárních měst je sídlem krajských úřadů. **Hlavní město Praha** je samostatnou kategorií a je členěno na městské části.⁵ **Městys** má zvláštní postavení v rámci obcí, ačkoliv se jedná spíše o čestný status – na rozsah působnosti a plnění funkcí nemá tento status žádný vliv. Jde o navrácení titulu na základě schválení žádosti obce Parlamentem ČR. Obce mohou titul získat zpět pouze v případě, že jím již v minulosti byly. Jedná se tedy zejména o navázání na historii obce a přiblížení se k obecní identitě.⁶

Obce fungují ve státě a ve společnosti primárně jako územní společenství občanů, kteří se účastní vzájemných územních vztahů vyplývajících ze společného užívání prostoru určitého území, ze vzájemné geografické blízkosti bydlišť a ze společného užívání určitých zařízení.⁷ Úkolem obce je péče o všestranný rozvoj svého území, potřeby svých občanů a ochrana veřejného zájmu. Na úrovni obcí je rozhodující plnění samosprávné funkce obce – v ČR tzv. **samostatná působnost**.⁸ Patří sem záležitosti, které

⁴ Statutárními městy jsou Kladno, České Budějovice, Plzeň, Karlovy Vary, Ústí nad Labem, Liberec, Jablonec nad Nisou, Hradec Králové, Pardubice, Jihlava, Brno, Zlín, Olomouc, Přerov, Chomutov, Děčín, Frýdek-Místek, Ostrava, Opava, Havířov, Most, Teplice, Karviná, Mladá Boleslav, Prostějov a Třinec. ČESKO. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000, o obcích (obecní zřízení). In: Sbírka zákonů České republiky. 2000, částka 38, s. 1738. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=128&r=2000>.

⁵ Postavení Prahy a jejích městských částí upravuje zákon č. 131/2000 Sb., o hlavním městě Praze. ČESKO. Zákon č. 131 ze dne 17. května 2000, o hlavním městě Praze. In: Sbírka zákonů České republiky. 2000, částka 39, s. 1802. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?r=2000&cz=131>.

⁶ PEKOVÁ, Finance, s. 342; KOPECKÝ, Martin. *Právní postavení obcí: základy obecního práva*. Praha: Codex Bohemia, 1998, s. 102-109. ISBN 80-85963-73-6; VLTAVA LABE MEDIA. Českobudějovický deník. *Navrácení titulu městys nemá jednomyslnou podporu*. ceskobudejovicky.denik.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: https://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/navraceni-titulu-mestys-nema-jednomyslnou-podporu-20140203-mhjs.html.

⁷ KALA, VRANÝ a PŘIKRYL, Správa, s. 7.

⁸ ČESKO. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000, o obcích (obecní zřízení). In: Sbírka zákonů České republiky. 2000, částka 38, s. 1738. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=128&r=2000>; SVOBODA, Karel et al. *Územní samospráva a státní správa*, s. 12; PEKOVÁ, Finance, s. 341-346.

jsou v zájmu obce a jejích občanů, pokud nejsou svěřeny krajům nebo nejde o výkon přenesené působnosti. Jedná se o zajištění potřeb občanů, jako jsou sociální péče a sociálně-ekonomický rozvoj, zabezpečení veřejných služeb, jako jsou bydlení, ochrana a péče o zdraví, doprava, informace, výchova a vzdělávání, zajišťuje celkový kulturní rozvoj, ochranu veřejného pořádku, reprezentaci veřejných zájmů. Do samostatné působnosti obce také patří záležitosti náležejících do výhradní pravomoci rady obce a záležitosti, které do ní svěří zvláštní zákony, například schvalování územního plánu.⁹

Obec má také přenesenou funkci, a to v rámci výkonu tzv. **přenesené působnosti**, kterou vykonávají výkonné orgány obcí, jež při jejím výkonu nahrazují státní správu. Výkon přenesené působnosti je pro obce povinností, financování a jiné náklady spojené s výkonem přenesené působnosti však zajišťuje stát. Výkon přenesené působnosti se řídí zákony a ostatními obecně závaznými právními předpisy a v jejich mezích usneseními vlády a směrnicemi ústředních orgánů státní správy. Mezi činnosti spadající pod přenesenou působnost patří například zajištění evidence občanů, vedení matriky, vydávání stavebního povolení, regulace a výkon práva v oblasti životního prostředí, veřejné dopravy apod., vydávání občanských průkazů, živnostenských oprávnění, cestovních pasů. Dále se jedná o některé činnosti v sociální oblasti – například výplata dávek sociální podpory nebo činnost integrovaného záchranného systému v krizovém řízení.¹⁰

Mezi hlavní orgány obcí v České republice patří zastupitelstvo obce, rada obce a starosta obce. **Zastupitelstvo obce** je kolektivním voleným orgánem. Ve městě jeho funkci plní **zastupitelstvo města**, v městské části **zastupitelstvo městské části** a v hlavním městě Praze **zastupitelstvo hlavního města Prahy**. Počet členů zastupitelstva se odvíjí od počtu obyvatel a velikosti územního obvodu obce. Zastupitelstvo obce má rozhodující rozhodovací pravomoci a může rozhodovat ve všech samosprávných záležitostech obce. Jednání zastupitelstva obce jsou ze zákona veřejná a při usnesení platí princip nadpoloviční většiny. Do kompetencí obecního zastupitelstva v rámci samosprávních funkce spadají následující činnosti: volba starosty, místostarosty a dalších členů rady obce, zřizování a rušení výborů, program rozvoje obce, územní plánování, tvorba rozpočtu obce a její závěrečný účet, využívání trvalých a dočasných peněžních fondů,

⁹ SVOBODA, Karel. *Územní samospráva a státní správa*. Praha: Eurounion, 2000, s. 19. ISBN 80-85858-90-8.

¹⁰ PEKOVÁ, Finance, s. 93-349; KOPECKÝ, *Postavení*, s. 168; KALA, VRANÝ a PŘIKRYL, *Správa*, s. 7.

uzavírání smluv, zakládání, zřizování nebo rušení neziskových organizací, zakládání nebo rušení právnických osob, vyhlášení místního referenda, tvorba obecně závazných vyhlášek, rozhodování o majetkových záležitostech obce apod.¹¹

Rada obce je výkonným orgánem obce a v rámci samostatné působnosti podléhá zastupitelstvu obce. V oblasti přenesené působnosti a výkonu státní správy rozhoduje na základě zákona. Jednání rady obce jsou neveřejná a pro usnesení je nutná nadpoloviční většina hlasů členů rady. Počet členů rady může být v rozsahu 5-11 členů a musí být vždy lichý. V čele rady obce stojí starosta a dalšími členy jsou jeho zástupci (místostarostové) a další členové rady. Ve statutárních městech a hlavním městě Praze se jedná o primátora, náměstky primátora a ostatní členy. Mezi pravomoci rady obce spadá například příprava materiálů pro jednání zastupitelstva obce, zabezpečení plnění usnesení zastupitelstva, zabezpečení hospodaření obce, rozpočtová opatření, uzavírání smluv, řízení organizační složky obce, vydávání nařízení obce, zřizování či rušení komisí, zřizování potřebných výkonných orgánů obce (například odbory a další oddělení), schvalování organizačního řádu obecního úřadu nebo kontrola plnění úkolů obecním úřadem v rámci samostatné působnosti.¹²

Obecní úřad je orgánem, který zajišťuje administrativně organizační činnosti, které souvisejí se samosprávnou a přenesenou působností obce nebo jejích orgánů. Ve městech plní jeho funkci městský úřad, magistrát nebo úřady městských částí. Základními činnostmi, které obecní úřad vykonává, jsou úkoly stanovené zastupitelstvem obce a rady obce, pomoc výborům a komisím v jejich činnosti v oblasti samostatné působnosti a výkon přenesené působnosti. Obecní úřad tvoří starosta, místostarostové, tajemník a zaměstnanci obecního úřadu. Výkonnými orgány obecního úřadu jsou odbory, jejichž náplň práce a počet závisí na velikosti obce nebo města, rozsahu samostatné působnosti a rozsahu přenesené působnosti.¹³

Starosta obce je představitelem obce a jejím statutárním orgánem. Stojí v čele obecního úřadu, zastupuje obec navenek a je odpovědný zastupitelstvu obce. Mezi jeho hlavní kompetence patří svolávání zastupitelstva obce, příprava, svolávání a řízení schůzí rady obce, jmenování a odvolání tajemníka obecního úřadu, plnění funkce tajemníka,

¹¹ SVOBODA, *Samospráva*, s. 12; PEKOVÁ, *Finance*, s. 24-354.

¹² MARKOVÁ, *Finance*, s. 26; PEKOVÁ, *Finance*, s. 354-355; ČESKO. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000, o obcích (obecní zřízení). In: Sbírka zákonů České republiky. 2000, částka 38, s. 1738. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=128&r=2000>.

¹³ KOPECKÝ, *Postavení*, s. 217-219; PEKOVÁ, *Finance*, s. 355-356.

pokud tato není zřízena, plní úkoly zaměstnavatele a informuje veřejnost o činnosti obce.¹⁴

V rámci obce existují také poradní a kontrolní orgány, a to výbory a komise. *Výbory* jsou iniciativními a kontrolními orgány zastupitelstva obce. Jejich počet závisí na rozhodnutí zastupitelstva, avšak vždy musí být zřízeny následující výbory: finanční výbor, kontrolní výbor, výbor pro národnostní menšiny (pokud se dle posledního sčítání lidu hlásí alespoň 10 % občanů obce k jiné národnosti než české) a osadní výbor (zřizovaný v částech obce). *Komise* plní funkci iniciativních a poradních orgánů rady obce, které předkládají svá stanoviska a náměty. Také mohou být výkonnými orgány v rámci přenesené působnosti obce, v kterémžto případě jsou odpovědní radě obce.¹⁵

1.2. Obce ve Spolkové republice Německo

Jediným spolkovým zákonem, který vymezuje obce ve Spolkové republice Německo, je Základní zákon Spolkové republiky Německo, konkrétně článek 28, odstavec 2¹⁶. Ten stanovuje, že obcím musí být zaručeno právo spravovat všechny záležitosti místního společenství v mezích zákona a na jejich vlastní odpovědnost. Totéž právo mají také svazky obcí. Tímto je obcím institucionálně zaručena možnost územní samosprávy, právní subjektivity a místní svrchovanosti. Další strukturu a organizaci místní správy si upravují jednotlivé země v zemských ústavách, proto se základní zákon dále o obcích nezmiňuje. Všechny obce však musí respektovat a implementovat pravidla Evropské charty místní samosprávy.¹⁷

¹⁴ PEKOVÁ, *Finance*, s. 355-356; MARKOVÁ, *Finance*, s. 26; ČESKO. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000, o obcích (obecní zřízení). In: Sbírka zákonů České republiky. 2000, částka 38, s. 1738. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=128&r=2000>.

¹⁵ ČESKO. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000, o obcích (obecní zřízení). In: Sbírka zákonů České republiky. 2000, částka 38, s. 1738. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=128&r=2000>; MARKOVÁ, *Finance*, s. 27; PEKOVÁ, *Finance*, s. 357-358.

¹⁶ BUNDESMINISTERIUM FÜR JUSTIZ UND FÜR VERBRAUCHERSCHUTZ. Bundesamt für Justiz. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art 28. Gesetze-im-internet.de [online]. © 2021 [cit. 2021-09-06]. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html>.

¹⁷ Evropská charta místní samosprávy (Europäische Charta der kommunalen Selbstverwaltung) je uzákoněný dokument přijatý ČR i SRN 15. října 1985 ve Štrasburku. Tento dokument mimo jiné určuje ústavní a zákonné základy místní samosprávy, definuje místní samosprávu, určuje rozsah místní samosprávy a předkládá další ustanovení týkající se místní samosprávy, která jsou v souladu s myšlenkami Evropské unie a Rady Evropy. ČESKO. Sdělení č. 181/1999 Sb., sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské charty místní samosprávy. In: Sbírka zákonů České republiky. 1999, částka 61, s. 3243. Dostupné také z: <https://rm.coe.int/16802eb018>; PECHANCOVÁ, Marie. *Několik poznámek k normotvorbě obcí ve Spolkové republice Německo*. Správní právo: odborný časopis pro oblast státní správy a správního práva. 2012, roč. 65, č. 8, s. 100-101. ISSN 0139-6005; KUBATOVÁ PITROVÁ, Miroslava. *Německá komunální politika. Bavorské a saské obce*. Praha: ARSCI, 2014, s. 66-76. ISBN 978-80-7420-041-0.

Mezi kompetence spadající do samosprávy obcí patří právo vykonávat vlastní správu na území obce, vytvořit vlastní organizační strukturu, vybírat, zaměstnávat a propouštět zaměstnance obce, spravovat vlastní majetek, spravovat a nakládat s vlastním územím, vydávat vlastní právní akty a právní předpisy a obecní vyhlášky. Podrobněji uvádí kompetence a práva obcí jednotlivé zemské ústavy, které zmiňují například právo obce spravovat vlastní záležitosti, volit starostu, zastupitelský sbor nebo vykonávat přenesenou působnost.¹⁸

Obce jsou v Německu, stejně jako v ČR, základními územně administrativními jednotkami. Ve Spolkové republice Německo jsou rozlišovány čtyři základní typy obecního uspořádání, které vyplývají z rozdílného historického vývoje spolkových zemí, z geografické polohy v rámci stávajícího území SRN a původního umístění v rámci okupačních správ po skončení 2.světové války. Těmito kategoriemi jsou: jihoněmecké radní uspořádání (Süddeutsche Ratverfassung), starostovské uspořádání (Bürgermeisterverfassung), severoněmecké radní uspořádání (Norddeutsche Ratverfassung) a magistrátní obecní zřízení (Magistratverfassung). **Starostovské uspořádání** poskytuje starostovi zásadní postavení v obci, je hlavním představitelem správy, zastupuje obce navenek a předsedá obecní radě. **Severoněmecké radní uspořádání** klade důraz na silnou úlohu obecní rady, která vykonává veškerou obecní správu. Jejím předsedou je starosta, ale vrcholným správcem obce je úředník, který je plně podřízen radě. Toto obecní uspořádání se stejně jako starostovské uspořádání v SRN již nevyskytuje.¹⁹

V současné době jsou v Německu používány dva základní modely obecního zřízení, a to jihoněmecké radní uspořádání a magistrátní uspořádání. Rozšířenější je však první zmiňované uspořádání. **Jihoněmecké radní uspořádání** klade důraz na dominantní postavení starosty, který předsedá obecní radě a všem jejím výborům, je nejvyšším představitelem obecní správy a nejvyšším reprezentantem obce. **Magistrátní uspořádání** funguje na kolegiálním principu, hlavním představitelem obce je magistrát jako grémium,

¹⁸ PECHANCOVÁ, *Poznámky*, s. 101-102.

¹⁹ KUBATOVÁ PITROVÁ, *Politika*, s. 66-76; SCHUBERT, Klaus a KLEIN, Martina. *Das Politiklexikon*. Bonn: J.H.W. Dietz Nachf., 2001, s. 84-85. ISBN 978-3-8012-0313-9; NAßMACHER, Hiltrund a NAßMACHER, Karl-Heinz. *Kommunalpolitik in Deutschland*. Stuttgart: UTB, 1999, s. 263-264. ISBN 978-3-8252-2097-6.

který je složený ze starosty a dalších členů magistrátu. Magistrát zastupuje obec navenek a vykonává všechna nařízení.²⁰

Struktura organizace obce je v Německu odlišná dle komunálního systému a zemské příslušnosti. I přesto se zde vyskytují některé společné znaky. Jedná se především o dva základní obecní orgány, kterými jsou obecní rada a starosta obce. **Rada obce (Gemeinderat)** je zastupitelským orgánem obce. Tvořena je starostou obce a ostatními členy rady, jejichž počet se pohybuje od 8 do 80 členů dle počtu obyvatel obce. Obecní rada může vydávat obecní vyhlášky a vytvářet poradní a schvalovací orgány – výbory nebo grémia. **Starosta (der Bürgermeister)** je vrcholným politickým představitelem obce, jejím statutárním orgánem a tvůrcem komunální politiky. Zastupuje obec navenek, odpovídá za oblasti samosprávy i přenesené státní správy a je předsedou rady obce.²¹

Také v SRN plní obce své úkoly v rámci **samostatné působnosti (eigener Wirkungskreis)** a **přenesené působnosti (übertragener Wirkungskreis)**. Činnosti samostatné působnosti obce mohou být dobrovolné nebo povinné. Mezi dobrovolné aktivity obcí v rámci samostatné působnosti patří například zřizování a provoz hřišť, muzeí, divadel nebo parků, podpora hospodářství, pojmenovávání ulic, podpora spolků a partnerství s ostatními městy. Správa škol a mateřských škol, územní plánování, podpora bydlení, odpadové hospodářství, sociální péče, sociální podpora a výstavba komunikací spadají do povinných úkolů v rámci samostatné působnosti. Činnosti přenesené působnosti jsou například stavební dozor, civilní ochrana a ochrana veřejného pořádku nebo vydávání pasů a občanských průkazů.²²

Důležitým aspektem německých obcí jsou prvky přímé demokracie, které občanům umožňují podílet se přímo na fungování obce. Využíváno je k tomu místní referendum, a to buď **lidová iniciativa (Volksinitiative)** nebo **lidové hlasování (Volksabstimmung)**.²³

²⁰ KUBATOVÁ PITROVÁ, *Politika*, s. 66-76; SCHUBERT, Klaus a KLEIN, Martina. *Das Politiklexikon*. Bonn: J.H.W. Dietz Nachf., 2001, s. 84-85. ISBN 978-3-8012-0313-9; NAßMACHER a NAßMACHER, *Kommunalpolitik*, s. 263-264.

²¹ PECHANCOVÁ, *Poznámky*, s. 103; KUBATOVÁ PITROVÁ, *Politika*, s. 66-76; BÜCHNER, Hermann. *Rechtliche Grundlagen kommunaler Selbstverwaltung*. München: Hanns-Seidel-Stiftung e.V., 2014, s. 49-52. ISBN 978-3-88795-444-4.

²² BÜCHNER, *Grundlagen*, s. 42-45..

²³ KUBATOVÁ PITROVÁ, *Politika*, s. 66-76.

1.3. Meziobecní spolupráce

Meziobecní spolupráce je v současné době vnímána jako reakce na problémy především malých obcí, které se snaží vyrovnat se se zrychlujícím vývojem obyvatelstva, nedostatečnými finančními prostředky, rozvojem technologií, vzrůstající konkurencí mezi regiony, globalizací a europeizací, rostoucí komplexitou úkolů, stejně jako stoupajícími nároky občanů na kvalitu a množství poskytovaných služeb. Řešením těchto problémů se jeví buď slučování obcí anebo posílení meziobecní spolupráce. Meziobecní spolupráce se tak stala vhodným nástrojem politiky územního rozvoje.²⁴

Účelem meziobecní spolupráce je lepší, efektivnější a účinnější poskytování veřejných služeb, jejich optimalizace, dosahování úspor, snižování nákladů a zlepšení sociálního a ekonomického rozvoje na místní úrovni. Meziobecní spolupráce může mít různý rozsah, délku trvání, právní formu a také rozmanité oblasti působení.²⁵

Dle zákona o obcích mohou tyto v ČR v rámci výkonu samostatné působnosti vzájemně spolupracovat. Obce mají právo být členy dobrovolného svazku obcí, vytvářet svazky obcí nebo vstupovat do již vytvořených svazků. Dobrovolné svazky obcí vznikají na základě písemné zakladatelské smlouvy, která je podepsána zúčastněnými obcemi a jsou zakládány vždy za konkrétním účelem.²⁶ Činnosti, kterými se svazky obcí zabývají, jsou vymezeny v zákoně o obcích v rámci samostatné působnosti obce. Jedná se například o úkoly v oblasti školství, sociální péče, zdravotnictví, kultury, požární ochrany, veřejného pořádku, ochrany životního prostředí, cestovního ruchu, péče o zvířata, zabezpečování čistoty obce, správy veřejné zeleně a veřejného osvětlení, odpadového hospodářství nebo vodohospodářství. Dále se také zabývají technickým vybavením obcí, veřejnou dopravou, ochranou ovzduší a správou majetku obcí.²⁷

Obce také mohou ze zákona spolupracovat s právníckými a fyzickými osobami. Spolupráce obcí na lokální úrovni, jakožto i spolupráce obcí s jinými subjekty je s cílem zrychlit a zkvalitnit sociálně-ekonomický rozvoj území podporována rozvojovým

²⁴ BÜCHNER, *Grundlagen*, s. 37, srov. JEŽEK, Jiří a kol. *Spolupráce obcí a měst. České a evropské přístupy ke slučování obcí a meziobecní spolupráci*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2015, s. 11-15. ISBN 978-80-261-0698-2.

²⁵ JEŽEK a kol., *Spolupráce*, s. 12-13.

²⁶ PEKOVÁ, *Finance*, s. 359; ČESKO. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000, o obcích (obecní zřízení). In: Sbírka zákonů České republiky. 2000, částka 38, s. 1738. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=128&r=2000>; JETMAR, Marek a kol. *Meziobecní spolupráce: inspirativní cesta, jak zlepšit služby veřejnosti*, s. 15.

²⁷ ČESKO. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000, o obcích (obecní zřízení). In: Sbírka zákonů České republiky. 2000, částka 38, s. 1738. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=128&r=2000>; PEKOVÁ, Jitka. *Finance územní samosprávy. Teorie a praxe v ČR*, s. 360-361.

Programem rozvoje venkova ČR, který vychází z *Národního strategického plánu rozvoje venkova*²⁸. Tento strategický plán je spolufinancován z *Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova (EAFRD)*²⁹. Finanční podporu z EAFRD zprostředkovává obcím v ČR *Státní zemědělský intervenční fond*³⁰. Jedním z nejdůležitějších dokumentů při rozvoji meziobecní spolupráce je *Evropská charta místní samosprávy*.³¹

Hlavní výhody spolupráce obcí jsou větší politická průchodnost, dobrovolnost, zachování autonomie (ve srovnání se slučováním obcí), zachování politické identity a zaměření spolupráce na konkrétní území a konkrétní problémy. Mezi nevýhody a rizika meziobecní spolupráce se řadí zejména problémy s rozhodováním, s rozdělováním nákladů na společné služby a projekty, potřeba intenzivní komunikace a dosažení konsensuálního řešení, nárůst administrativních pozic a pokles míry kontroly nad činnostmi obce.³²

Rozlišujeme dvě formy meziobecní kooperace, a to tvrdé a měkké formy spolupráce. Mezi ***tvrdé formy meziobecní spolupráce*** řadíme institucionální řešení, která tkví v přenesení kompetencí na novou organizační formu a nevznikají zde žádné nové rozhodovací jednotky. Meziobecní spolupráce probíhá v tomto případě v rámci regionálních korporací nebo regionálních sdružení. ***Měkké formy meziobecní spolupráce*** zahrnují organizační formy spolupráce, které se neřídí veřejným právem a nemohou tedy

²⁸ Národní strategický plán pro rozvoj venkova České republiky vychází z návrhu Nařízení Rady o podpoře pro rozvoj venkova z Evropského zemědělského fondu pro rozvoj venkova. Tento plán tvoří rámec pro přípravu programů pro rozvoj venkova a obsahuje charakter souvisejících dokumentů, základní principy a řešení, hlavní cíle a strategie. TRIADA. Deník veřejné správy. *Národní strategický plán pro rozvoj venkova České republiky*. Dsv.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <http://www.dsv.cz/clanek.asp?id=6202487>.

²⁹ Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova podporuje cíle EU v oblasti rozvoje venkova. Z fondu jsou financovány programy rozvoje venkova ve všech členských státech a regionech EU. Hlavními cíli fondu jsou podpora konkurenceschopnosti zemědělství, zajištění udržitelného hospodaření s přírodními zdroji a opatření proti změnám klimatu a dosažení vyváženého územního rozvoje venkovských ekonomik a obcí. Rozpočet EAFRD na období 2021-2027 činí 95,5 miliardy EUR, který zahrnuje vklad ve výši 8,1 miliardy EUR z nástroje NextGenerationEU, což je finanční nástroj pro podporu oživení Evropy. EVROPSKÁ KOMISE. Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV). Ec.europa.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/policy/what/glossary/e/european-agricultural-fund-for-rural-development; EVROPSKÁ KOMISE. *Rozvoj venkova*. Ec.europa.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development_cs.

³⁰ Státní zemědělský intervenční fond je právnickou osobou a jeho činnost je upravována zákonem č. 256/2000 Sb., o Státním zemědělském intervenčním fondu. Jedná se o akreditovanou platební agenturu, která je zprostředkovatelem finanční podpory z Evropské unie a národních zdrojů. STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND. *O nás*. Szif.cz [online]. © 2013 [cit. 2021-09-08]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/o-nas>.

³¹ PEKOVÁ, Finance, s. 361-362; ČESKO. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000, o obcích (obecní zřízení). In: Sbíрка zákonů České republiky. 2000, částka 38, s. 1738. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=128&r=2000>; JEŽEK a kol., *Spolupráce*, s. 12.

³² JEŽEK a kol., *Spolupráce*, s. 14-15.

provádět právně závazná ustanovení – jedná se tedy o neformální podoby meziobecní spolupráce. Zapojeny jsou zde zúčastnění místní aktéři a cílem je prosazování společných zájmů na politické úrovni.³³

V Německu nebyla úspěšná reformace administrativního systému formou slučování obcí. V reakci na to můžeme v SRN pozorovat vysokou míru meziobecní spolupráce, která je podporována vládou prostřednictvím dotačních programů nebo vznikem nových právních forem umožňujících snazší navazování kooperačních vztahů.³⁴

Meziobecní spolupráce je i v Německu zakotvena v Základním zákoně. Další právní vymezení meziobecní spolupráce je regulováno v ústavách jednotlivých spolkových zemí. Většinou jde o formu zákona o meziobecní spolupráci, který upravuje kooperaci mezi obcemi, okresy a kraji. Povolena je také spolupráce obcí s ostatními spolky, sdruženími, veřejnoprávními organizacemi, jakožto i s fyzickými a právníckými soukromými osobami. Německé obce také mohou za účelem plnění úkolů meziobecní spolupráce zakládat právnícké osoby či vstupovat do podniků soukromého práva.³⁵

Mezi činnosti meziobecní spolupráce v SRN spadá nejčastěji společné plánování, rozvoj technické infrastruktury, poskytování sociálních služeb, rozvoj cestovního ruchu, informačních a komunikačních technologií a regionální marketing.³⁶

Nejčastějšími formou meziobecní spolupráce v Německu jsou *účelové svazy*. Ty mají právní subjektivitu a jejich členy mohou být jak obce, tak i okresy, kraje, společnosti, instituce, nadace nebo právnícké i fyzické osoby. Dále mohou obce kooperovat v rámci pracovních společenství, vzájemných dohod nebo obchodních společností.³⁷

1.4. Přeshraniční spolupráce

Přeshraniční spolupráce může být definována jako kooperace přesahující národní hranice. Většinou se uskutečňuje mezi partnery minimálně dvou států ve společném

³³ JEŽEK a kol., *Spolupráce*, s. 20-22.

³⁴ FRICK, Hans-Jörg a HOKKELER, Michael. *Interkommunale Zusammenarbeit. Handreichung für die Kommunalpolitik*. Bonn: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2008, s. 19-20. ISBN 978-3-89892-824-3; JEŽEK a kol., *Spolupráce*, s. 11.

³⁵ BÜCHNER, *Grundlagen*, s. 37-38; JEŽEK a kol., *Spolupráce*, s. 32; Například zákon o meziobecní spolupráci spolkové země Bavorska. Gesetz über die kommunale Zusammenarbeit (KommZG) in der Fassung der Bekanntmachung vom 20. Juni 1994 (GVBl. S. 555, 1995 S. 98, BayRS 2020-6-1-I), das zuletzt durch § 4 des Gesetzes vom 9. März 2021 (GVBl. S. 74) geändert worden ist. Dostupné z: <https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayKommZG>.

³⁶ JEŽEK a kol., *Spolupráce*, s. 32.

³⁷ JETMAR, Marek a kol. *Meziobecní spolupráce: inspirativní cesta, jak zlepšit služby veřejnosti*. Praha: Kancelář pro projekty a vzdělávání, Svaz měst a obcí České republiky, 2015, s. 25. ISBN 978-80-906042-2-3; JEŽEK a kol., *Spolupráce*, s. 32.

hraničním prostoru. Blíže ji lze také specifikovat jako aktivity a činnosti podporované prostřednictvím politiky hospodářské a sociální soudržnosti EU, která směřuje k rozvoji přeshraničních ekonomických a sociálních vazeb.³⁸

Dle zákona o obcích mohou obce v ČR spolupracovat s obcemi jiných států a být členy mezinárodních sdružení územních samosprávných celků. Svazky obcí mohou spolupracovat se svazky obcí jiných států. Tato spolupráce smí obsahovat pouze činnosti, které jsou předmětem činnosti svazku obcí, který uzavřel smlouvu o spolupráci. V SRN je přeshraniční spolupráce ukotvena v Základním zákoně, a to v článku 28, kde je v souvislosti s právem obcí na vlastní samosprávu stanoveno, že obce mohou vstupovat do spolků nebo spolupracovat s jinými subjekty na místní, regionální nebo evropské úrovni, a to i mimo hranice SRN.³⁹

Důležitým dokumentem pro přeshraniční kooperaci je ***Evropská rámcová úmluva o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady***, která byla přijata dne 21. května 1980 v Madridu. Podpisem smlouvy se jednotlivé členské státy zavázaly k podpoře a usnadňování přeshraniční spolupráce mezi územními orgány a institucemi za účelem dosažení větší jednoty států EU.⁴⁰

Přeshraniční spolupráce probíhá na několika úrovních: na evropské úrovni, mezistátní úrovni, regionální úrovni a na úrovni obcí a měst. Ve Spolkové republice Německo je dále přítomna také spolupráce na úrovni jednotlivých spolkových zemí.⁴¹ Uvedená kooperace probíhá po formální stránce většinou na bázi partnerství obcí, měst a dalších organizací a institucí (zpravidla školy), které mezi sebou uzavírají smlouvu o

³⁸ KNIPPSCHILD, Robert. *Kooperation, grenzüberschreitende*. In: Handwörterbuch der Stadt- und Raumentwicklung. Hannover: ARL – Akademi für Raumforschung und Landesplanung, 2018, s. 1204. ISBN 978-3-88838-559-9; JETMAR, Marek. *Meziregionální a přeshraniční spolupráce v cestovním ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2007, s. 11.

³⁹ ČESKO. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000, o obcích (obecní zřízení). In: Sbírka zákonů České republiky. 2000, částka 38, s. 1738. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=128&r=2000>; KNIPPSCHILD, *Kooperation*, s. 1205; STORBECK, Daniel. *Grenzüberschreitende kommunale Zusammenarbeit*. Göttingen: Universitätsverlag Göttingen, 2016, s. 43-44. ISBN 978-3-86395-276-1.

⁴⁰ ČESKO. Sdělení č. 94/2000 Sb. Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské rámcové úmluvy o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady. In: Sbírka mezinárodních smluv České republiky. 2000, částka 39, s. 1442. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=39&typeLaw=mezinarodni_smlouva&what=Cislo_castky&stranka=2.

⁴¹ HOUŽVIČKA, Václav a NOVOTNÝ, Lukáš. *Otisky historie v regionálních identitách obyvatel pohraničí*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2007, s. 66-69. ISBN 978-80-7330-109-5.; PALLAGST, Karina M. *Ausgewählte grenzüberschreitende Kooperationsformen und die INTERREG-Förderung in Europa*. In: Border Futures – Zukunft Grenze – Avenir Frontière: Zukunftsfähigkeit grenzüberschreitender Zusammenarbeit. Hannover: ARL – Akademie für Raumforschung und Landesplanung, 2018, s. 355. ISBN: 978-3-88838-409-7.

vzájemné spolupráci.⁴² Nejvýznamnějšími institucionálními nositeli přeshraniční spolupráce jsou regionální a místní orgány podél hranic – především místní zastupitelstva a obecní a městské úřady. Dalšími institucemi jsou sportovní sdružení a kluby, kulturní organizace a spolky, zájmová sdružení různého druhu, školy, euroregiony a mikroregiony. Obecní a městská zastupitelstva jsou vnímána v několika různých podobách: jako hlavní a přímý aktér přeshraniční spolupráce, jako podpůrná instituce nebo jako jeden z více účastníků projektů na daném území. Do spolupráce se zapojují ale například i hospodářské komory nebo neziskové organizace.⁴³

Mezi výhody přeshraniční spolupráce můžeme zařadit zejména řešení stejných nebo podobných problémů na obou stranách hranice – tzv. „ve dvou se to lépe táhne“, finanční podporu a rozdělení finančních nákladů, sdílení informací, myšlenek a zdrojů. Přeshraniční kooperace však může mít také své nevýhody. Jedná se o administrativní náročnost realizovaných projektů, nedostatek finančních kapacit, nezájem měst či obcí v regionu o spolupráci, absence vhodných dotačních výzev, nedostatek personálních kapacit nebo také případné organizační komplikace.⁴⁴

Aktivity provozované účastníky přeshraniční spolupráce mohou být prezentovány v rámci čtyř základních skupin. První skupina zahrnuje činnosti formální a neformální. **Formální aktivity** jsou takové činnosti, které jsou provozované na základě oficiální smlouvy, výkonu funkce nebo pracovní činnosti. **Neformálními aktivitami** můžeme rozumět akce spontánního charakteru, které bývají často výsledkem přátelských kontaktů na obou stranách hranice. Nezřídka kdy dochází k prolínání obou typů aktivit, a to především tehdy, když jsou formální akce doprovázeny těmi neformálními. Dalšími činnostmi přeshraniční spolupráce jsou **aktivity vzniklé primárně za účelem získání finančních prostředků**. Mnohdy jde o společné projekty zaměřené na získání financí z různých grantových fondů (zejména fondy EU), kde je jednou ze základních podmínek navázání přeshraničního partnerství. Tyto projekty obvykle slouží k rozvoji obcí v různých sférách jejich života – například oprava komunikací, budování sportovních a

⁴² ZICH, František. *Místní přeshraniční politika*. In: Přeshraniční vlivy v českém pohraničí (přeshraniční spolupráce v pohraničí jako evropeizace zdola?). Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2007, s. 69. ISBN 978-80-7044-931-8.

⁴³ MICHELOVÁ, Radka. *Úloha místních institucí a organizací v přeshraničních kontaktech a vztazích*. In: Přeshraniční vlivy v českém pohraničí (přeshraniční spolupráce v pohraničí jako evropeizace zdola?). Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2007, s. 76-77. ISBN 978-80-7044-931-8.

⁴⁴ TRIADA. Deník veřejné správy. *Přeshraniční spolupráce měst a obcí v ČR a SR*. Dsv.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-10-03]. Dostupné z: <http://www.dsv.cz/clanek.asp?id=6817638>; EVROPSKÁ KOMISE. *Spolupráce mezi jednotlivými regiony a zeměmi*. Ec.europa.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/policy/cooperation/.

kulturních zařízení, čističek odpadních vod apod. Dalšími aktivitami jsou **akce kulturního, společenského nebo sportovního charakteru**, které obce také často kombinují. Poslední skupinou jsou akce orientované na úzkou skupinu účastníků nebo naopak směřující k široké veřejnosti – kupříkladu setkávání zastupitelů partnerských obcí za účelem výměny informací nebo pracovní setkávání představitelů samosprávy.⁴⁵

Základním cílem přeshraniční kooperace je rozvoj spolupráce ve všech oblastech lidského života. Mezi konkrétní účely patří odstranění bariér v pohybu zboží a osob v prostoru EU, využití potenciálu prohlubování integrace, využití technologického pokroku pro rozvoj periferních oblastí, regionální rozvoj a řešení problémů na lokální úrovni nebo v rámci mezinárodního práva.⁴⁶ Přeshraniční spolupráce může probíhat v rámci různých oborů a oblastí jako jsou ochrana životního prostředí, ochrana před katastrofami, územní plánování nebo výkon samosprávy.⁴⁷

Podpora přeshraniční spolupráce přichází v současné době především na evropské úrovni, a to zejména ze strany Rady Evropy a Evropské unie samotné. Rada podporuje přeshraniční spolupráci zejména skrze vytváření právních podmínek. Konkrétně vytváří mezinárodní legislativu pro přeshraniční spolupráci, organizuje konference a semináře a poskytuje poradenství a pomoc ve formě školení subjektům na nadnárodní i regionální úrovni. Evropská unie zaštiťuje přeshraniční spolupráci primárně finančně. EU poskytuje významné finanční prostředky pro rozvoj stávající spolupráce i pro vytváření nových kooperačních vztahů.⁴⁸ Pro usnadnění přeshraniční spolupráce byla v rámci EU vytvořena **Evropská seskupení pro územní spolupráci**, která umožňují realizovat společné projekty členskými státy a jejich regionálními a místními orgány.⁴⁹

Stěžejním nástrojem pro podporu přeshraniční spolupráce jsou **Operační programy přeshraniční a nadnárodní spolupráce**. Jedná se o samostatné dokumenty spravované samostatnými řídicími orgány, které se zaměřují na různé cíle: společný rozvoj a zlepšení přístupu k informačním a komunikačním technologiím, výstavbu a rozvoj hraniční infrastruktury a napojení pohraničí na důležité přeshraniční dopravní osy,

⁴⁵ MICHELOVÁ, Úloha, s. 80-81.

⁴⁶ JETMAR, *Spolupráce*, s. 11; JEŘÁBEK, Milan, LAUTERBACH, Petr, BERGFELD, Annedore a GROSS, Ina-Beate. *Malé projekty přeshraniční spolupráce*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2017, s. 29. ISBN 978-80-87889-10-7.

⁴⁷ KNIPPSCHILD, *Kooperation*, s. 1204.

⁴⁸ BRANDA, Pavel. *Regionální politika EU a podpora přeshraniční spolupráce* [online]. [cit. 2021-11-06], s. 26-27. Dostupné z: <http://ern.cz/ED/kniha-final4.pdf>.

⁴⁹ EVROPSKÝ PARLAMENT. *Evropská seskupení pro územní spolupráci (ESÚS)*. [Europarl.europa.eu](http://europarl.europa.eu) [online]. © 2021 [cit. 2021-11-04]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/94/evropska-seskupeni-pro-uzemni-spolupraci-esus->.

spolupráce v oblasti výzkumu a vývoje, vzdělávání a inovací, kooperace při integraci postižených osob do společnosti, podpora efektivního systému přeshraniční protipožární a protipovodňové ochrany a ochrany před katastrofami, posílení environmentálního vzdělávání, ochrana a obnova památek, rozvoj cyklistických tras a stezek, hipostezek⁵⁰, turistických a lyžařských tras, zřizování a činnost turistických informačních center a podpora přeshraniční kooperace v oblasti rozvoje mezilidských vztahů a společenských, kulturních a volnočasových aktivit. Operační programy jsou spolufinancovány z Evropských strukturálních a investičních fondů EU. V programové období 2021-2027 EU vytyčila pět programů pro přeshraniční spolupráci: Interreg V-A Česká republika – Polsko, Interreg V-A Slovenská republika – Česká republika, Interreg V-A Rakousko – Česká republika, Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko a Program spolupráce Svobodný stát Sasko – Česká republika. Všechny tyto programy na území ČR koordinuje Ministerstvo pro místní rozvoj.⁵¹

⁵⁰ Hipostezky jsou stezky pro jezdce na koních. V České republice jsou značeny barevným kruhem v bílém čtverci a jsou k nalezení zhruba po 200 metrech na stromech, sloupech elektrického vedení nebo zdech. MAS SDRUŽENÍ RŮŽE. *Koňské stezky*. Konskestezky.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <http://www.konskestezky.eu/projekt/>.

⁵¹ JEŘÁBEK, LAUTERBACH, BERGFELD a GROSS, *Projekty*, s. 30-31; MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Dotace EU. Programy*. Dotaceeu.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-18]. Dostupné z: <https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020/programy>.

2. REGIONALISMUS A REGIONÁLNÍ POLITIKA V KONTEXTU PŘESHHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE

2.1. Vymezení základních pojmů, starý a nový regionalismus

Meziobecní spolupráce, která představuje hlavní předmět zkoumání této diplomové práce, je důležitou součástí regionální politiky a regionálního rozvoje. Tato kooperace je vnímána jako efektivní východisko některých problémů, kdy je pro obce výhodnější řešit je na regionální úrovni než na úrovni místní (např. hromadná doprava, odpadové hospodářství atd.)⁵² V rámci regionální politiky je nutné definovat základní pojmy, kterými jsou především **regionalismus**, **regionalizace** a **region**, a také **regionální politiku**, její vývoj a **regionální rozvoj**.

K problematice regionů a regionalismu můžeme v současné době rozlišit několik teoretických přístupů. Koncept regionalismu se v současné podobě objevil po druhé světové válce. Rozvoj studia regionalismu významně souvisel s jejími výsledky, kdy se Evropa z pozice světového centra posunula do pozice jednoho ze světových regionů. **Regionalismus** je obecně definován jako proces tvorby a rozvoje regionů včetně tvoření a změn formálních i neformálních kooperačních institucí, a také způsobů jejich fungování a výsledků jejich spolupráce. Dle zaměření spolupráce se regionalismus definuje prostorově, jazykově, kulturně, hospodářsky, historicky nebo politicky. Kromě toho existují rozdíly v míře, s jakou formování regionů ovlivňují samotné státy. Někteří autoři vidí regionalismus jako státocentrický proces, jiní naopak kladou důraz na zapojení nestátních aktérů.⁵³ Regionalismus se také zabývá otázkou bezpečnosti a formování bezpečnostních společenství. Jedním z jeho znaků je ekonomická nezávislost určitého území. Je založen na principu zdola nahoru (bottom-up), kdy vychází z aktivit generovaných uvnitř regionu směrem k centru.⁵⁴ Politolog Björn Hettne definoval regionalismus jako politickou a společenskou odpověď na expanzi trhu se všemi jeho nedokonalostmi.⁵⁵ V některých publikacích je regionalismus rozlišován podle začátku zkoumaného období, v jiných zase podle počtu a znaků jeho fází.⁵⁶

⁵² WOKOUN, René. *Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*, s. 286.

⁵³ PANKE, Diana. *Der neue Regionalismus*, s.2.

⁵⁴ MÜLLER, David. *Výzkum interregionální spolupráce jako nové téma v mezinárodních vztazích*, s. 45.

⁵⁵ ŘEHÁK, Vilém. *Nový regionalismus: proces a teorie*, s. 10.

⁵⁶ PANKE, *Regionalismus*, s. 3.

Podle Davida Müllera je v rámci politické vědy diferencován tzv. starý a nový regionalismus. **Starý regionalismus** reflektoval především poválečné integrační procesy v západní části Evropy. Je také nazýván jako „tradiční regionalismus“, je spojen s federalistickými přístupy, které ho chápaly jako primárně politický proces, jež vede k proměně státu, a reflektuje bipolární systém. Politolog Vilém Řehák uvádí **pět fází** regionalismu, z toho první čtyři fáze spadají pod regionalismus starý (též geografický). Pátá fáze je samotným novým regionalismem. První fází regionalismu je tzv. **militantní regionalismus**, jehož projevem je vytváření rozsáhlých regionálních či kontinentálních impérií. Jejich cílem je rozšířit svou moc a ekonomicky a politicky ovládnout své geograficky blízké území. Prostředkem k jeho dosažení je vojenská síla. Příkladem militantního regionalismu je impérium Alexandra Velikého, expanze Řecka a Říma nebo Francká říše.⁵⁷

Druhou fází regionalismu je tzv. **ekonomický regionalismus**, který vzniká v 19. století. Ekonomický regionalismus úzce souvisí s průmyslovou revolucí, rozvojem technologií, dopravy a obchodu, který překračuje politické hranice národních států. Dochází k liberalizaci obchodu, odstraňování obchodních bariér, významné velmoci podepisují ekonomické, vojensko-bezpečnostní a politické dohody. Vzniká řada celních unií – například Švédsko-Norsko⁵⁸ nebo Německý celní spolek (Deutscher Zollverein)⁵⁹. Díky koloniální expanzi začíná regionalismus překračovat striktně geografické vymezení a evropské průmyslové velmoci hledají odbytiště své produkce a zdroje surovin i mimo své geografické sousedství.⁶⁰

Po 1. světové válce nastává třetí fáze regionalismu, tzv. **zlovolný (silový, nátlakový) regionalismus**, který je charakterizován vznikem tří ekonomických bloků dominantních ekonomik a jejich měn. Jedná se o americký dolar, britskou libru a francouzský frank. Současně vstupují nové velmoci (Německo, Japonsko, Rusko, Itálie) do boje o vládu nad svým geografickým sousedstvím a usilují o vymezení sfér vlivu.

⁵⁷ CABADA, Ladislav. *Evropa regionů*, s. 6-15; MÜLLER, *Výzkum*, s. 45; ŘEHÁK, *Regionalismus*, s. 8; WAISOVÁ, Šárka. *Regionální integrační procesy*, s. 56.

⁵⁸ V roce 1814 došlo ke vzniku norsk-švédské personální unie v důsledku geopolitických změn přijatých v rámci Vídeňského kongresu., která trvala do roku 1905. BASL, Josef. *Evropa, I: Evropa oceánská*. Praha: I. L. Kober, 1912, s. 321.

⁵⁹ Vznikl v roce 1834 z iniciativy Pruska za účelem odstranění celních a obchodních překážek, zabránění pašeráctví a zdražení zboží kvůli celním poplatkům. Přidala se k němu většina z 34 států Německého spolku. GENERALZOLLDIREKTION. Deutscher Zollverein. Zusammenschluss und Vereinheitlichung. Zoll.de [online]. © Generalzolldirektion [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: https://www.zoll.de/DE/Der-Zoll/Zollmuseum/Ausstellung/Historische-Abteilung/Deutscher-Zollverein/deutscher-zollverein_node.html.

⁶⁰ ŘEHÁK, *Regionalismus*, s. 8.

Z toho vyplývá, že regionalismus je nástrojem geopolitiky a má ekonomické, vojenské a politické konotace.⁶¹

Čtvrtým obdobím regionalismu je tzv. **hegemonický (politický) regionalismus**, který je zároveň poslední fází starého regionalismu. Tato etapa nastupuje po druhé světové válce a slučuje strategicko-bezpečnostní motivaci s formalizovanou hospodářskou spoluprací. Ta je prováděna především prostřednictvím mezinárodních organizací a jejich institucí, jako jsou například Evropské společenství uhlí a oceli, později Evropské hospodářské společenství nebo Rada vzájemné hospodářské pomoci. Nárůst těchto organizací souvisí s procesem dekolonizace a zvýšením počtu aktérů v mezinárodním systému. Vznikla také řada bezpečnostních a ekonomických aliancí, které měly hájit vlastní zájmy jednotlivých států. Čtvrtá vlna regionalismu měla výrazný rozvojový akcent a často kladla důraz na regionální soběstačnost.⁶²

Ekonomka Eva Cihelková dělí regionalismus na tři etapy. První etapa tzv. „**zlovolného regionalismu**“ v třicátých a čtyřicátých letech 20. století souvisela s geopolitickým rozpínáním Německa a Japonska a jejich snahy stát se regionálními mocnostmi v Evropě a asijském Tichomoří. Tato etapa vedla k 2. světové válce. Druhou etapou byl regionalismus „**hegemonický**“ v padesátých až osmdesátých letech, který byl spojený s obdobím studené války a paradoxně i relativní ekonomickou a světovou stabilitou. V této době narůstal počet regionálních dohod a po celém světě vznikaly nové integrační procesy. Tyto dvě etapy zařazuje Cihelková do období starého regionalismu. Třetí etapu „**posthegemonického regionalismu**“ označuje zároveň za nový regionalismus. Ten se objevuje po skončení studené války v devadesátých letech minulého století. Jejím rysy jsou nové typy regionálních dohod, změna přístupu k regionální integraci, rozmach mezinárodního obchodu a zahraničních investic, oživení regionálních organizací, uspořádání, které byly vytvořeny ve druhé etapě a vznik nových regionálních integračních seskupení.⁶³

Profesorka politologie Diana Pankeová uvádí několik dalších variant dělení starého regionalismu. Dle profesora politologie Edwarda D. Mansfielda a politoložky Helen V. Milnerové, kteří začínají v druhé polovině 19. století, měl regionalismus čtyři fáze. První fáze byla ovlivněna průmyslovou revolucí a inovacemi v technologiích

⁶¹ Tamtéž, s. 8.

⁶² Tamtéž, s. 8.

⁶³ CIHELKOVÁ, Eva. *Nový regionalismus: teorie a případová studie (Evropská unie)*, s. 16-17.

dopravy a komunikace, díky kterým se rozmohl mezinárodní obchod, čímž vzniklo mnoho bilaterálních dohod a ulehčilo se otevření trhu. Druhá fáze hospodářského regionalismu začala po konci 1. světové války a vedla ke konsolidaci koloniálních velmocí a taktéž k mnohačetným obchodním dohodám bilaterální povahy. Také 2. světová válka měla vliv na přeshraniční obchod na regionální úrovni. Tuto fázi rozdělují Mansfield a Milnerová na dvě vlny regionalizace, a to na první, která trvala od roku 1950 do roku 1970 a zahrnovala multilaterální regionální formu hospodářské spolupráce – například Evropské hospodářské společenství nebo Evropské sdružení volného obchodu (EFTA).⁶⁴ Nástup čtvrté fáze regionalismu doprovázel konec studené války a nové nastavení mezinárodních vojenských a politických velmocí. Vyznačovala se vysokým počtem bilaterálních smluv a vysokou vzájemnou závislostí, ale také silným zlegalizováním multilaterálních obchodních organizací.⁶⁵ Paavo M. Väyrynen rozlišuje mezi dvěma etapami regionalismu. První etapa tzv. fyzického regionalismu, který je důležitý v souvislosti s geografickou vzdáleností, a druhá etapa tzv. funkčního regionalismu, který funguje na bázi komunikačních a transportních technologií. Během studené války byly vytvářeny především politické a hospodářské regiony ovlivněné spoluprací sousedních zemí. Také docházelo k formování tzv. „superregionů“ jako například NATO⁶⁶ nebo OAU⁶⁷. Po konci studené války došlo k nárůstu počtu regionálních organizací ve všech částech světa mimo Evropu a také k vybudování subregionálních a mikroregionálních organizací jako například Visegrádská čtyřka nebo MERCOSUR⁶⁸. Söderbaum a Sbragia stanovují dva typy regionalismu, a to tzv. „starý

⁶⁴ European Free Trade Association. Vzniklo 3. května 1960 jako alternativa k integračnímu úsilí na bázi nadnárodního společenství. Zakládajícím dokumentem se stala Stockholmská dohoda ze 4. ledna 1960. Zakládajícími státy byly Dánsko, Norsko, Portugalsko, Rakousko, Švédsko, Švýcarsko a Velká Británie. FAJMON, Hynek a LOUŽEK, Marek. *Vznik EFTA: padesát let poté: sborník textů*. Praha: CEP – Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010. s. 11.

⁶⁵ PANKE, *Regionalismus*, s. 3, srov. ŘEHÁK, *Regionalismus*, s. 8.

⁶⁶ Severoatlantická aliance (North Atlantic Treaty Organization) vznikla jako sdružení s regionálními bezpečnostními strukturami. Severoatlantickou smlouvu podepsaly 4. dubna 1949 ve Washingtonu Belgie, Dánsko, Francie, Island, Itálie, Kanada, Lucembursko, Nizozemsko, Norsko, Portugalsko, Spojené království a USA. Smlouva vstoupila v platnost 24. srpna 1949. MATĚJKA, Dobroslav a Česká atlantická komise. *Česká republika a NATO*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1996. s. 71.

⁶⁷ Organizace africké jednoty (Organization of African Unity). Charta Organizace africké jednoty byla schválena na konferenci hlav afrických států probíhající ve dnech 22.-25. května 1963. Organizace byla založena na základě úspěchů národně osvobozenického hnutí v Africe, které vedly ke vzniku nových států a dekolonizaci. Jejím cílem bylo zvýšení hospodářské a politické spolupráce afrických zemí. Měla 32 členů, čímž pokryla téměř celé území afrického kontinentu. 9. července 2002 byla na 37. vrcholném setkání jejích členů formálně rozpuštěna a nahrazena Africkou unií. POTOČNÝ, Miroslav. *Mezinárodní organizace*. Praha: Svoboda, 1980. s. 310; WAISOVÁ, Šárka. *Mezinárodní organizace a režimy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008, s. 72-83.

⁶⁸ Společný jižní trh (Mercado Común del Sur). Jeho vzniku předcházela užší spolupráce Brazílie a Argentiny, kterou tyto země navázaly již v polovině osmdesátých let 20. století. Na podnět Paraguaye a

regionalismus“ trvající mezi padesátými a šedesátými léty 20. století a tzv. „současný regionalismus“, který nastupuje od osmdesátých let 20. století. Starý regionalismus byl utvářen průběhem studené války a bipolaritou mezinárodního systému a ovlivňoval světové velmoci. Současný nebo také nový regionalismus se oproti tomu orientoval podle globalizace a transformace národních států. Zatímco byly regiony a regionální organizace během studené války zaměřené do vnitra, ukázaly se po jejím konci možnosti k otevřenějším a flexibilnějším formám regionalismu, které směřovaly vně. Zvýšil se počet interregionálních kooperací mezi regionálními organizacemi v rámci různých geografických území – například ASEM⁶⁹. Také se začaly vyskytovat přesahy regionálních kooperací s ohledem na členské státy – například mnoho členských států SADC⁷⁰ jsou také členy AU nebo ECOWAS⁷¹. Kromě toho se regionální organizace připojují k ještě větším institucím – například UNASUR se skládá ze členů Mercosur, Andského společenství a dvou členů CARICOM.⁷²

Uruguaye byla tato kooperace rozšířena a v roce 1991 byla podepsána dohoda o vytvoření Společného jižního trhu. V platnost vstoupila v roce 1995. členskými státy jsou Brazílie, Argentina, Paraguay a Uruguay. Jeho cílem je společný trh s volným pohybem zboží, služeb a výrobních faktorů. HONOVÁ, Iva. *Integrační procesy ve světové ekonomice*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, 2007, s. 60-61; Visegrádská čtyřka byla založena jako volné sdružení států střední Evropy 15. února 1991 v maďarském Visegrádu. Vrcholní představitelé Československa, Maďarska a Polska zde podepsali Deklaraci o vzájemné spolupráci na cestě evropské integrace. Jejím hlavním cílem je snaha o zajištění vlastní bezpečnosti, resp. vyplnění bezpečnostně-ekonomického vakua, které v regionu vzniklo v důsledku mezinárodně politických změn na konci osmdesátých let 20. století (rozpad SSSR, sjednocení Německa, krize na Balkáně). LUKÁŠEK, Libor. *Visegrádská skupina a její vývoj v letech 1991-2004*. Praha: Univerzita Karlova, Nakladatelství Karolinum, 2010, s. 133.; PANKE, *Regionalismus*, s. 3-4.

⁶⁹ Setkání Asie-Evropa (Asia-Europe Meeting). Jedná se o neformální proces dialogů a spolupráce, který je realizován mezi patnácti členskými státy EU a deseti asijskými zeměmi. První Setkání Asie-Evropa se konalo v březnu roku 1996 v Bangkoku. Cílem setkání je posílení vztahů mezi oběma regiony. V roce 2021 proběhne již 13. setkání. CIHELKOVÁ, *Vztahy*, s. 504, srov. FENG, Shaolei, Centre for European Studies a Univerzita Karlova. *The European Union: a global role in formation*. Prague: Karolinum, 2010, s. 231-239. EUROPEAN UNION. ASEM InfoBoard. www.aseminfoboard.org [online]. ©2021 [cit. 2021-05-21]. Dostupné z: <https://www.aseminfoboard.org/#!>.

⁷⁰ Jihoafrické rozvojové společenství (Southern African Development Community) bylo založeno v roce 1992 po vzoru Evropských společenství, kdy se transformovalo z původní rozvojové konference z roku 1980. Zaměřuje se na podporu rozvoje a taktéž zahrnuje zónu volného obchodu, celní unii, společný trh a monetární unii. WAISOVÁ, Šárka a Directorate-General for Education and Culture. *Regionální integrační procesy*. Plzeň: vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009, s. 346, srov. CIHELKOVÁ, *Regionalismus*, s. 127.

⁷¹ Africká unie (African Union). Je to největší projekt africké integrace. Sdružuje všechny africké státy vyjma Maroka. Má charakter podobný Evropské unii. Mezi její cíle patří urychlení politického a společensko-hospodářského sjednocení, obrana, prosazování společných zájmů, ochrana míru, bezpečnost, stabilita, demokracie a zapojení kontinentu do globální ekonomiky. TOMŠÍK, Karel a Katedra zemědělské ekonomiky. *Evropská integrace a environmentální ekonomika*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2007, s. 11; Hospodářské společenství západoafrických států (Economic Community of West African States) bylo založeno v roce 1975 a má 15 členů. Jeho cílem je rozvoj spolupráce a integrace v oblasti hospodářské a měnové unie. Bylo prvním africkým integračním seskupením států s různou jazykovou orientací. TOMŠÍK, Karel a Katedra zemědělské ekonomiky. *Světová ekonomika a její instituce*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2006, s. 88.

⁷² Unie jihoamerických národů (Unión de Naciones Sudamericanas). Jedná se o mezivládní organizaci 12 latinskoamerických států, která byla formálně založena v roce 2008. Reálně začala fungovat v roce 2011.

V druhé polovině 80. let se regionalismus výrazně proměňuje a vstupuje do své páté fáze. Zároveň s tím se starý regionalismus transformuje v tzv. **regionalismus nový**. Tento termín poprvé použil mezinárodně uznávaný indicko-americký ekonom Jagdish Bhagwati v roce 1993.⁷³ Příčiny nového regionalismu lze rozdělit do dvou základních skupin, a to na ekonomické a politické. Mezi **ekonomické příčiny** patří především postupující globalizace a současný vývoj světové ekonomiky. Završení procesu postupného otevírání ekonomik, zvyšující se závislost států na mezinárodním obchodu a tocích kapitálu, migrace pracovních sil, výměna vědecko-technických informací, omezení role státu ve světové ekonomice a nárůst vlivu a významu nadnárodních ekonomických aktérů, tlak na konkurenceschopnost, efektivitu a standardizaci institucionálního prostředí, to jsou hlavní znaky rozšiřující se **globalizace**. Samotný **vývoj světové ekonomiky** potom nejvíce ovlivnilo sjednocení společenských modelů jak v ekonomické, tak i v politické rovině, změna v rovnováze světové ekonomiky, kdy jsou dominantní USA doplněny sjednocující se Evropou a jejím vznikajícím jednotným vnitřním trhem a měnovou a hospodářskou unií. Dalším ekonomickým faktorem je také prohloubení ekonomické integrace v Evropě a vznik EU jako světového regionu.⁷⁴ Dle Müllera usiluje **nový regionalismus** o zachycení regionalismu, resp. regionalizace jako dynamického a holistického procesu, přičemž je eliminována státocentrická perspektiva na politické procesy. Znaky nového regionalismu jsou oslabení multilateralismu a rozdělení světové ekonomiky mezi bloky, především v podobě triády hospodářsky nejsilnějších regionů – Evropy, Severní Ameriky a východní Asie.⁷⁵

Jejím cílem je spojení všech jihoamerických států. CHALUPA, Jiří. *Dějiny Argentiny, Uruguaye a Chile*. Praha: Lidové noviny, 2012, s. 509, srov. CABADA, Ladislav a ŠANC, David. *Panregiony ve 21. století: vývoj a perspektivy mezinárodních makroregionů*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011, s. 77; Comunidad Andina. Jeho předchůdcem bylo Andské rozvojové společenství vzniklé v šedesátých letech 20. století. V roce 1969 byla podepsána smlouva o Andském paktu, který byl v roce 1996 přejmenován na Andské společenství. Zakládajícími členskými státy byly Bolívie, Chile, Ekvádor, Kolumbie a Peru. Jeho cílem je společný trh s volným pohybem zboží, služeb a výrobních faktorů. HONOVÁ, Iva a Středisko distančního vzdělávání. *Mezinárodní ekonomická integrace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006, s. 27-28; Karibské společenství (Caribbean Community and Common Market). Smlouva o společenství byla podepsána 4. července 1973 v Chaguaramas na Tobagu. Zakládajícími členy byly Barbados, Guyana, Jamajka a Trinidad a Tobago. Hlavními cíli jsou hospodářská integrace, společný regionální trh, spolupráce v neekonomických oblastech a koordinace externí a obranné politiky nezávislých členských států. BAAR, Vladimír. *Vnější vztahy Evropské unie: [studijní materiály pro distanční kurz Vazby EU na ostatní světové integrované systémy]*, 1. díl: *Africké, karibské a tichomořské státy*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2003, s. 59-60; PANKE, Regionalismus, s. 4.

⁷³ ŘEHÁK, *Regionalismus*, s. 8; COLUMBIA UNIVERSITY. Columbia Law School. Jagdish Bhagwati. Law.columbia.edu [online]. ©2021 [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.law.columbia.edu/fakulty/jagdish-bhagwati>.

⁷⁴ ŘEHÁK, *Regionalismus*, s. 9.

⁷⁵ CABADA, *Evropa*, s. 7-8; MÜLLER, *Výzkum*, s. 44.

Diana Pankeová definuje nový regionalismus jako oblast výzkumu, která posuzuje vzájemnou souhru globalizace a regionalizace. Dále nový regionalismus dělí na **racionalistický nový regionalismus** a **kritický nový regionalismus**. Racionalistickou variantu regionalismu popisuje jako situaci, kdy státy jako jednající aktéři stejně jako v minulosti usilují o to, aby co možná nejvíce maximalizovaly hospodářský blahobyť, resp. využily nebo přizpůsobily globalizaci ve svůj prospěch. Naproti tomu nechápe kritický nový regionalismus stát jako samostatnou jednotku, nýbrž klade důraz na pestrost aktérů podílejících se na regionalizaci. Jedná se například jak o samotné státy, tak i o národní a transnárodní společnosti nebo trhy, které se v rámci komplexní spolupráce podílejí na konstrukci regionů.⁷⁶

Mezi politické příčiny nového regionalismu spadají především konec studené války, decentralizace světového systému a jeho multipolarita a komunikační a informační revoluce v 80. a 90. letech.⁷⁷

Období nového regionalismu je charakterizováno především kvalitativními změnami regionalismu. Jednou z nejdůležitějších je překročení geografické determinace, kdy se spojení a ekonomická spolupráce regionů nevytváří pouze na základě geografické blízkosti, nýbrž na základě podobného ekonomického vývoje. Nový regionalismus má většinou smluvní charakter. Novým prvkem je nárůst bilaterálních dohod, jejichž aktéry jsou na jedné straně regionální organizace a na straně druhé stát. Důležitým znakem těchto dohod je orientace navenek, proto je nový regionalismus nazýván taktéž jako **otevřený regionalismus**. Dalšími aktéry regionální integrace mohou být například občanské společnosti nebo nadnárodní korporace. Objevují se také smlouvy mezi státy protichůdných světových stran, například spolupráce EU-JAR⁷⁸. Do nového regionalismu se zapojuje větší okruh aktérů, až na výjimky se ho účastní v podstatě všechny státy světa. Jedním z nových prvků regionální integrace je také tzv. **vícerychlostní integrace**, která reflektuje rychlejší integrační postup některých států.⁷⁹

Starý regionalismus zanikl s koncem studené války. Přechodovou teorií mezi starým a novým regionalismem byl do jisté míry neofunkcionalismus, který je označován

⁷⁶ PANKE, *Regionalismus*, s. 6-8.

⁷⁷ ŘEHÁK, *Regionalismus*, s. 10.

⁷⁸ Evropská unie a Jihoafrická republika spolupracují v rámci programu Horizont 2020. Prioritními tématy jsou potravinová bezpečnost, klimatické změny a zdraví. MŠMT. Národní portál pro evropský výzkum. *Novinky. Mezinárodní spolupráce v H2020*. Evropský výzkum.cz [online]. ©2012-2021 [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.evropskyvyzkum.cz/cs/novinky/mezonarodni-spoluprace-v-h2020>.

⁷⁹ ŘEHÁK, *Regionalismus*, s. 9.

za ranou teorii regionalismu.⁸⁰ **Neofunkcionalismus** pracuje s nadnárodním přístupem k regionální integraci a snaží se vysvětlit důvody, proč se státy dobrovolně sdružují, čímž ztrácejí část své národní suverenity. Teorie neofunkcionalismu vnímá regionalismus jako proces, díky němuž političtí aktéři přesunují svoji loajalitu, očekávání a politickou aktivitu směrem k novému a většímu centru, jehož instituce mají právní moc nad sdruženými státy. Účastníci integrace poté usilují o prohlubování společných zájmů.⁸¹

Regionalizace může být definována jako komplexní multidimenzionální proces sdílený mnoha aktéry, který zahrnuje obchodní a hospodářský vývoj, životní prostředí, sociální politiku, kulturu, identitu a bezpečnost. Řehák (2009) charakterizuje regionalizaci jako samotný proces vytváření regionů a objektivní způsob regionálního vymezení mezinárodních ekonomických vztahů. Také může být chápána jako projev či důsledek samotného regionalismu. Regionalizace je jedním z decentralizačních přístupů a je založena na přístupu shora dolů (top-down), tzn. pravidla jsou určována z politického centra. Nový regionalismus pracuje s konceptem tzv. regionotvornosti, což je tendence aktérů a procesů uvnitř dané jednotky utvářet ji jako specifický region. Podle konceptů regionotvornosti lze regiony zařadit do pěti kategorií: region jako geografická jednotka; sociální systém; region charakterizovaný hospodářskou, politickou, sociální a vojenskou spoluprací, jako občanská společnost a jako kolektivní nebo mezinárodní aktér. Tento model představuje postupný proces vývoje a předpokládá přesuny pravomocí z národní úrovně buď na nadnárodní nebo subnárodní úroveň. Výsledkem regionalizace je vždy rostoucí ekonomická provázanost v rámci určitého geografického prostoru, tzn. regionu. Existují dva obecné typy regionalizace, a to autonomní a spontánní regionalizace. Spontánní regionalizací se rozumí typ spolupráce, který vyplývá ze vzájemné ekonomické závislosti, nejčastěji v podobě samovolného ekonomického a společenského sblížování v příhraničních oblastech. Jejím typickým příkladem jsou euroregiony.⁸²

2.2. Region

Jedním z nejdůležitějších pojmů týkajících se regionální politiky je **region**. Ani tento pojem nemá jednoznačnou definici.⁸³ Definice regionu se výrazně odlišuje napříc

⁸⁰ CABADA, *Evropa*, s. 7-8.

⁸¹ CIHELKOVÁ, *Regionalismus*, s. 35-37.

⁸² CABADA, *Evropa*, s. 8-13, ŘEHÁK, *Regionalismus*, s. 7-12.

⁸³ STEJSKAL, Jan a Jaroslav KOVÁRNÍK. *Regionální politika a její nástroje*, s. 20-21.

různými vědními disciplínami.⁸⁴ Je označován jako subnárodní celek, tzn. část jednoho státu nebo jednoho národního hospodářství, nebo území celek, který je oddělený od ostatních oblastí formálními hranicemi a ekonomickými bariérami, zároveň ale konstrukce regionu může překračovat hranice státní. Tento celek má definované prvky, existuje v něm specifická funkční a související infrastruktura a jeho cílem je rozvoj regionu a zlepšení blahobytu jeho občanů. Region představuje územní celek se specifickými ekonomickými, sociálními, kulturními a politickými rysy. Důležitá je také definice Řeháka (2009), který uvádí, že region může být skupinou zemí, které vytvořily právní rámec pro spolupráci, mají mezi sebou významné ekonomické vztahy, jejich cílem je trvalá spolupráce a existuje možnost, že se tento region bude vyvíjet nebo měnit. Pankeová hovoří o obecné definici, která vymezuje region jako „skupinu států, které leží na společném, geograficky specifickém území“. Tato definice však také není bezproblémová, jelikož podle ní nemůžeme přesně určit, kde jeden region začíná a kde končí.⁸⁵

Region je významnou historickou, náboženskou, jazykovou, politickou, ekonomicko-hospodářskou a sociálně kulturní jednotkou, která zásadním způsobem promlouvá do politického procesu. Všechny tyto aspekty mohou definovat jeho charakter. Příkladem jazykově definovaného regionu je Společenství portugalsky mluvících zemí (CPLP), příkladem náboženského regionu může být příslušnost k Organizaci islámské spolupráce a příkladem pro historicky definovaný region jsou státy Commonwealthu. Region nemá pouze geografické, ale i politické konotace. Z hlediska geopolitiky a politické geografie jsou u regionů zkoumány především strukturální vztahy mezi prostorem a politikou. Definice regionu se v těchto vědních oborech váže zejména na „nepřírodní“ charakteristiky – například demografie, ekonomické ukazatele, politicko-správní uspořádání nebo socio-kulturní koheze; také se zabývá kombinací přírodních a civilizačních charakteristik – např. vliv klimatických podmínek na formování politických regionů nebo civilizačních celků.⁸⁶ Regiony mohou být dále děleny dle velikosti (velké, střední a malé regiony), dle polohy (příhraniční a vnitřní regiony) nebo dle kompetence (přímé regiony a subregiony).⁸⁷

⁸⁴ CABADA, *Evropa*, s. 9.

⁸⁵ STEJSKAL, KOVÁRNÍK, *Politika*, s. 20-21, srov. PANKE, *Regionalismus*, s. 2, srov. CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: regiony a integrace*, s. 16, srov. ŘEHÁK, *Regionalismus*, s. 12, srov. KLEIN, Christian und KRÜGER, Lydia. *Regionen in Europa*, s. 15.

⁸⁶ CABADA, *Evropa*, s. 5-14, srov. KÜHN, Stefan. *Komplementärer Regionalismus*, s. 65, srov. PANKE, *Regionalismus*, s. 2.

⁸⁷ KLEIN, KRÜGER. *Regionen*, s. 17.

Z přírodovědeckého hlediska jsou regiony děleny na „přirozené“ a „umělé“. Přirozený region je ten, jehož vymezení je dáno vlastnostmi zemského povrchu, umělý region vzniká díky činnosti člověka a často bývá ohraničen politickými hranicemi.⁸⁸ Z historického hlediska je region chápán jako výraz historických procesů a části území, které v určitém okamžiku zformovaly administrativní jednotky uvnitř politického systému. Historické hledisko úzce souvisí s geografickým, které chápe region jako substanciální entity, historické provincie, které se mohly stát národním státem, případně později vzniklé jednotky v rámci národních států.⁸⁹ Mezinárodní vztahy naopak chápou regiony jako nadnárodní subsystémy mezinárodního systému, tedy jako světového regionu. Světový region je definován jako celek omezeného počtu států, které jsou spojené geografickým vztahem a stupněm vzájemné závislosti a mají některé společné etnické, lingvistické, kulturní, sociální a historické vazby. Mohou být rozlišeny v pojmech sociální, hospodářské, politické a organizační koheze. Z hlediska sociologie je region vnímán jako určitý „prostorový výřez“, který je chápán jako jednotka sloužící určité společnosti lidí, a který má své centrum a své hranice.⁹⁰

Z hlediska politické geografie existují tři typy regionů – **panregiony**, **transnacionální regiony** a **transhraniční regiony**. **Panregion** je makroregion v globálním měřítku – například Evropa, Afrika, Východní Asie. **Transnacionální region** je charakterizován jako struktura tvořená několika státy sdílejícími určité specifické kulturní, historické, politické či sociální rysy – například střední Evropa, západní Afrika. **Transhraniční region** představuje historickou, kulturní či politickou jednotku, která leží na území minimálně dvou států – například Baskicko nebo Těšínské Slezsko.⁹¹

Pojmem **makroregion** jsou nejčastěji označovány tři součásti světové ekonomické triády, tzn. evropský, asijsko-tichomořský a americký. Čtvrtým makroregionem bývá vnímána Afrika, někdy spolu s arabským blízkým Východem a za samostatný region můžeme považovat též postsovětský prostor. Makroregion představuje prostorovou strukturu, která se utváří soustředěně okolo vyspělého jádra a jednotlivé ekonomiky staví do funkčních souvislostí, tedy i do vzájemné závislosti. Dále se v rámci regionalismu rozlišuje pojem **mezo-region**. Jde o region bez bližšího určení, který

⁸⁸ KLEIN, KRÜGER. *Regionen*, s. 17; CABADA, *Evropa*, s. 5-14.

⁸⁹ KLEIN, KRÜGER. *Regionen*, s. 17; CABADA, *Evropa*, s. 5-14.

⁹⁰ CABADA, *Evropa*, s. 5-14, srov. KLEIN, KRÜGER. *Regionen*, s. 6-7.

⁹¹ CABADA, *Evropa*, s. 5-14.

označuje skupinu geograficky sousedících států sdílejících stejné kulturní, politické a ekonomické hodnoty. Jedná se například o mezoregion západoevropský, blízkovýchodní, západoafrický nebo latinskoamerický. Menší geografický celek v rámci regionu bývá definován jako **subregion**. Tento typ regionu se vyznačuje užším spojenectvím v rámci regionu. Taktéž se nazývá regionální růstovou zónou. Jedná se například o Benelux nebo Visegrádskou čtyřku fungující v rámci Evropské unie.⁹² **Mikroregion** je označován jako geografický celek menší než stát, který disponuje právní, politickou, ekonomickou a kulturní jedinečností. Může, ale také nemusí spadat do legálního rámce jednoho státu. V současné době se nejčastěji jedná o formy příhraniční spolupráce mezi sousedícími oblastmi dvou nebo více států, které mají podobné socioekonomické a politické charakteristiky a problémy. V Evropě se jedná především o tzv. **euroregiony**.⁹³ Samotné euroregiony jsou definovány jako demokraticky organizované instituce zaměřené na přeshraniční spolupráci, které jsou vnímány jako základna pro zpracování strategií, koncepcí a projektů a organizaci a řešení aktivit přesahujících státní hranice. Vznikají zde integrované přeshraniční struktury. Členy euroregionu mohou být města, obce i komunální a regionální struktury.⁹⁴

V České republice je pojem **region** užíván vícevýznamově – jako geografická oblast v kontextu bývalých okresů, spojení okresů do příslušného kraje nebo region vymezený jako NUTS⁹⁵. Regiony jsou děleny na **přírozené** a **administrativní**. **Přírozený region** je uzavřený územní celek s územní dělbou funkcí mezi jádrem a zázemím, který ovšem není zcela vztahově uzavřen. **Administrativní region** je region umělý, vymezený pro výkon veřejné správy. Mezi tyto regiony patří například okresy, kraje nebo regiony soudržnosti. V SRN se jedná o tzv. **Landkreise** a **Regierungsbezirke**. Nejmenším regionem je mikroregion, největším regionem je samotný stát, popř. členský stát (například Německo).⁹⁶

Zcela specifickou oblastí jsou **příhraniční regiony**, jejichž hranice je zároveň hranicí státu, případně státní hranice překračuje. Jsou definovány integrací na základě budování kooperativních vztahů mezi veřejnými a ostatními institucemi, které sdílejí stejné zájmy. Stejně jako každý region má i příhraniční region svá specifika. V rámci

⁹² ŘEHÁK, *Regionalismus*, s. 12., srov. CIHELKOVÁ, *Ekonomika*, s. 16.

⁹³ CABADA, *Evropa*, s. 14, srov. ŘEHÁK, *Regionalismus*, s. 12.

⁹⁴ NETOLICKÝ, Václav. *Euroregiony: úvod do problematiky*, s. 14; NOVOTNÁ, Martina a Ekonomická fakulta. *Regionální politika EU*, s. 20.

⁹⁵ Odbor veřejných databází. Klasifikace územních statistických jednotek. *Regiony NUTS v Evropské unii* = *NUTS regions in the European Union*. s. 9.

⁹⁶ STEJSKAL, KOVÁRNÍK. *Politika*, s. 20-28, srov. KLEIN, KRÜGER, *Regionen*, s. 8.

tohoto regionu existuje tzv. jádro regionu a sousední regiony, které se vzájemně ovlivňují ve svém vývoji. Existují příhraniční regiony s výraznou homogenitou a příhraniční regiony s homogenitou omezenou. Je to dáno intenzitou společné identity či regionálního povědomí, v rámci kterých probíhá přeshraniční spolupráce. Regiony s výraznou homogenitou spojují především historické, jazykové, kulturní či geografické kořeny nebo hospodářské souvislosti. Regiony s omezenou homogenitou buď v průběhu let ztratily tuto sounáležitost nebo z různých důvodů nemohlo vzniknout vzájemné propojení. K tomu dochází především z politických nebo geografických důvodů.⁹⁷

2.3. Regionální politika

Úkolem regionální politiky je snižování disparit a zmírňování sociálně-ekonomických rozdílů mezi regiony a současně přispění ke zvýšení konkurenceschopnosti regionální a národní ekonomiky. Realizace regionální politiky je podmíněna především politickou vůlí a ekonomickými možnostmi k řešení regionálních problémů.⁹⁸

Negativní důsledky Velké hospodářské krize stály za vznikem regionální politiky. Za její kolébku je právem pokládána Velká Británie, kde ekonomická recese výrazně přispěla k prohloubení regionálních disparit. V této době se v Anglii výrazně prohloubily socioekonomické difference mezi regiony, což se promítlo například v míře nezaměstnanosti. Ve Francii a Itálii se regionální politika začala rozvíjet po druhé světové válce a většina západoevropských zemí ji začala uplatňovat na přelomu padesátých a šedesátých let. V postkomunistických zemích započala příprava a implementace regionální politiky až po změnách v devadesátých letech při přechodu k tržní ekonomice. Významnou roli zde také hrál jejich statut kandidátských zemí pro přijetí do Evropské unie.⁹⁹

Z historického hlediska lze rozlišit dvě základní pojetí regionální politiky, a to **tradiční regionální politiku a nový koncept regionální politiky**. Tradiční starší pojetí bylo uskutečňováno zhruba do poloviny sedmdesátých let a zaměřovalo se na geograficky

⁹⁷ DOKOUPIL, Jaroslav a Jan KOPP. *Der Einfluss der tschechisch-bayerischen Grenze auf die natürlichen und die sozioökonomischen Systeme*, s. 9, srov. NETOLICKÝ, Euroregiony, s. 11-12.

⁹⁸ STEJSKAL, KOVÁRNÍK, *Politika*, s. 11-35; WOKOUN, René. *Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie*, s. 8.; ROSENFELD, Martin. *Dezentralisierung im Bereich der Regionalpolitik: Möglichkeiten und räumliche Konsequenzen*, s. 243.

⁹⁹ WOKOUN, *Politika*, s. 9; NOVOTNÁ, *Politika*, s. 51-54.

stálé problémové regiony, regionální růst, meziregionální přerozdělování, kapitál, suroviny a velké firmy. Od 2. poloviny sedmdesátých let se začal formovat nový koncept, který v současnosti převládá ve většině evropských zemí. Ten se zabývá geograficky rychle se měnícími problémovými regiony, strukturálními změnami a regionálními inovacemi a zaměřuje se na informace, technologie, služby a malé a střední firmy.¹⁰⁰

Vymezení regionální politiky není jednotné, mění se v závislosti na tom, jaké obory, teoretické přístupy a historické souvislosti ji ovlivňují. I samotné definice regionální politiky se postupně vyvíjejí a mění. Jádrem všech definic spočívá v pojetí regionální politiky jako cílevědomé činnosti organizací či představitelů státní správy a samosprávy, která se orientuje na zajištění ekonomického růstu spravovaného území, snižování rozdílů v socioekonomické úrovni jednotlivých regionů a zvýšení konkurenceschopnosti národní ekonomiky v celosvětovém měřítku. Tyto organizace používají jasně definované cíle a nástroje. Martina Novotná uvádí několik definic zohledňujících cíle, nositele a nástroje pro realizaci regionální politiky. Jedna z nich vidí regionální politiku jako součást státní politiky, která ovlivňuje rozmístění hlavních ekonomických nástrojů a aktivit na celém území nebo v jeho části, jiná jako veřejné intervence vedoucí ke zlepšení geografického rozdělení ekonomických činností.¹⁰¹

Mnohé země vyspělého světa a Evropské unie se podrobně zaměřily na definované úkoly a reformovaly tradiční pojetí regionální politiky. Hlavním cílem se stalo snižování rozdílů mezi regiony a myšlenka tzv. rovnosti šancí. Mezi zásadní příčiny vzniku regionálních disparit patří problémové regiony, které jsou nedostatečně vybaveny přírodními zdroji, nevyužívají dostatečně své zdroje nebo regiony, kde stagnují či upadají některá odvětví.¹⁰²

V rámci Evropské unie je kladen důraz na tvorbu společných finančních zdrojů, na financování regionální politiky a na návratnost a efektivnost vložených prostředků. Novými cílovými segmenty regionální politiky se staly nově vytvořené regiony, mikroregiony a spádové oblasti spravované municipalitami.¹⁰³

Nástroje regionální politiky se člení dle ekonomického nebo věcného působení. Obvykle se odvozují z cílů regionální politiky a většina z nich je zaměřena na získání

¹⁰⁰ NOVOTNÁ, *Politika*, s. 42.

¹⁰¹ STEJSKAL, KOVÁRNÍK. *Politika*, s. 11-35; KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava, MATES, Pavel a GROSPÍČ, Jiří, *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*, s. 73; NOVOTNÁ, *Politika*, s. 42.

¹⁰² STEJSKAL, KOVÁRNÍK, *Politika*, s. 11-35; WOKOUN, René, MATES, Pavel a KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava. *Základy regionálních věd a veřejné správy*, s. 92-93.

¹⁰³ STEJSKAL, KOVÁRNÍK. *Politika*, s. 11-35.

kapitálu a podnikatelských aktivit v rámci regionu, stimulaci využití vnitřních zdrojů a dosídlení či stabilizaci obyvatelstva v regionu.¹⁰⁴ V rámci regionální politiky je známa také hypotéza o rozdílech mezi regiony jako o determinantech růstu. Ta se zakládá na teorii, že silně se vyvíjející regiony mají poskytovat hospodářské příležitosti pro ekonomické subjekty slabších regionů. Důležitými ukazateli se stávají hospodářský růst v kontextu Evropské unie a zvyšování konkurenceschopnosti municipalit, regionů a států.¹⁰⁵

2.4. Regionální politika v České republice

Historický vývoj regionální politiky v České republice lze rozdělit do třech etap. První z nich probíhala v období 1990-1992, kdy regionální politika ČR vznikla. V České republice došlo k transformaci společnosti, právního řádu, ekonomického a sociálního prostředí, administrativních struktur, a především k přetvoření českého hospodářství na tržní ekonomiku. Stěžejní bylo uplatnění zastupitelské demokracie, kdy zvolení zástupci musí jednat v souladu s principy a zásadami hospodářské a regionální politiky státu. V důsledku této transformace vznikly rozdíly ve vývoji jednotlivých regionů ČR. Zejména byly patrné stagnace či úpadek nekonkurenceschopných odvětví v určitých částech země na jedné straně a na straně druhé rychlý rozvoj progresivních aktivit v dalších částech ČR. Koncem roku 1990 vznikl dokument *Zásady zákona ČNR o regionální politice*, v němž byla regionální politika chápána jako koordinovaný soubor činností směřující k utváření rovnovážného regionálního rozvoje. Jeho cílem byla podpora regionálního rozvoje, přičemž ale dokument nezasahoval do kompetencí obcí ani jiných orgánů.¹⁰⁶

V roce 1992 přijala vláda usnesení k zásadám regionální hospodářské politiky¹⁰⁷. Během druhé fáze probíhající v období 1993-1997 byl ekonomický rozvoj podporován

¹⁰⁴ NOVOTNÁ, *Politika*, s. 43.

¹⁰⁵ STEJSKAL, KOVÁRNÍK, *Politika*, s. 11-35.

¹⁰⁶ STEJSKAL, KOVÁRNÍK. *Politika*, s. 51-53; WOKOUN, René. *Vývoj české regionální politiky v první polovině devadesátých let dvacátého století*. In: XXIII. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9610-3; POSTRÁNECKÝ, Josef. *Regionální politika a regionální rozvoj v České republice*. Urbanismus a územní rozvoj. 2010, roč. 13, č. 5, s. 11. ISSN 1212-0855.

¹⁰⁷ Usnesení vlády č. 759 z roku 1992 o zásadách regionální hospodářské politiky vlády a vymezení hospodářsky problémových oblastí. ÚŘAD VLÁDY ČR. Databáze Cesta do Evropské unie. Svazek: 14. Integrovaní aktivity, část: IV. Integrovaní aktivity ministerstva pro místní rozvoj, kapitola: B. Zásady regionální politiky. Isap.vlada.cz [online]. © 2011 [cit. 2021-06-26]. Dostupné z: <https://isap.vlada.cz/dul/cesty.nsf/91b9f824a0923e3bc1256dde0052230a/72e57cb378c45fb5802566da00>

zejména nízkou inflací a významnými fiskálními intervencemi. Předpokladem k přílivu zahraničních investorů do ČR byla privatizace. V roce 1995 se objevily první významné snahy o řešení situace jednotlivých regionů a získání nových investic. To přispělo například ke snížení nezaměstnanosti nebo zvýšení ekonomické výkonnosti státu a regionů. Třetí etapa je vymezena od roku 1997, kdy vzniklo Ministerstvo pro místní rozvoj. Byly definovány nové zásady regionální politiky, které zohledňovaly základní principy regionální politiky EU.¹⁰⁸

Regionální politika byla v této době vymezena jako koncepční činnost státu, regionálních a místních orgánů, jejímž cílem je efektivní a vyvážený rozvoj celé republiky. Regionální politika se postupně stala jedním z nejdůležitějších aspektů přípravy ČR na vstup do Evropské unie. Ve druhé polovině devadesátých let byl vytvořen soubor programových dokumentů pro jednotlivé úrovně. Na centrální úrovni se jednalo o Strategii regionálního rozvoje ČR. Strategie regionálního rozvoje ČR představovala základní koncepční dokument regionální politiky pro období před vstupem a pro první roky po vstupu ČR do EU. Jejím cílem bylo vymezení rámce pro přípravu programových dokumentů pro využívání strukturálních fondů EU, přípravu státních programů podpory pro vybrané regiony a přípravu programů rozvoje krajů vznikajících v roce 2001. V roce 2021 byla vytvořena Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+.¹⁰⁹ Na úrovni regionů soudržnosti šlo o Regionální operační programy, na úrovni nižších regionů a krajů se jednalo o Strategii rozvoje budoucích krajů a Programy rozvoje krajů, na mikroregionální úrovni vznikly Strategie či programy rozvoje mikroregionů a na místní úrovni byly vytvořeny Programy rozvoje obcí. V roce 2000 nabyl účinnosti zákon o podpoře regionálního rozvoje.¹¹⁰

551b96?OpenDocument. Nové zásady regionální politiky byly definovány v roce 1998 v usnesení vlády č. 235 ze dne 8. dubna 1998. ÚŘAD VLÁDY ČR. Databáze Cesta do Evropské unie. Svazek: 14. Integrovaní aktivity, část: III. Aktivity České republiky v předvstupní fázi, kapitola: J. Usnesení vlády ČR ze dne 8. dubna 1998 č. 235 o Zásadách regionální politiky vlády. Isap.vlada.cz [online]. © 2011 [cit. 2021-06-26]. Dostupné z: <https://isap.vlada.cz/Dul/cesty.nsf/7f723857997b924bc1257926004bd509/5d995409e2ab9e53802566da0054d67a?OpenDocument>.

¹⁰⁸ STEJSKAL, KOVÁRNÍK. *Politika*, s. 51-53.

¹⁰⁹ STEJSKAL, KOVÁRNÍK. *Politika*, s. 51-53; MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. Strategie regionálního rozvoje ČR z roku 2000. Mmr.cz [online]. ©2021 [cit. 2021-06-27]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/regionalni-rozvoj/regionalni-politika/koncepcie-a-strategie/archiv/strategie-regionalniho-rozvoje-cr-z-roku-2000>.

¹¹⁰ Regionální operační programy se zabývaly několika tematickými oblastmi s cílem zvýšení konkurenceschopnosti regionů, urychlení jejich rozvoje a zvýšení atraktivity regionů pro investory. Tyto programy byly řízeny Regionální radou příslušného regionu soudržnosti. Na regionální operační programy bylo vyčleněno z fondů EU 4,6 miliardy euro – cca 131,4 miliardy Kč. Jednalo se o Regionální operační programy NUTS II Jihozápad, NUTS II Severozápad, NUTS II Severovýchod, NUTS II Střední Čechy, NUTS II Jihovýchod, NUTS II Moravskoslezsko a NUTS II Střední Morava. V období 2014-2020 byly

Ke specifickým vlivům na regionální politiku patří politická a hospodářská situace, které regionální politiku formují. Jak transregionální (evropská) politika se speciálními programy na podporu přeshraniční spolupráce v rámci evropské kooperace regionů, tak i národní regionální politika se svým uspořádáním v hraničních oblastech a koncentrovaná státní podpora mají své účinky. Velmi důležitá pro vývoj příhraničních regionů je „přeshraniční“ politika a přeshraniční regionální rozvoj. Ekonomická situace, tedy vyspělost země a funkční systém hospodářství – vyspělé tržní hospodářství – má rozhodující vliv na vývoj příhraničních regionů.¹¹¹

Důležitým aspektem regionální politiky je regionální rozvoj. Regionální rozvoj zahrnuje ekonomické, ekologické, sociální a kulturní otázky. Zabývá se jím většina územně správních jednotek, které vycházejí ze zákona č. 248/2000 Sb., o podpoře regionálního rozvoje. Znaky regionálního rozvoje jsou efektivnost a účelnost využívání zdrojů a růst kvalitativních charakteristik regionu – například zvýšení kvalifikace pracovních sil, zlepšení vybavenosti, zlepšení kvality života, zlepšení místní sociální, ekonomické a environmentální úrovně a celkové kvality života. Pod pojmem regionální rozvoj si lze představit celkový růst socioekonomického potenciálu a úrovně regionu,

tyto programy zahrnuty do Integrovaného regionálního programu. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. Regionální operační programy. Dotaceeu.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-06-27]. Dostupné z: [https://www.dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/slovník-pojmu/r-\(1\)/regionalni-operacni-programy-\(rop\)](https://www.dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/slovník-pojmu/r-(1)/regionalni-operacni-programy-(rop)); Strategie rozvoje kraje je koncepční dokument, ve kterém je formulován přístup vyššího územního samosprávného celku k podpoře rozvoje jeho územního obvodu. Definuje strategické cíle rozvoje kraje, hlavní způsoby k jejich dosažení a poskytuje potřebná východiska a základní rámec pro zpracování programu rozvoje územního obvodu kraje. Dalšími dokumenty, které vycházejí z této strategie, jsou strategické plány rozvoje měst či jiných územních celků kraje. SYNKOVÁ, Lenka. *Dokumenty regionálního rozvoje krajů*. Urbanismus a územní rozvoj. 2009, č. 1-2, ročník 12. ISSN je 1212-0855; Strategický rozvojový dokument mikroregionů je koncepční dokument, který pomáhá s řízením a organizací změny v území, a který vychází ze znalosti daného území a jeho potenciálu. Charakterizuje slabé a silné stránky dané oblasti, vymezuje základní priority a cíle rozvoje a jednotlivá opatření vedoucí k jejich naplnění. LABOUNKOVÁ, Vladimíra, POTUČEK, Milan, ROHREROVÁ, Ludmila a kol. *Metodická příručka pro zpracování strategických rozvojových dokumentů mikroregionů*. Brno: Ústav územního rozvoje, 2009. ISBN 978-80-87318-02-7; Program rozvoje obce je základním rozvojovým dokumentem obce zakotveným v zákoně č. 128/2000 Sb., o obcích. Tento program stanovuje hlavní oblasti rozvoje obce, formuluje možná řešení, je podkladem pro územní průmět rozvojových aktivit v územním plánu, zvyšuje připravenost obcí k získání vnějších finančních prostředků a je východiskem pro rozhodování orgánu obce v rozvojových záležitostech. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Program rozvoje obce*. Webová aplikace. Mmr. Cz [online]. © 2021 [cit. 2021-07-27]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/getmedia/75e1aabc-739b-4844-8f8b-fe77488c215e/Program-rozvoje-obce-letak.pdf>; ČESKO. Zákon č. 248 ze dne 9. srpna 2000, o podpoře regionálního rozvoje. In: Sbírka zákonů České republiky. 2000, částka 73, s. 3549. Dostupné také z: https://www.praha.eu/public/57/24/c0/517224_62687_sb073_00o_podpore_reg_rozvoje_2.pdf; STEJSKAL, KOVÁRNÍK. *Politika*, s. 51-53; WOKOUN, *Politika*, s. 195.

¹¹¹ DOKOUPIL, Jaroslav a Jan KOPP. *Der Einfluss der tschechisch-bayerischen Grenze auf die natürlichen und die sozioökonomischen Systeme*, s. 199-246.

aktivaci využití místního rozvojového potenciálu, zvyšování konkurenceschopnosti apod.¹¹²

Základním nástrojem pro regionální rozvoj je regionální plánování, což je případ strategického plánování, který zahrnuje výběr cílů, úkolů a činností potřebných k jejich dosažení. Mezi jeho základní fáze patří analýza, strategie, programy a realizace.¹¹³

Teorie regionů je založena na teorii učících se oblastí. Tato území řeší vlastní pozici ve vědecko-výzkumné i inovační politice státu. Podporují vlastní budoucnost inovačním a udržitelným rozvojem na základě vlastního dokumentu strategického rozvoje, jehož součástí je inovační a výzkumná strategie. Dalšími znaky těchto regionů jsou prvky, které zajišťují růst a pokrok – například univerzity a vzdělávací zařízení, infrastruktura, kvalifikovaná pracovní síla, průmyslový potenciál a kvalitní podnikatelské zázemí. V regionu je posílen vztah místního partnerství, který zajišťuje tvorbu, export a import znalostí do a z regionu a spolupracuje s ostatními regiony. Probíhají zde efektivní vztahy mezi samosprávou, podnikatelskou sférou a vzdělávacími institucemi a státními orgány. Ekonomický růst podporují regiony především finančními stimuly a budováním či rekonstrukcemi místní infrastruktury. Mezi další determinanty regionálního rozvoje patří, podle již zmiňované Strategie regionálního rozvoje ČR, přírodní zdroje a přírodní prostředí, hmotné faktory v podobě jejich produkčního potenciálu a infrastruktury, nehmotné faktory – inovace a schopnost jejich vytváření a šíření informační a komunikační technologie, institucionální prostředí; a lidské zdroje s příslušnou úrovní dovedností a odborného vzdělání.¹¹⁴

Financování regionální politiky probíhá prostřednictvím dvou hlavních evropských fondů, a to ***Evropského fondu pro regionální rozvoj***¹¹⁵ (EFRR) a ***Fondu soudržnosti***. Tyto dva základní fondy tvoří spolu s Evropským sociálním fondem (ESF), Evropským zemědělským fondem pro rozvoj venkova (EZFRV), Evropským námořním a rybářským fondem (ENRF) ***Evropské strukturální a investiční fondy*** (ESIF). Evropský fond pro regionální rozvoj usiluje o posílení ekonomické a sociální soudržnosti v Evropské unii vyrovnáváním rozdílů mezi jejími regiony. Investice jsou koncentrovány do několika klíčových oblastí, kterými jsou inovace a výzkum, digitální agenda, podpora malých a středních podniků a nízkouhlíkové hospodářství. Fond soudržnosti je zaměřen

¹¹² STEJSKAL, KOVÁRNÍK, *Politika*, s. 22-31; HUDEČKOVÁ, Helena, LOŠTÁK, Michal, ŠEVČÍKOVÁ, Adéla. *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*, s. 83.

¹¹³ HUDEČKOVÁ, LOŠTÁK, ŠEVČÍKOVÁ, *Regionalistika*, s. 83.

¹¹⁴ STEJSKAL, KOVÁRNÍK, *Politika*, s. 22-31.

na členské státy, které mají hrubý národní důchod na obyvatele nižší než 90 % průměru EU. Jeho hlavním cílem je eliminace hospodářské a sociální nerovnosti a podpora udržitelného rozvoje. V období 2014-2020 mezi tyto státy patřily Bulharsko, Česká republika, Estonsko, Chorvatsko, Kypr, Litva, Lotyšsko, Maďarsko, Malta, Polsko, Portugalsko, Rumunsko, Řecko, Slovensko a Slovinsko. Hlavními podporovanými oblastmi jsou infrastrukturní projekty v rámci nástroje pro propojení Evropy a životní prostředí. Důležitým programem pro financování regionální politiky byl také program PHARE, který představoval přímou vazbu mezi regionálními rozvojovými programy ČR a sousedními státy EU.¹¹⁶

Finanční podpora regionálního rozvoje ze státního rozpočtu ČR je označována za nástroj státní regionální politiky. Ústředním orgánem státní správy ve věcech regionální politiky je *Ministerstvo pro místní rozvoj*. To je také správcem finančních prostředků určených k jejímu zabezpečování. Zákon o podpoře regionálního rozvoje stanovuje, že k finanční podpoře regionálního rozvoje se ve státním rozpočtu vyčleňují finanční prostředky na uskutečňování regionálního rozvoje v rozsahu, který schválí Poslanecká sněmovna. Opatření obsažená v regionálním programu rozvoje zajišťují ústřední správní úřady a kraje v rámci své působnosti do výše jim přidělených finančních prostředků. Poskytnutá finanční podpora představuje doplňkovou výpomoc a je poskytována ve formě dotací nebo návratných finančních výpomocí. Příjemci této finanční pomoci jsou kraje, obce, jimi založené právnické osoby a podnikatelé a ostatní právnické osoby.¹¹⁷ V rámci podpory a rozvoje regionů poskytuje Ministerstvo pro místní rozvoj národní dotace v mezích jednotlivých programů. Pro rok 2021 jsou určeny například programy Podpora revitalizace území, Podpora rozvoje regionů nebo Podpora vládou doporučených projektů v oblasti rozvoje regionů. Poslední jmenovaný program zahrnuje například finanční pomoc určenou obcím na opravy komunikací poškozených v souvislosti s řešením kůrovcové kalamity, program Podpora revitalizace území zase napomáhá demolici budov v obcích s rizikem vzniku sociálně vyloučených lokalit.¹¹⁸

¹¹⁶ EVROPSKÁ UNIE. Evropská komise. *Hlavní investiční politika EU*. Ec.europa.eu [online]. © 1995-2021 [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/policy/what/investment-policy/; EVROPSKÁ UNIE. *Evropský fond pro regionální rozvoj*. Ec.europa.eu [online]. © 1995-2021 [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/funding/erdf/; EVROPSKÁ UNIE. *Fond soudržnosti*. Ec.europa.eu [online]. © 1995-2021 [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/funding/cohesion-fund/.

¹¹⁷ ČESKO. Zákon č. 248 ze dne 9. srpna 2000, o podpoře regionálního rozvoje. In: Sběrka zákonů České republiky. 2000, částka 73, s. 3549. Dostupné také z: https://www.praha.eu/public/57/24/c0/517224_62687_sb073_00o_podpore_reg_rozvoje_2.pdf.

¹¹⁸ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Národní dotace*. Mmr.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-06-29]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace>.

V roce 2020 poskytovala regionální politika okruh pro investice k plnění cílů strategie Evropa 2020, která zahrnuje inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění v Evropské unii. V roce 2020 stanovila EU pět cílů, v rámci kterých si každý členský stát určil vlastní národní cíle. Jednalo se o oblast nezaměstnanosti, výzkumu a vývoje, změny klimatu a energetické udržitelnosti, vzdělání a boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení. V roce 2021 dosáhla Evropská rada a Evropský parlament politické dohody ohledně návrhů Evropské komise na nové programové období 2021-2027. Předepsané cíle pro EFRE v tomto období se orientují na dvě hlavní témata: investice do zaměstnání a růstu a evropská teritoriální spolupráce. Dalšími prioritami jsou také podpora inovací, digitálního hospodářství, malých a středních podniků a zelené oběhové hospodářství s co nejnížší mírou produkce oxidu uhličitého. V rámci nové kohezní politiky byl také zveřejněn seznam činností, které nesmějí být evropskými fondy podporovány. Jedná se například o pozastavení činnosti nebo stavba jaderných elektráren, letištních infrastruktur a opatření ohledně odpadového hospodářství. Akceptovány byly veškeré nástroje pro podporu politiky soudržnosti.¹¹⁹

2.5. Regionální politika ve Spolkové republice Německo

Ve Spolkové republice Německo se začala regionální politika vyvíjet především po druhé světové válce. V padesátých letech 20. století se regionální politika Německa zaměřovala zejména na stabilizaci země zničené válkou, výstavbu infrastruktury, podporu příhraničních oblastí a vyrovnání rozdílů mezi urbanizovanými regiony a zemědělskými oblastmi. Od roku 1953 byla regionální politika podporována spolkovou vládou, a to v podobě programu regionální podpory (*Regionales Förderungsprogramm*) ve výši 100 milionů německých marek. V roce 1959 byl zpřístupněn program rozvoje pro centrální lokality hůře strukturovaných venkovských oblastí, jehož prostřednictvím byly podporovány průmyslové investice a osídlení v těchto regionech. V šedesátých letech, kdy byl hlavním zřizovatelem regionální politiky stát, se regionální politika orientovala

¹¹⁹ EVROPSKÁ UNIE. Evropská komise. *Hlavní investiční politika EU*. Ec.europa.eu [online]. © 1995-2021 [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/policy/what/investment-policy/; EVROPSKÁ UNIE. Evropská komise. *Nová politika soudržnosti*. Ec.europa.eu [online]. © 1995-2021 [cit. 2021-06-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/2021_2027/; EUROPÄISCHES PARLAMENT. *Europäischer Fonds für regionale Entwicklung (EFRE)*. Europarl.europa.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/de/sheet/95/europaischer-fonds-fur-regionale-entwicklung-efre->.

obzvláště na ekonomický růst a vytvoření pracovních míst v průmyslu v problémových regionech. V letech 1969-1970 se hlavní instrumenty pro boj s regionálními disparitami staly zlepšení regionální hospodářské struktury, restrukturalizace tzv. starých průmyslových regionů (např. Porúří), podpora rozvojových os ve střední části země a řešení prohlubujících se rozdílů mezi severem a jihem. Tyto cíle zastřešoval program s názvem **Gemeinschaftsaufgabe zur Verbesserung der regionalen Wirtschaftsstruktur** (GWR). Od sedmdesátých let je regionální politika a regionální rozvoj plně v kompetenci jednotlivých spolkových zemí a obcí. Ke konci osmdesátých let dosahovala podpora regionální politiky cca jedné miliardy německých marek ročně. Hlavní oblastí podpory byly tzv. „okraje zóny“, tzn. příhraniční regiony mezi SRN a NDR, bavorský region sousedící s Československem, severoněmecké pobřežní regiony a také již zmiňované staré průmyslové regiony. V této době byla regionální politika již ovlivňována regionální politikou tehdejšího Evropského hospodářského společenství, jehož cílem byla podpora technických odvětví, vědy a výzkumu. Zároveň se začaly využívat evropské finanční prostředky. V 90. letech výrazně ovlivnilo německou regionální politiku znovusjednocení obou německých států. Hlavním cílem regionální politiky se stalo začlenění tzv. nových spolkových zemí¹²⁰ do znovu vzniklého německého státu, jejich ekonomická a hospodářská podpora, zvýšení produktivity práce, zkvalitnění infrastruktury, zvýšení konkurenceschopnosti a získání kvalifikované pracovní síly. Na podporu těchto činností bylo využíváno až devadesát procent vynaložených finančních prostředků.¹²¹

Hlavními tématy, na která se německá regionální politika zaměřovala v období 2003-2007, byla následující: vytváření nových pracovních pozic, investice do lidských zdrojů, podpora podnikání, podpora výzkumu a inovací, zlepšení ekologické situace a modernizace dopravy a produkce energií.¹²²

¹²⁰ Od roku 1990, kdy došlo ke znovusjednocení Německa, má SRN šestnáct, namísto jedenácti spolkových zemí. Mezi pět „nových spolkových zemí“ se řadí Braniborsko, Meklenbursko-Přední Pomořansko, Sasko, Sasko-Anhaltsko a Durynsko. Jako předloha k jejich vytvoření sloužily okresy bývalé Německé demokratické republiky. FAZIT. Communication GmbH. Die 16 Bundesländer. Deutschland.de [online]. © 2021 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://www.deutschland.de/de/topic/politik/deutschland-europa/laender>.

¹²¹ NOVOTNÁ, Politika, s. 54; LANG, Jochen. „Deutschland“. In: Die Entwicklung der EU-Strukturfonds als kumulativer Politikprozess, s. 160-182; TOEPEL, Kathleen. *Evaluation in der Regionalpolitik*. In: Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung, s. 395-397; HÜTHER, Michael, SÜDEKUM, Jens a VOIGTLÄNDER Michael. *Die Zukunft der Regionen in Deutschland. Zwischen Vielfalt und Gleichwertigkeit*, s. 122-129.

¹²² EUROPÄISCHE UNION. Europäische Kommission. *Wichtigste Leistungen der Regionalpolitik*. Ec.europa.eu [online]. © 1995-2021 [cit. 2021-10-31]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/de/policy/what/key-achievements/2007-2013.

Téměř třicet let po znovusjednocení Německa se podpora v rámci regionální politiky díky zlepšení situace ve východním Německu přesunula na západ. V roce 2020 se nové směřování regionální politiky orientuje více na problémy západních regionů, jako například Porúří.¹²³ Hlavními cíli regionální politiky v Německu v období 2014-2020 byly tři hlavní programy: inteligentní, trvalá a inkluzivní Evropa. V rámci programu Inteligentní Evropa se mělo Německo orientovat na podporu podnikání a vzniku pracovních míst v oblasti podnikání, zlepšení kvality výzkumných zařízení a zdokonalení širokopásmového připojení pro domácnosti. Projekt Trvalá Evropa zahrnovala témata jako nové kapacity pro obnovitelné energie, snížení spotřeby energií ve veřejných budovách, vylepšení kvality pitné vody, obnova a výstavba železničních tratí a modernizace a výstavba pozemních komunikací. Inkluzivní Evropa řešila sociální inkluzi v oblastech vzdělání, zdravotnictví nebo rozvoje měst.¹²⁴

Stejně jako v České republice je i v Německé spolkové republice regionální politika zakotvena v rámci ústavy. Dle článku 30 základního zákona¹²⁵ se jedná o kompetenci jednotlivých zemí, které sami rozhodují o výkonu a plnění státních závazků. Dále je regionální politika konkrétně zastoupena v článku 91 základního zákona, který byl zaveden v roce 1969 a pojednává o spoluúčasti spolku na programu GWR.¹²⁶

Financování regionální politiky v Německu probíhá především prostřednictvím Evropské unie, která přerozděluje finanční prostředky na národní, regionální a zemské úrovni. Nejdůležitějším finančním prostředkem pro německou regionální politiku jsou stejně jako v České republice evropské fondy v čele s Evropským fondem pro regionální rozvoj.¹²⁷

¹²³ HÜTHER, Michael, SÜDEKUM, Jens a VOIGTLÄNDER Michael. *Die Zukunft der Regionen in Deutschland. Zwischen Vielfalt und Gleichwertigkeit*, s. 122-129.

¹²⁴ EUROPÄISCHE UNION. Europäische Kommission. Wichtigste Leistungen der Regionalpolitik 2014-2020. Ec.europa.eu [online]. © 1995-2021 [cit. 2021-10-31]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/de/policy/what/key-achievements/.

¹²⁵ BUNDESMINISTERIUM FÜR JUSTIZ UND FÜR VERBRAUCHERSCHUTZ. Bundesamt für Justiz. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art 30. Gesetze-im-internet.de [online]. © 2021 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: https://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_30.html.

¹²⁶ BUNDESMINISTERIUM FÜR WIRTSCHAFT UND ENERGIE. Regionalpolitik. Wirtschaft in den Regionen stärekn. Bmwi.de [online]. © 2021 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Dossier/regionalpolitik.html>.

¹²⁷ ROSENFELD, Martin T. W. *Europäische Regionalpolitik nach der EU-Osterweiterung: neue Ausrichtung erforderlich?* In: Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung, s. 114.

3. PŘESHRANIČNÍ SPOLUPRÁCE

3.1. Nástin česko-německých vztahů v „krátkém“ 20. století

Míra přeshraniční česko-německé spolupráce závisí od kvality bilaterální relace mezi oběma státy. Česko-německé vztahy se vždy zakládaly na asymetrii. Jejich podstatou byla kooperace dvou spolu sousedících subjektů, z nichž je Německo osmkrát početnější, rozlohou šestapůlkrát větší a přirozeně hospodářky vyspělejší než Česká republika. I přes to, že mezi oběma státy probíhala vyspělá komunikace, která umožňovala vzájemné politické ovlivňování, dostávaly se politiky obou států v minulosti poměrně často do sporů. V důsledku těchto konfliktních situací došlo v českých zemích k vytvoření dvou základních poloh vztahů mezi těmito dvěma etniky: vztahy kooperativní (například epocha posledních Přemyslovců) a vztahy konfrontační (vývoj vztahů mezi Čechy a Němci mezi lety 1918-1989).¹²⁸

Ke vzájemnému odcizování mezi českým a německým národem docházelo již od druhé poloviny 18. století, a to především z důvodu prohlubující se emancipace obou národů. Na začátku 19. století tvořili etničtí Němci více než třetinu obyvatel Čech, více než čtvrtinu obyvatelstva Moravy a téměř polovinu obyvatel Slezska. Tito Němci byli potomky německých osadníků, kteří do českých zemí přicházeli v průběhu 13. století. Obývali převážně města a pohraniční oblasti a v některých regionech tvořili více než 90 % obyvatelstva (například západní Čechy nebo oblast Jeseníků). Po více než sedmi staletích soužití tak obyvatelé německé národnosti reprezentovali součást domácího obyvatelstva českých zemí.¹²⁹

Češi dovršil svou národní emancipaci v roce 1918, kdy vznikl samostatný československý stát. Němci se naopak z privilegovaného národa stali národnostní menšinou. Politická reprezentace českých Němců odmítala vznik Československa. Německým cílem bylo naopak připojit české pohraničí k poválečnému (Německému) Rakousku nebo přímo k Německu, což však neschválily dohodové mocnosti, které na mírových jednáních v Paříži v roce 1919 garantovaly státní hranice nově vzniklému Československu. Československo-německé vztahy zůstaly po celou dobu existence tzv.

¹²⁸ FAJMON, Hynek a HLOUŠKOVÁ, Kateřina, ed. *Konec soužití Čechů a Němců v Československu: sborník k 60. výročí ukončení II. světové války*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 5-6.

¹²⁹ EMMERT, František. *Čeští Němci* [online]. 2014 [cit. 2021-11-25], s. 1. Dostupné z: <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/cesti-nemci/>.

první republiky plné napětí, což představovalo jeden z největší problém československého státu v letech 1918-1938.¹³⁰

Negativní důsledky velké hospodářské krize na počátku třicátých let přispěly ke zhoršení česko-německých vztahů, které se během let ustálily alespoň do podoby korektního soužití. Obliba Sudetoněmecké strany pod vedením Konrada Henleina mezi německým obyvatelstvem povážlivě rostla a v roce 1935 zvítězila v parlamentních volbách. „Henleinovci“ nikdy zcela akceptovaly existenci československé demokracie a systematicky pracovali na jejím „rozleptání“ zevnitř i zvenčí, když se pokoušely účelově internacionalizovat osudy německé menšiny v Československu.¹³¹

Plány německých nacistů na čele s Adolfem Hitlerem s českým národem v zásadě vůbec nepočítaly, jeho cílem bylo Čechy germanizovat nebo vyhladit. Aktivita nacistického Německa a fašistické Itálie v neprospěch postversailleského státu quo v kontrastovala s nečinností tradičních demokracií Francie a Velké Británie. Mnichovská dohoda v září 1938 s tím spojené vynucené odstoupení českého pohraničí Německu doprovázené ze strany okupantů násilností představovaly v historii československo-německých vztahů velmi bolestní předěl. Německá okupace českých zemí započatá v březnu 1939, vytvořením Protektorátu Čechy a Morava, policejní teror, na kterém se podíleli i mnozí čeští Němci, fanatické plány nacistů na germanizaci českých zemí a likvidaci českého národa, to vše vedlo k prohloubení odcizení, nedůvěře, a nakonec i nenávisti ze strany české veřejnosti k českým Němcům. Osmisetletá společná historie obou národů byla nesmazatelně poznamenána průběhem 2. světové války.¹³²

Okupační politika a nacistický teror, které byly na Protektorát uplatňovány až do samého konce války, zapříčinily radikalizaci národního citění většiny Čechů. Plány na hromadné vystěhování Němců z českých zemí vznikaly již po březnu 1939 v prostředí domácího i zahraničního odboje, jehož osten byl nejen protinacistický, ale v zásadě protiněmecký. Londýnský exil příliš neusiloval o zapojení sudetoněmeckých emigrantů, koncept obnovené republiky ke konci války měl vznikat bez přítomnosti českých Němců vyjma hrstky antifašistů. Situace po kapitulaci Německa 8. května 1945 byla plná násilí, aktů odplaty a hromadných poprav páchaných na německém obyvatelstvu vyvolaných předchozími bolestnými událostmi. Československá vláda se s okamžitou platností

¹³⁰ DEJMEK, Jindřich. Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918-1992). Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002, s. 45-51; EMMERT, *Čeští Němci*, s. 4.

¹³¹ DEJMEK, *Československo*, s. 52-61; EMMERT, *Čeští Němci*, s. 4.

¹³² DEJMEK, *Československo*, s. 52-61; EMMERT, *Čeští Němci*, s. 4-5.

rozhodla pro vysídlování Němců z pohraničí i bez souhlasu spojeneckých mocností. Jednání o transferu začala až 17. července 1945 na spojenecké Postupimské konferenci a hromadné vystěhování Němců bylo oficiálně schváleno až 2. srpna 1945. I přes to mezi tím začala první fáze vysídlování – tzv. divoký odsun. Ten probíhal od května do července 1945 a měl charakter v podstatě „etnické čistky“ bez jakéhokoliv právního rámce. Tato akce měla za cíl vysídlit co nejvíce státně nespolehlivých Němců z českého území. Dne 2. srpna 1945 byl vydán také dekret prezidenta republiky číslo. 33, který zbavoval české Němce československého občanství. Následoval organizovaný transfer, který probíhal po etapách ve spolupráci se Spojeneckou kontrolní radou v Německu. Americká a později i sovětská okupační zóna se otevřela vlakovým transportům Němců z Československa. Do konce roku 1946 bylo z republiky vystěhováno více než tři miliony občanů německé národnosti. Výjimku tvořily pouze smíšené rodiny, které směly v republice zůstat.¹³³

Zásadní otázkou pro Československo zůstávalo zajištění trvalé bezpečnosti ze strany Německa a otázka případného revizionismu v dlouhodobé časové perspektivě. Obava o budoucí vývoj Německa a nedůvěra ve spolehlivost garancí západních spojenců byla jednou z hlavních příčin pro československou orientaci na Sovětský svaz. Vztahy Československa s oběma německými státy se odvíjely v kontextu studené války a byly diametrálně odlišné. Zatímco Německá demokratická republika fungovala stejně jako Československo jako stát lidově demokratický a součást sovětského bloku, československo-západoněmecký politický dialog mezi Spolkovou republikou Německo zpočátku téměř chyběl a později jej charakterizovala chladná korektnost.¹³⁴

Česko(slovensko)-německé vztahy získaly zcela novou kvalitu především po pádu železné opony a následném rozpadu sovětského bloku. Otevření hranic umožnilo opět navazovat, zlepšovat a utužovat dlouho zpřetrhané vazby. K tomu přispěla například i postoj bývalého Československa, které otevřeně podporovalo proces znovusjednocení obou německých států.¹³⁵

¹³³ DEJMEK, *Československo*, s. 52-61; EMMERT, *Čeští Němci*, s. 4-6.

¹³⁴ DEJMEK, *Československo*, s. 52-61; HANDL, Vladimír. *Současné česko-německé vztahy: konstanty a proměnné* [online]. 1993 [cit. 2021-11-26]. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/850/902>; GREGEROVÁ, Magda. *Vývoj československo-západoněmeckých vztahů v letech 1949-1961*. AUC Studia Territoria [online]. 2005, roč. 4, č. 6 [cit. 2021-11-26]. ISSN 2336-3231. Dostupné z: <https://stuter.fsv.cuni.cz/stuter/article/view/183>.

¹³⁵ HOUŽVIČKA, NOVOTNÝ, *Otisky*, s. 15; KUBATOVÁ PITROVÁ, FUNDA, *Osudy*, s. 334; HOUŽVIČKA, Václav. *Česko-německé pohraničí v nových podmínkách*. Mezinárodní vztahy: Czech Journal of International Relations [online]. 1996, roč. 1, č. 4, s. 48-58. [cit. 2021-11-06]. ISSN 2570-9429. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/1053>.

Důležitými aspekty přispívajícími ke zlepšení vztahů bylo potvrzení neměnitelnosti vzájemných hranic, definování politického statusu německé menšiny a potvrzení výsledků druhé světové války a zmenšení obav z jednostranné dominance Německa. Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji podepsaná 21. ledna 1997 v Praze tehdejším českým ministerským předsedou Václavem Klausem, německým spolkovým kancléřem Helmutem Kohlem i ministři zahraničí obou zemí představuje v bilaterálních vztazích bezesporu jeden z klíčových dokumentů. Oba národy v deklaraci převzaly odpovědnost za negativní historické události a přijaly závazek rozvíjet česko-německé vztahy v duchu dobrého sousedství a partnerství a tím přispívat k vytvoření sjednocující se Evropy.¹³⁶

3.2. Historie a vývoj přeshraniční spolupráce v ČR

Z historického hlediska lze ve vývoji přeshraniční spolupráce ČR identifikovat tři zásadní milníky: změna politických režimů po roce 1989 v zemích bývalého východního bloku, rozdělení České a Slovenské republiky a vstup ČR mezi členské státy Evropské unie. Největší rozvoj zaznamenala přeshraniční spolupráce v ČR v devadesátých letech 20. století, kdy byly představeny podpůrné programy Evropské unie Phare CBC a iniciativa INTERREG.¹³⁷

V roce 1995 byla v ČR zahájena realizace nového typu programu **Phare Cross Border Co-operation**. Ten se zaměřoval na podporu rozvoje pohraničních oblastí ČR sousedících se SRN a Rakouskem. Cílem programu byla podpora ekonomického transformačního procesu v ČR a postupná integrace do Evropské unie, podpora a rozvoj hospodářského potenciálu příhraničních oblastí, překonání problémů brzdících rozvoj pohraničí a odstranění periferního charakteru a izolovanosti těchto oblastí.¹³⁸

¹³⁶ HOUŽVIČKA, NOVOTNÝ, *Otisky*, s. 16; MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČR. Velvyslanectví České republiky v Berlíně. *Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji*. Mzv.cz [online]. © 2008 [cit. 2021-10-17]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/berlin/cz/vzajemne_vztahy/cesko_nemecka_deklarace_o_vzajemnych.html; HOUŽVIČKA, *Pohraničí*, s. 48-58.

¹³⁷ MICHELOVÁ, Radka. *Úloha místních institucí a organizací v přeshraničních kontaktech a vztazích*. In: Přeshraniční vlivy v českém pohraničí (přeshraniční spolupráce v pohraničí jako evropeizace zdola?). Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2007, s. 81. ISBN 978-80-7044-931-8; BRANDA, Pavel. *Regionální politika EU a podpora přeshraniční spolupráce* [online], s. 32. [cit. 2021-11-06]. Dostupné z: <http://ern.cz/ED/kniha-final4.pdf>.

¹³⁸ ČESKO. *Příprava České republiky na využívání strukturálních fondů*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 1998, s. 69. ISBN 80-238-3996-9.

I v roce 2000 ČR nadále čerpala finanční prostředky z přípravného programu Phare CBC. Současně se Česká republika již soustavně připravovala na přijetí do Evropské unie.¹³⁹ Stěžejními mezníky v rozvoji přeshraniční spolupráce se staly právě vstup České republiky do Evropské unie¹⁴⁰ a zapojení do Schengenského prostoru¹⁴¹, který je považován za hospodářsky a politicky významný evropský integrační nástroj. Pro ČR byl vstup do EU symbolem hospodářské prosperity a sounáležitosti k vyspělému a dynamicky se transformujícímu evropskému společenství. Tyto události zásadně proměnily situaci v pohraničních regionech. Státní hranice najednou nebyla bariérou a příhraničním regionům se tak otevřely nové možnosti rozvoje.¹⁴²

V období 2007-2013 bylo v ČR realizováno pět operačních programů ke stejnému počtu přeshraničních oblastí. Programy se zaměřovaly na výstavbu integrovaných ekologických dopravních systémů, včetně těch přeshraničních, společnou ochranu propojeného životního prostředí, přírody a krajiny, protipovodňovou ochranu, společnou likvidaci odpadů, výstavbu společných zařízení služeb pro obyvatele, přeshraniční územní plánování, spolupráci mezi podniky, vysokými školami a výzkumnými institucemi, usilovaly o zlepšení společenského života v příhraničí, vytváření přeshraničních kontaktů, rozvoj cestovního ruchu atd. Důležitým aspektem v tomto období byla hospodářská a sociální integrace příhraničních území prostřednictvím odstraňování stávajících bariér a posilování jejich rozvojového potenciálu.¹⁴³

V programovém období 2014-2020 došlo u programů oproti předcházejícímu období k tematické koncentraci jednotlivých programů. Na rozdíl od předchozího období, které bylo zaměřeno na samotný rozvoj přeshraniční spolupráce, orientovalo se

¹³⁹ ODBOR INTEGRACE A STRUKTURÁLNÍCH FONDŮ. *Příprava České republiky na realizaci politiky soudržnosti EU od roku 2000*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 1999, s. 35. ISBN 80-239-4874-1.

¹⁴⁰ Česká republika se k Evropské unii oficiálně připojila 1. května 2004. EU se tak rozrostla na společenství 25 členských států. ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. Euroskop. *Vstup ČR do EU*. Euroskop.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>.

¹⁴¹ V roce 1985 byla podepsána tzv. Schengenská dohoda, která měla odstranit jakoukoliv kontrolu osob na vnitřních hranicích, ať už šlo o občany EU nebo občany třetích zemí. Dohodu podepsalo Německo, Francie a země Beneluxu. Tím vznikl na území EU tzv. Schengenský prostor. Česká republika se do Schengenského prostoru zapojila 21. prosince 2007. GREGER, Petr. *Co je to, když se řekne Evropská unie*. Praha: Centrum pro demokracii a svobodné podnikání, 1997, s. 46. ISBN 80-238-1807-4; ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. Euroskop. *Vstup ČR do Schengenu*. Euroskop.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8750/sekce/vstup-cr-do-schengenu/>.

¹⁴² DOKOUPIL, Jaroslav a Jan KOPP. *Der Einfluss der tschechisch-bayerischen Grenze auf die natürlichen und die sozioökonomischen Systeme*. Pilsen: Westböhmisches Universität in Pilsen, 2013, s. 9-150. ISBN 978-80-261-0262-5.

¹⁴³ KUBEŠ, Jan. *Evropská územní spolupráce v regionální politice EU – vývoj, formy, výhled a kritika*. Regionální rozvoj mezi teorií a praxí [online]. 2014, roč. 3, č. mimořádné, s. 3-17. [cit. 2021-10-27]. ISSN 1805-3246.

nadcházející období již na konkrétnější cíle a aktuální evropská témata. Byly realizovány projekty, které měly za cíl rozvíjet společná výzkumná zařízení a jejich vybavení a zavádět inovace ve výrobě, zachovat, chránit a propagovat přírodní a životní prostředí a kulturní dědictví, podporovat turistickou infrastrukturu památek kulturního dědictví, přispívat k ekologické stabilitě, rozvíjet vzdělání pro specifické potřeby příhraničních oblastí a zlepšovat veřejnou správu a spolupráci mezi občany a institucemi.¹⁴⁴

V současnosti má ČR stále pět přeshraničních oblastí a pět tomu odpovídajících operačních programů. Jejimi přeshraničními partnery jsou Rakousko, Slovensko, Polsko, Sasko a Bavorsko¹⁴⁵. Jedenáct ze čtrnácti krajů ČR se dotýká státní hranice, tudíž se klasifikují jako příhraniční regiony a stávají se tak oprávněnými územími pro přeshraniční spolupráci.¹⁴⁶

3.3. Euroregiony

Euroregiony jsou důležitými aktéry přeshraniční spolupráce v rámci Evropské unie. Jedná se o dvě nebo někdy i tři národní sdružení obcí ležících na dvou stranách hranice. Do spolupráce v rámci tohoto přeshraničního celku jsou zapojeny v tomto území ležící okresy, mikroregiony, podniky, školy, hospodářské komory a další subjekty. Tato účast na spolupráci je ovšem dobrovolná. Na základě dohody o spolupráci jsou vytvářeny společné orgány a subjekty euroregionu jsou zapojeny do společných aktivit. Využívána je podpora operačních programů přeshraniční spolupráce. Euroregiony jsou vnímány jako důležité zprostředkovatelé navázání přeshraniční spolupráce mezi jednotlivými menšími subjekty. Poskytují podporu například v oblasti tvorby ideových záměrů pro jednotlivé úseky spolupráce, vytváření podmínek pro jejich realizaci (například organizace setkání představitelů obcí a dalších institucí ze sousedních států, projektový management, překladatelský a tlumočnický servis, technická, finanční a materiální podpora) nebo aktivní účasti na samotné realizaci projektů.¹⁴⁷

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 3-17.

¹⁴⁵ Německo vyčleňuje pro přeshraniční spolupráci jednotlivé spolkové země zvlášť. KUBEŠ, *Spolupráce*, s. 3-17.

¹⁴⁶ KUBEŠ, *Spolupráce*, s. 3-17.

¹⁴⁷ MICHELOVÁ, *Úloha*, s. 79; KUBEŠ, *Spolupráce*, s. 3-17.

V současné době existuje v ČR celkem třináct euroregionů. Jedná se o euroregiony Nisa, Labe, Krušnohoří, Egrensis, Šumava, Glansis, Praděd, Těšínské Slezsko, Silesia, Pomoraví, Beskydy, Bílé Karpaty a Silva Nortica.¹⁴⁸

Jako první byl založen euroregion Nisa v roce 1991 na česko-německé hranici. Následovaly euroregiony Labe a Krušnohoří v roce 1992. V roce 1993 vznikly euroregiony Egrensis a Šumava a v další vlně během let 1996-1998 byly vytvořeny euroregiony na česko-polské hranici – Glacensis, Praděd, Těšínské Slezsko a Silesia. V letech 1999-2002 byly založeny euroregiony na česko-slovenské a česko-rakouské hranici, a to euroregiony Pomoraví, Beskydy, Bílé Karpaty a jako poslední euroregion Silva Nortica.¹⁴⁹

Organizační struktura euroregionů je ovlivněna zejména právním postavením jednotlivých národních částí, rozsahem činností regionu a zvyklostmi specifickými na druhé straně hranice. Proto si každé takové území vyvíjí svou organizační strukturu samo. Přesto lze na většinu regionů implementovat modelovou organizační strukturu, která je v jednotlivých případech zpravidla dodržována. Jako členská základna vystupují v euroregionech členové obou partnerských částí euroregionu (obce, města, kraje, mikroregiony atd.). mezi orgány euroregionů spadají valná hromada, správní rada nebo představenstvo, předsednictvo, sekretariát nebo jednatelství a kontrolní orgány jednotlivých partnerských částí. Společnými orgány všech částí euroregionu potom jsou společná rada/generální shromáždění/valné shromáždění, společné presidium, společný sekretariát, společný kontrolní orgán a společné pracovní skupiny.¹⁵⁰

Financování euroregionů probíhá z několika zdrojů, mezi které lze zařadit příspěvky členů regionu, příspěvky od krajů či velkých měst, příjmy z hospodářské činnosti, platby za administrování Fondu malých projektů v rámci programů přeshraniční spolupráce, financování některých aktivit z vlastních projektů předkládaných do programů přeshraniční spolupráce, prostředky z dalších evropských projektů a prostředky poskytnuté jednorázově různými subjekty na konkrétní aktivity.¹⁵¹

¹⁴⁸ BRANDA, *Politika*, s. 77; ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Seznam euroregionů v příhraničních oblastech ČR*. Czso.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xu/seznam_euroregionu_v_prihranicnich_oblastech_cr.

¹⁴⁹ BRANDA, *Politika*, s. 77-78.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 94-97.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 108.

3.4. Program PHARE CBC

Počátky systematické podpory přeshraniční spolupráce v ČR souvisí především s předvstupním programem Evropské unie Phare CBC, Byl zahájen v roce 1994 a zaměřoval se na podporu přeshraniční kooperace se sousedními státy v příhraničních regionech ČR. Administrace přidělených finančních prostředků v rámci Phare spadala pod gesci Ministerstva pro místní rozvoj, které v roce 1997 zřídilo Centrum pro regionální rozvoj České republiky. To se stalo implementační agenturou pro veškeré programy přeshraniční spolupráce v rámci Phare.¹⁵²

Hlavními cíli programu byly podpora hospodářského rozvoje příhraničních regionů posilováním stávajících struktur, posilování konkurenceschopnosti českých podniků, ožívování hospodářství na obou stranách hranic, překonávání problémů zatěžujících regiony, snižování periferního charakteru těchto oblastí, zvyšování životní úrovně obyvatelstva a prohlubování spolupráce mezi občany jednotlivých hraničních regionů.¹⁵³

Tabulka č. 1: Čerpání z programů Přeshraniční spolupráce v letech 1998-2003 (v EUR).

Celkové prostředky vyčleněné pro ČR	Čerpání ČR	Podíl
130 900 000,00	123 201 093,49	94,12%

Zdroj: Ministerstvo financí České republiky: Program Phare v ČR úspěšně ukončen [online]. [cit. 2021-12-04]. Dostupné z: <https://www.mfcr.cz/cs/aktualne/tiskove-zpravy/2007/2007-01-15-tiskova-zprava-5755-5755>.

Fundamentem programů Phare CBC byl Společný programový dokument JPD (Joint Programming Document), který tvořil základní rámec podpory na jednotlivá víceletá programovací období, a který korespondoval s finančním rámcem Evropské komise. Pro každou hraniční oblast existoval samostatný JPD obsahující priority a opatření, které byly z programu Phare podporovány.¹⁵⁴

Od samého počátku se do implementace programu Phare CBC zapojovaly také euroregiony. V prvním ročníku Phare byla do činnosti programu včleněna pouze česká a německá ministerstva a německé části euroregionů, od ročníku 1995 potom také české

¹⁵² JETMAR, Marek. *Meziregionální a přeshraniční spolupráce v cestovním ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2007, s. 25-44; KUBEŠ, *Spolupráce*, s. 3-17.; BRANDA, *Politika*, s. 32-37.

¹⁵³ HOUŽVIČKA, *Pohraničí*, s. 48-58; BRANDA, *Politika*, s. 32-33; KUBEŠ, *Spolupráce*, s. 3-17.

¹⁵⁴ BRANDA, *Politika*, s. 37.

části euroregionů.¹⁵⁵ Finanční podpora z programů Phare byla rozdělena do třech oblastí: grantová podpora jednotlivých projektů, fondová podpora a grantová schémata. **Grantová podpora** se stala první používanou finanční podporou programu a zastřešovala především velké investiční projekty z oblasti dopravy, životního prostředí apod. **Fondová podpora** byla implementována v ročníku 1995 a fungovala v rámci tzv. **Fondů malých projektů**.¹⁵⁶ Začala se používat za účelem decentralizace, kdy se rozhodovací pravomoci přenesly na úroveň euroregionů, čímž bylo podporováno velké množství malých investičních projektů zejména z oblasti kultury, sportu, cestovního ruchu nebo vzdělávání. Cítila také na zpřístupnění podpory přeshraniční spolupráce neziskovým organizacím, městům, obcím a jejich svazkům. **Grantová schémata** se používala od programového ročníku 1997 a byla určena na podporu menších investičních akcí. Fungovala na fondovém principu, kdy se vyčlenila finanční částka, a na základě předkládání projektů se finanční prostředky rozdělily dle pořadí úspěšnosti. Tento způsob podpory se používal například při projektech odstraňování povodňových škod nebo budování protipovodňových opatření.¹⁵⁷

V roce 2000 se program Phare CBC sloučil dohromady spolu s iniciativou INTERREG IIA. Po vstupu České republiky do Evropské unie byl předvstupní program transformován do iniciativy Společenství INTERREG IIIA. Jeho hlavním přínosem byla podpora procesu restrukturalizace, institucionální přípravy na vstup ČR do EU a přípravy na využívání prostředků z Evropských fondů.¹⁵⁸

¹⁵⁵ Tamtéž, s. 113.

¹⁵⁶ Fond malých projektů (FMP) je projekt podporující přeshraniční iniciativy a malé projekty regionálního a lokálního významu. Jeho nejdůležitějším cílem je podpora spolupráce mezi institucemi, organizacemi a veřejnou správou na obou stranách hranice se zaměřením na společné zlepšování kulturních, sociálních a ekonomických vztahů. FMP umožňuje realizovat projekty menšího rozsahu, které nejsou investičními projekty, podporuje spolupráci nejvýše tří projektových partnerů a doba trvání projektu může být max. 15 měsíců. AMT DER NIEDERÖSTERREICHISCHEN LANDESREGIERUNG. Interreg Rakousko-Česká republika. *Fond malých projektů*. At-cz.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-11-07]. Dostupné z: <https://www.at-cz.eu/cz/o-webu/copyright>.

¹⁵⁷ PALLAGST, Karina M. *Ausgewählte grenzüberschreitende Kooperationsformen und die INTERREG-Förderung in Europa*. In: *Border Futures – Zukunft Grenze – Avenir Frontière: Zukunftsfähigkeit grenzüberschreitender Zusammenarbeit*. Hannover: ARL – Akademie für Raumforschung und Landesplanung, 2018, s. 358. ISBN: 978-3-88838-409-7; BRANDA, *Politika*, s. 33-34.

¹⁵⁸ KUBEŠ, *Spolupráce*, s. 3-17; JETMAR, *Spolupráce*, s. 44.

3.5. Iniciativa INTERREG

Iniciativu Interreg vyhlásila Evropská unie v roce 1990. Jejím cílem byla podpora přeshraniční spolupráce tehdejších členských států EU. V roce 1994 se tato iniciativa začala označovat jako INTERREG IIA a mohla být využívána i na vnějších hranicích EU. Jednalo se o spolupráci států EU s postsocialistickými státy střední Evropy, které měly zájem do EU vstoupit. Současně vznikly také iniciativy INTERREG IIB (nadmárodní a mezinárodní spolupráce v rámci energetických sítí) a iniciativa INTERREG IIC (mezinárodní spolupráce v rámci územního a regionálního rozvoje).¹⁵⁹

Základním dokumentem pro programy INTERREG pro každou hraniční oblast byl Program Iniciativy Společenství CIP (Community Initiative Programme). Připravoval se na bilaterální úrovni a musel být schválen Evropskou komisí. Jeho obsahem byly strategie, priority opatření a obecně vymezené aktivity, rámcový způsob implementace a zapojení jednotlivých orgánů do programu.¹⁶⁰

Cíle programů INTERREG IIIA byly velmi podobné cílům programu Phare CBC. Mezi jeden z hlavních cílů patřilo dosažení vyváženého socio-ekonomického rozvoje hraničních regionů prostřednictvím spolupráce s hraničními regiony na druhé straně hranice. Konkrétně se programy zaměřovaly na podporu rozvoje měst a venkova, podporu podnikání a rozvoje malých a středních firem, hospodářskou spolupráci a rozvoj, růst cestovního ruchu a turistiky, podporu integrace trhu práce a sociálního zařazení, rozvoj lidských zdrojů, technologií, vzdělávání, kultury, vědy, zdravotnictví, ochranu přírody a životního prostředí, podporu obnovitelných zdrojů energie, dopravy, regionálních a komunikačních sítí a podporu spolupráce mezi komunitami z obou stran hranice.¹⁶¹

V programovém období EU v letech 2000-2006 byly stanoveny tři oblasti podpory územní spolupráce v Evropské unii. Jednalo se o INTERREG IIIA (podpora přeshraniční spolupráce), INTERREG IIIB (podpora nadnárodní spolupráce) a INTERREG IIIC (podpora meziregionální spolupráce). Česká republika se k iniciativě připojila v roce 2004 po vstupu do Evropské unie.¹⁶² V rámci programů iniciativy INTERREG IIIA byly zastoupeny v řídicím výboru také euroregiony, které se účastnily

¹⁵⁹ KUBEŠ, *Spolupráce*, s. 3-17.

¹⁶⁰ BRANDA, *Politika*, s. 45.

¹⁶¹ Tamtéž, s. 44.

¹⁶² KUBEŠ, *Spolupráce*, s. 3-17; BRANDA, *Politika*, s. 43.

spolurozhodování o velkých projektech, příprav programu nebo například rozhodování o rozdělení alokací mezi jednotlivé hranice.¹⁶³

V současné době jsou programy přeshraniční spolupráce Interreg zaměřeny na podporu spolupráce na přeshraniční, meziregionální a nadnárodní úrovni. Jejich cílem je odstranění stávajících bariér ekonomického rozvoje, posílení sociální a územní soudržnosti území a nalezení kolektivního řešení společných problémů mezi sousedními zeměmi a regiony. Řídícím orgánem pro tyto programy v ČR je Ministerstvo pro místní rozvoj, které má v kompetenci pět Operačních orgánů Přeshraniční spolupráce. V programovém období 2021-2027 se jedná se o programy Interreg V-A Česká republika – Polsko, Interreg V-A Slovenská republika – Česká republika, Interreg V-A Rakousko – Česká republika, Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko a Program spolupráce Svobodný stát Sasko – Česká republika.¹⁶⁴

3.6. Česko-německé vztahy a vývoj přeshraniční spolupráce v česko-bavorském příhraničním regionu

Česko-bavorské pohraničí má za sebou dlouhou historii plnou intenzivních přeshraničních česko-německých kontaktů. Je jednou z nejstarších pohraničních oblastí v Evropě, jejíž přirozenou hranici tvoří především horské masivy Šumavy a Krušných hor. Od 13. století měli čeští králové v držení jako zástavu říšskou falc Cheb, která byla v 18. století formálně začleněna jakožto kraj do Čech. Následně však byla v důsledku válek o rakouské dědictví zredukována na polovinu ve prospěch Bavorska.¹⁶⁵

Po 2. světové válce byl česko-bavorský region ovlivněn zejména odsunem německého obyvatelstva. Bavorsko je spolkovou zemí Německa, kde je největší měrou uplatňován tzv. „sudetský faktor“, což znamená, že zde žije největší počet vysídlených Němců.¹⁶⁶ Po převzetí moci komunisty v únoru 1948 a následném vpádu vojsk Varšavské

¹⁶³ BRANDA, *Politika*, s. 114.

¹⁶⁴ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Operační programy řízené MMR*. Mmr.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-07]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/evropska-unie/operacni-programy-rizene-mmr>; MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Evropské fondy v ČR. Programové období 2021-2027. Programy*. Dotaceu.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://dotaceu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020/programy>.

¹⁶⁵ HOUŽVIČKA, NOVOTNÝ, *Otisky*, s. 15; JETMAR, *Spolupráce*, s. 49.

¹⁶⁶ KUBATOVÁ PITROVÁ, FUNDA, *Osudy*, s. 333; HOUŽVIČKA, NOVOTNÝ, *Otisky*, s. 15; JETMAR, *Spolupráce*, s. 49.

smlouvy v srpnu 1968 do Československa, přechalo naopak do demokratického Bavorska velké množství československých občanů.¹⁶⁷

V důsledku politických změn v roce 1989 začaly česká a bavorská strana postupně navazovat nové přeshraniční vazby. Po pádu železné opony se funkce hranice změnila z bariéry na kontaktní bod mezi českým a bavorským pohraničím. Zásadní bylo založení dvou euroregionů – Egrensis a Bavorský les/Šumava/Dolní Inn. V druhé polovině 90. let byl rozvoj spolupráce podporován programem přeshraniční spolupráce PHARE CBC a po vstupu ČR do Evropské unie se tento program transformoval do iniciativy INTERREG IIIA Česká republika – Svobodný stát Bavorsko – 2004–2006.¹⁶⁸

V programovém období 2021–2027 se Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko zaměřuje především na rozvoj a posílení výzkumných a inovačních kapacit, podporu přizpůsobení se změnám klimatu a prevenci s nimi spojených rizik, posílení ochrany a zachování přírody a biodiverzity, rozšiřování společné nabídky vzdělávání, posílení úlohy kultury, přírodního dědictví a udržitelného cestovního ruchu, podporu přeshraniční spolupráce institucí a tradiční projekty setkávání lidí přes hranice.¹⁶⁹

3.7. Euroregiony v česko-bavorském příhraničí

3.7.1 Euroregion Šumava-Bayerischer Wald-Mühlviertel

Euroregion Šumava-Bayerischer Wald-Mühlviertel vznikl v roce 1993 v České Krumlově. Z české části regionu je zapojeno 92 obcí a 19 měst, z toho nejvíce z někdejšího prachatického okresu. Jeho zahraničními partnery jsou Euregio Bayerischer Wald v Bavorsku a Euregio Mühlviertel v Horním Rakousku. Kromě měst a obcí jsou členy euroregionu také tři organizace – Správa Národního parku a Chráněné krajinné oblasti Šumava, Okresní hospodářská komora Klatovy a Oblastní hospodářská komora Prachatice. Iniciátory vzniku euroregionu byly Regionální sdružení Šumava a samotné obce a města. Zakládajícími členy na české straně byly Okresní úřady obcí Domažlice,

¹⁶⁷ KUBATOVÁ PITROVÁ, FUNDA, *Osudy*, s. 334.

¹⁶⁸ JETMAR, *Spolupráce*, s. 49; DOKOUPIL, KOPP, *Einfluss*, s. 10–11.

¹⁶⁹ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR, *Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko (2021–2027)*. Dotaceeu.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020/programy/programy-preshranicni-spoluprace/program-preshranicni-spoluprace-ceska-republika>.

Klatovy, Prachatice a Český Krumlov. Na německé straně jsou členy euroregionu města okresů Cham, Deggendorf, Freyung-Grafenau, Passau, Regen, Straubing-Bogen. V Rakousku se jedná o okresy Freistadt, Perg, Rohrbach a Urfahr/Umgebung. Mezi činnosti, na které se euroregion Šumava zaměřuje, patří především oblast cestovního ruchu, kultury, sportu, školství a mládeže.¹⁷⁰

3.7.2 Euroregion Egrensis

Tento euroregion byl původně založen jako zájmové sdružení právnických osob. K jeho založení došlo v roce 1993 v Chebu. Rozkládá se na území dvou krajů – Karlovarského a Plzeňského a hraničí s německými spolkovými zeměmi Bavorskem a Saskem/Duryňskem. Počet českých obcí zahrnutých v regionu je 72 a nachází se zde 23 měst. Zapojenými okresy jsou Tachov, Cheb, Karlovy Vary a Sokolov.¹⁷¹ Mezi cíle tohoto euroregionu patří prohloubení a rozvíjení přátelských vztahů mezi ČR a SRN, podpora spolupráce mezi městy, obcemi, institucemi, organizacemi a jednotlivci v příhraničním regionu. Hlavními podporovanými oblastmi jsou cestovní ruch, lázeňství, turismus, hospodářství, doprava, trh práce, životní prostředí, zemědělství, vzdělávání, kultura a sport.¹⁷²

3.8. Historie a vývoj přeshraniční spolupráce ve Spolkové republice Německo

Přeshraniční spolupráce v Německu má své kořeny již ve středověku, kdy jednotlivé komunity využívaly například vodní toky nebo pastviny a zemědělské plochy ležící na společných hranicích. Přeshraniční spolupráce v dnešním slova smyslu se ve Spolkové republice Německo začala vyvíjet po 2. světové válce. Cílem této kooperace bylo mimo evropské integrace také snížení rizika dalšího válečného konfliktu, udržení míru a smíření evropských národů. V sedmdesátých letech byly v Německu založeny první ústřední svazy, které měly za cíl spojoval hraniční regiony a zprostředkovávat

¹⁷⁰ JETMAR, *Spolupráce*, s. 53-54; BRANDA, *Politika*, s. 87-98; ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Euroregion Šumava-Bayerischer Wald-Mühlviertel*. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/25385875/12433455+07sumac.pdf/a6ea6378-3f83-4008-b712-f1cc1913c9e3?version=1.0>.

¹⁷¹ JETMAR, *Spolupráce*, s. 53-54; BRANDA, *Politika*, s. 46; EUREGIO EGRENSIS. *Willkommen. Vítejte*. [Euregioegrensis.de](https://www.euregioegrensis.de/index.php/cs/) [online]. © 2021 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.euregioegrensis.de/index.php/cs/>; ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Euroregion Egrensis. Czso.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xk/euroregion-egren>.

¹⁷² ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Euroregion Egrensis. Czso.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xk/euroregion-egren>.

přeshraniční spolupráci. Od sedmdesátých let zahájila podporu přeshraniční spolupráce také Evropská rada, která podporovala kooperaci mezi regionálními a lokálními aktéry.¹⁷³

Historicky prvním přeshraničním euroregionem bylo Euregio, které vzniklo v roce 1958 na německo-holandské hranici. Jedná se o euroregion Rhein-Ems-Ijssel, jehož významnými členy jsou např. města Gronau, Enschede, Steinfurt, Coesfeld nebo Borken. Vznik tohoto euroregionu je považován za „základní kámen“ evropské přeshraniční spolupráce a byl důležitým předobrazem pro mnoho dalších kooperačních jednotek. V současné době existuje v Německu 185 spolupracujících hraničních regionů.¹⁷⁴

V roce 1980 se Německo připojilo k Evropské rámcové úmluvě o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady. V roce 1990 začala SRN využívat prostředky iniciativy INTERREG. V rámci cíle evropské teritoriální spolupráce (Ziel der Europäischen Territorialen Zusammenarbeit) Německo využívalo a stále využívá Evropský fond pro regionální rozvoj.¹⁷⁵

Od roku 1990 podporovala Spolková republika Německo integraci zemí střední a východní Evropy do Evropského společenství, resp. EU, a to převážně kvůli obchodním kontaktům a německému exportu. Snahy o bilaterální kontakty s těmito zeměmi vyústily mezi léty 1990-1992 v podepsání Smlouvy mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Spolkovou republikou Německo o dobrém sousedství a přátelské spolupráci.¹⁷⁶

Témata, na která se německá přeshraniční spolupráce zaměřuje jsou téměř identická, jako ta, kterými se zabývá i ČR. Důvodem je podpora Evropské unie, evropská regionální politika a společná evropská politika v rámci přeshraniční spolupráce.

¹⁷³ PALLAGST, Karina M. *Entwicklungspfade der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit und Status quo*. In: *Border Futures – Zukunft Grenze – Avenir Frontière: Zukunftsfähigkeit grenzüberschreitender Zusammenarbeit*. Hannover: Verlag der ARL – Akademie für Raumforschung und Landesplanung, 2018, s. 14. ISBN 978-3-88838-409-7; STORBECK, Daniel. *Grenzüberschreitende kommunale Zusammenarbeit*. Göttingen: Universitätsverlag Göttingen, 2016, s. 25. ISBN 978-3-86395-276-1.

¹⁷⁴ STORBECK, *Zusammenarbeit*, s. 26-27; PALLAGST, *Entwicklungspfade*, s. 14-19.

¹⁷⁵ PALLAGST, *Entwicklungspfade*, s. 14-15; DIE LINKE. EU-Fördermittel – Informations-Plattform. *INTERREG 2021-2027 Europäische Territoriale Zusammenarbeit (ETZ)*. [eu-foerdermittel.eu](https://www.eu-foerdermittel.eu) [online]. © 2021 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://www.eu-foerdermittel.eu/interreg-2021-2027-europaeische-territoriale-zusammenarbeit-etz/>.

¹⁷⁶ Smlouva byla podepsána 27. února 1992 v Praze. Jednalo se o dokument, který měl navázat na staleté tradice společných dějin a nové vztahy postavit na základě dobrého sousedství, přátelské spolupráce a zaměření se na budoucnost. ČESKO. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 521/1992 Sb. o sjednání Smlouvy mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Spolkovou republikou Německo o dobrém sousedství a přátelské spolupráci. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 104, s. 3097. Dostupné také z: https://www.mmr.cz/getmedia/285b690b-1155-43ad-b815-1ac399f72c5d/521_1992-smlouva-s-Nemeckem.pdf.aspx.

Oblastmi pro spolupráci v SRN jsou například podpora výzkumu, technického vývoje a inovací, zlepšení přístupu k informacím a komunikačním technologiím, stejně jako jejich využití a kvality, zlepšení konkurenceschopnosti regionů, podpora nízkouhlíkového hospodářství, přizpůsobení se změně klimatu a prevence jejích rizik, ochrana životního prostředí a efektivní využití přírodních zdrojů, podpora dopravy a vylepšení dopravních infrastruktur, podpora zaměstnanosti a zaměstnavatelů, podpora sociálního začlenění a boj s chudobou a diskriminací, investice do vzdělávání, zvyšování kvalifikace a celoživotního vzdělávání nebo zlepšení efektivnosti veřejné správy.¹⁷⁷

V současném projektovém období 2021-2027 probíhají v Německu tři projekty INTERREG. Jedná se o program INTERREG NEXT, na kterém se podílejí partnerské země z jihu a východu, dalším je INTERREG Regionen in äußerster Randlage, který prohlubuje vztahy mezi odlehlými regiony EU a jejich sousedy, a posledním je INTERREG IPA, který podporuje spolupráci členských zemí EU se zeměmi na západním Balkáně a s kandidátskými zeměmi pro vstup do EU. V rámci přeshraniční spolupráce se Německo zapojuje také do programu INTERREG A. všechny tyto programy mají za cíl dále podporovat přeshraniční mobilitu a snahy o rozvoj životního prostředí, integrovaných záchranných systémů, kvalifikovaných pracovních pozic a přístup k veřejným službám pro další evropskou generaci.¹⁷⁸

¹⁷⁷ PALLAGST, *Entwicklungspfade*, s. 16.

¹⁷⁸ DIE LINKE. EU-Fördermittel – Informations-Plattform. *INTERREG 2021-2027 Europäische Territoriale Zusammenarbeit (ETZ)*. Eu-foerdermittel.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://www.eu-foerdermittel.eu/interreg-2021-2027-europaeische-territoriale-zusammenarbeit-etz/>.

4. PŘÍKLADY PŘESHraniČNÍ SPOLUPRÁCE A PARTNERSTVÍ

V této kapitole budou představeny konkrétní příklady přeshraniční spolupráce a partnerství především z česko-bavorského příhraničního regionu. Uvedu dva příklady historické spolupráce ještě z dob existence habsburské monarchie, a zejména aktuální rozměr spolupráce na všech úrovních školství, konkrétní projekty, organizace a instituce zabývající se česko-německou přeshraniční spoluprací. Konec kapitoly pojednává o přeshraniční spolupráci a partnerství města Třeboň a okresu Freyung-Grafenau, které tvoří jádro diplomové práce a sociologického výzkumu, a proto je zde přiblíženo detailněji.

4.1. Kontakty rajhradského kláštera s Rakouskem

Jak bylo zmíněno v kapitole o přeshraniční spolupráci, není takováto kooperace fenoménem pouze dnešní doby, ale má své kořeny již v dávnější historii. Důkazem pro to může být i příklad zahraniční komunikace rajhradského kláštera s Rakouskem v průběhu 18. století na půdorysu habsburské monarchie, kdy v čele kláštera stáli probošti Bonaventura Piter a Otmar Conrad. Tyto „přeshraniční“ aktivity se uskutečňovaly především v oblastech vzniku dějepisických prací a nákupu soudobé zahraniční literatury. Probošt Bonaventura Piter, který přišel do kláštera z Vídně, stanul v jeho čele v roce 1756. Jeho cílem bylo získat nezávislost kláštera na sousedním klášteře v Břevnově a upevnit jeho pozici v rámci monarchie. Koncentroval se především na téma historie a historických pramenů a k jejich tvorbě využíval historické materiály, které mu zprostředkovaly jeho kontakty z císařského dvora, z ostatních klášterů a z řad knihkupců nacházejících se především na rakouském území. Nástupce probošta Pitera Otmar Conrad pokračoval v jeho práci a zaměřil se zejména na rozšiřování klášterní knihovny. Skutečnost, že je dnes knihovna tak rozsáhlá, je výsledkem Conradovi korespondence a spolupráce s rakouskými vydavateli a knihkupci, od nichž získával německou literaturu.¹⁷⁹

¹⁷⁹ PAVELKOVÁ, Jindra. *Kontakte des Stiftes Raigern nach Österreich. Kontakty rajhradského kláštera s Rakouskem*. In: Hranice.Historie.Lidé, Grenze.Geschichte.Menschen. St. Pölten: Diözesenarchiv St. Pölten, 2014, s. 167-171. ISBN 978-3-901863-44-8.

4.2. Vznik a stavba c. k. „komerční silnice“ z Vídně do Prahy přes západní Moravu

Další historický příklad přeshraniční spolupráce lze zařadit do oblasti dopravy. Jedná se o výstavbu komerční silnice z Vídně do Prahy. Tato komunikace vedla z Vídně-Floridsdorfu přes Korneuburk, Štokravu, Hollabrunn, Znojmo, Moravské Budějovice, Jihlavu, Havlíčkův Brod, Čáslav a Kolín až do Prahy. Byla vybudována na základě patentu císaře Karla VI. z 6. května 1727. Její výstavba začala v roce 1739 a od začátku do konce zajišťoval její technické vedení moravský zeměměřič Johann Anton Kroupal. Města i obce, kterými silnice procházela, měly povinnost dodávat materiál na úseky vedené jejich územím. Na stavbě se tedy podílely jak rakouské, tak i české a moravské obce.¹⁸⁰

4.3. EUREGIO-Bavorsko-český školní rok – Gastschuljahr

Devítiměsíční výměnný program studentů českých gymnázií, tzv. Gastschuljahr, je jedním z nejstarších projektů Euregia Bayerischer Wald-Böhmerwald-Unterer Inn. První čeští studenti se ho zúčastnili již ve školním roce 1996/1997 a program pokračuje až do současnosti. Doposud se ho zúčastnilo kolem 500 studentů. Projekt je podporován Bavorskou státní kanceláří a Česko-německým fondem budoucnosti. Studenti účastníci se školního roku v Bavorsku po celou dobu navštěvují vyučování na jednom z vybraných bavorských gymnázií a bydlí u hostitelských rodin nebo ve školních ubytovacích zařízeních. Na programu se podílí 12 českých a 10 bavorských gymnázií.¹⁸¹

¹⁸⁰ KACETL, Jiří. *Entstehung und Ausbau der k. k. „Commerzial-Straße“ von Wien nach Prag über West-Mähren. Vznik a stavba c. k. „komerční silnice“ z Vídně do Prahy přes západní Moravu.* In: Hranice.Historie.Lidé, Grenze.Geschichte.Menschen. St. Pölten: Diözesenarchiv St. Pölten, 2014, s. 195-198. ISBN 978-3-901863-44-8.

¹⁸¹ EUROREGION ŠUMAVA-JIHOZÁPADNÍ ČECHY. *V Pasově byl slavnostně zahájen 23. Bavorsko-český školní rok.* Euroregion.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-27]. Dostupné z: <http://www.euregio.cz/index.php?pages=&page=37&idp=533&lang=cz&sm=&task=on>; EUREGIO BAYERISCHER WALD-BÖHMERWALD-UNTERER INN. *Eigene Projekte. Gastschuljahr.* Euregio.byern [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. © 2021 [cit. 2021-11-27]. Dostupné z: <https://www.euregio.bayern/eigene-projekte/gastschuljahr/teilnehmende-schulen/>.

4.4. Partnerství Univerzity Pasov a Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích

Přeshraniční spolupráce zahrnuje mnoho oborů a oblastí a jednou z nich je také školství na všech úrovních. V rámci tohoto sektoru můžeme uvést například partnerství Univerzity Pasov s Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích, které funguje od roku 1999. Spolupráce se týká jak studentů a akademických pracovníků, tak i celých fakult. V roce 2019 dokončily Filozofická fakulta Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a Filozofická fakulta Univerzity Pasov společný projekt s názvem *Aus der Tradition in die Zukunft. Das sprachlich-literarische Erbe Ostbayerns und Südböhmens als Fokus universitärer Zusammenarbeit/Od tradice k budoucnosti. Jazykově-literární dědictví Východního Bavorska a jižních Čech jako fokus univerzitní spolupráce*, který byl realizován v rámci Programu přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko. Cíl EÚS 2014-2020, prioritní osa 3: investice do dovedností a vzdělávání, specifický cíl 101: odbourání jazykových a systémových překážek ve vzdělávání. Hlavním cílem projektu bylo zintenzivnění přeshraniční spolupráce mezi vysokoškolskými vzdělávacími institucemi v regionech jižní Čechy a východní Bavorsko a harmonizace vzdělávání na fakultách obou univerzit.¹⁸²

4.5. Partnerství Gymnázia Strakonice a Gymnázia Johanna Andrease Schmellera v Nabburgu

Také na úrovni středoškolské existuje mnoho přeshraničních partnerství. Příkladem může být partnerství gymnázia ve Strakonici a gymnázia Johanna Andrease Schmellera v bavorském Nabburgu. Tato kooperace vznikla již v roce 1991 na základě inzerátu, který podala na jaře roku 1990 jedna ze tříd strakonického gymnázia do deníku *Süddeutsche Zeitung*. Po prvních dopisech a osobních kontaktech ředitelů obou gymnázií vznikla spolupráce, která trvá dodnes, a to jak na úrovni žákovské, tak i na úrovni učitelské. Školy pořádají týdenní výměnné pobyty žáků, kde se seznamují s partnerským

¹⁸² JURCZEK, Petr, HAUSTEIN, Rocco a BEYREUTHER, Tabea. *Regionální vazby mezi univerzitami v česko-německém pohraničí a jejich vědecký potenciál*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2012, s. 29-33. ISBN 978-80-7414-453-0; FILOZOFICKÁ FAKULTA JIHOČESKÉ UNIVERZITY V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. *Od tradice k budoucnosti*. *Od-tradice-k-budoucnosti.eu* [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <http://www.od-tradice-k-budoucnosti.eu/hlavni-cil-projektu>.

městem a školou, podílí se na různých projektech, podnikají výlety a účastní se sportovních akcí. Partnerství má za cíl především výměnu zkušeností, využití jazyka v praxi a navázání nových kontaktů a přátelství.¹⁸³

4.6. Partnerství Základní školy Prachatice se školami v Neureichenau a Grafenau

Ukázkou partnerství základních škol může být kooperace Základní školy Prachatice a škol v bavorských obcích Neureichenau a Grafenau. Partnerské kontakty udržují školy navzájem již od roku 1990. Prachatická škola začala zpracovávat projekty s cílem získat finanční prostředky z EU pro dlouhodobé aktivity a v červenci 1990 se pedagogové poprvé sešli s kolegy z Neureichenau a o pár měsíců později i s kolegy ze školy v Grafenau. V rámci partnerských vztahů dochází k četným společným akcím i výměnným návštěvám jak žáků, tak pedagogů a také k mnoha četným projektům. Žáci 5.-9. tříd se pravidelně zúčastňují kulturních, výukových, poznávacích nebo sportovních akcí pořádaných v rámci vzájemné spolupráce. Školy v rámci kooperace cílí na vzdělávání, rozvoj osobních kontaktů mezi žáky a učiteli, výměnu zkušeností atp.¹⁸⁴

4.7. Partnerství Mateřské školy Teplá a mateřské školy ve Speinshartu

Již na úrovni mateřských škol mohou vznikat zajímavé spolupráce a partnerství. Počáteční zájem o spolupráci mateřské školy Teplá a mateřské školy ve Speinshartu vzešel ze souvislosti s historií premonstrátských klášterů, které jsou významnými památkami v obou městech. K oficiálnímu podpisu partnerství obou předškolních zařízení došlo v květnu 2018. Tomu však předcházelo mnoho společných setkání, která se uskutečňovala již od roku 2013. Cílem těchto schůzek bylo vzájemné poznání pedagogů, diskuse o specifikách obou škol, pořádání seminářů a výměna zkušeností.

¹⁸³ GYMNÁZIUM STRAKONICE. *Zahraniční vztahy*. Gymstr.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: https://www.gymstr.cz/cz/zahranicni-vztahy_66.

¹⁸⁴ ZÁKLADNÍ ŠKOLA PRACHATICE. *Partnerské školy*. Vodnanka.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://vodnanka.cz/partnerske-skoly/>.

Všechna tato setkání probíhala v doprovodu tlumočnice koordinačního centra česko-německých výměn mládeže Tandem.¹⁸⁵

4.8. Kreativní příhraničí

V rámci programu INTERREG V-A Česká republika-Svobodný stát Bavorsko získala Kancelář transferu technologií z Jihočeského univerzitního a akademického centra transferu technologií projekt s názvem *Kreativní příhraničí*. Ten bude realizován ve spolupráci s Jihočeským vědeckotechnickým parkem, Odborem kultury a památkové péče Jihočeského kraje, Jihočeskou centrálou cestovního ruchu, Magistrátem města České Budějovice, Technickou vysokou školou Deggendorf a Dolnobavorským fórem. Projekt má za cíl vzájemně vybudovat společné vztahy a vytvořit funkční síť přeshraničních spolupracujících subjektů v dotčeném území, a to v rámci kulturního a kreativního průmyslu a cestovního ruchu, což jsou klíčové hospodářské oblasti Jihočeského kraje a Dolního Bavorska. Vzniklá síť bude mít za úkol reagovat na současnou krizi související s pandemií Covid-19, hledat možná řešení a zpracovávat doporučení směřující k eliminaci negativních pandemických dopadů v organizacích a firmách z kulturního a kreativního odvětví a odvětví cestovního ruchu. Také se bude snažit přispívat k regionálním plánům obnovy s využitím přeshraničních impulzů a potenciálů ke spolupráci.¹⁸⁶

4.9. Divadelní síť ČOJČ – Čechy Bavorsko

V roce 2002 byla Pedagogicko-divadelním institutem DAS Ei (Norimberk) a kulturním sdružením A BASTA! (Plzeň/Praha) založena přeshraniční divadelní síť s názvem ČOJČ a stala se tak zajímavým projektem přeshraniční spolupráce v oblasti kultury. V roce 2011 byla následně založena divadelní síť cojc gGmbH – Divadelní síť Čechy Bavorsko. Hlavním cílem projektu jsou společná česko-německá divadelní setkání pro mládež, její zapojení do koncepce, organizace a realizace těchto setkání a další

¹⁸⁵ MATEŘSKÁ ŠKOLA TEPLÁ. O nás. Mstepla.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://www.mstepla.cz/o-nas>.

¹⁸⁶ JCTT. *Projekty. Kreativní příhraničí/Grenzland Kreativ – Interreg ČR-Bavorsko*. Jctt.cz [online]. © 2015-2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.jctt.cz/cz/o-projektech/item/1083-kreativni-prihranici-grenzland-kreativ-interreg-cr-bavorsko>.

vzdělávání iniciátorů a vedoucích přeshraničních akcí. Čojč se zabývá společenskými tématy, divadelní pedagogikou, komunikací, jazykem, kulturou, dějinami a budoucností příhraničí. Slovo „čojč“ je složeninou českého slova „česky“ a souzvuku „[d]eutsch“ – v češtině „[d]ojč“. Tato forma česko-německé komunikace vede ke kreativnímu a hravému používání jazyka a klade menší důraz na gramatiku a písemnou formu, čímž pomáhá odbourávat zábrany při komunikaci v cizím jazyce. Síť Čojč je podporována z Evropského fondu pro regionální rozvoj.¹⁸⁷

4.10. Tandem

Tandem jsou koordinační centra česko-německých výměn mládeže nacházející se v Plzni a v bavorském Řezně. Jejich cílem je podpora sbližování a rozvoj všestranných styků a přátelských vztahů mezi mladými lidmi z Česka a Německa. Centra poskytují poradenské služby, podporují státní a nestátní instituce a organizace obou zemí při uskutečňování a zintenzivňování česko-německých výměn mládeže a mezinárodní spolupráci v oblasti práce s mládeží, zprostředkovávají partnerství, vzdělávání odborných pracovníků v oblasti práce s mládeží, zprostředkovávají mobility pro jednotlivce (odborné praxe, hospitace, dobrovolnictví) a zpracovávají informační a pracovní materiály. Současnými tématy, kterými se Tandem zabývá jsou demokracie a výchova k demokracii, participace a angažovanost mladých lidí ve společnosti, diverzita a práce s ní v oblasti vzdělávání a zapojení občanského vzdělávání do česko-německé spolupráce.¹⁸⁸

4.11. Přeshraniční spolupráce a partnerství okresu Freygun-Grafenau a města Třeboň

Jelikož je partnerství okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň zkoumaným subjektem v rámci sociologického výzkumu této práce, bude tato kooperace představena podrobněji. Zdrojem této kapitoly jsou mimo jiné také dva rozhovory s aktéry přeshraniční spolupráce okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň. Za okres Freyung-

¹⁸⁷ COJC. *Čojč je...* Cojc.eu [online]. © 2002-2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://cojc.eu/cs/cojc-cz/cojc-je-jedna>.

¹⁸⁸ TANDEM. *Tandem*. Tandem-org.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-19]. Dostupné z: <https://www.tandem-org.cz/tandem>.

Grafenau poskytl rozhovor tiskový mluvčí okresního úřadu Freyung-Grafenau pan Karl Matschiner, za město Třeboň paní Hana Burešová působící na městském úřadě v Třeboni jako referentka zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti.

Obrázek č. 1: Okresní úřad Freyung-Grafenau, budova Wolfstein a zámek Wolfstein.

Zdroj: Freyung-Grafenau: Behördenwegweiser [online]. [cit. 2021-12-04]. Dostupné z: <https://www.freyung-grafenau.de/behoerdenwegweiser/?L=>.

Přeshraniční spolupráce okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň probíhala na komunální úrovni již od roku 2009. Ze začátku se jednalo pouze o dílčí projekty, které okres Freyung-Grafenau a Třeboň společně podnikaly. Předchůdcem této spolupráce bylo partnerství okresní knihovny ve Freyungu a městské knihovny v Prachaticích, které vzniklo v roce 2001. Od té doby mezi těmito institucemi běžely různé projekty, mimo jiné také vybudování nové expozice muzea Jagd-Land-Fluß ve Freyungu nebo přestavba bývalé synagogy ve Čkyni na kulturní centrum.¹⁸⁹

¹⁸⁹ Interview s Hanou BUREŠOVOU, referentkou zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti působící na městském úřadě města Třeboň. Třeboň 10. listopadu 2021; Interview s Karlem Matschinerem, tiskovým mluvčím okresního úřadu Freyung-Grafenau. České Budějovice 10. listopadu 2021. Jelikož se jednalo pouze o dílčí projekty, které zatím nebyly postaveny na bázi oficiálního partnerství nebo spolupráce, není k dispozici žádná dokumentace ani materiály.

Od roku 2014 Třeboň a Freyung-Grafenau zintenzivnily svou spolupráci, čímž také postupně vznikala příprava na uzavření oficiálního partnerství. Jednalo se o aktivity na úrovni obyvatel a spolků a byly mapovány společné jednotlivé body, o které by se případné budoucí partnerství mohlo opírat.¹⁹⁰

Obrázek č. 2: Městský úřad v Třeboni.

Zdroj: Wikimedia: Třeboň, Městský úřad [online]. [cit. 2021-12-04]. Zdroj: [https://commons.wikimedia.org/wiki/File:T%C5%99ebo%C5%88,_Svobody,_m%C4%9Bstsk%C3%BD_%C3%BA%C5%99ad_\(01\).jpg](https://commons.wikimedia.org/wiki/File:T%C5%99ebo%C5%88,_Svobody,_m%C4%9Bstsk%C3%BD_%C3%BA%C5%99ad_(01).jpg).

První impuls pro partnerství těchto dvou samosprávních jednotek vyšel od rodačky z Třeboně, paní Selmy Keck, která pracuje na okresním úřadě Freyung Grafenau. Město Třeboň mělo v té době sice již tři partnery, rakouské město Schrems, litevskou Utenu a švýcarský Interlaken, ale minimálně u dvou posledně jmenovaných se jevila jako překážka v partnerství velká vzdálenost obcí. Třeboň se tedy nebránila navázání další

¹⁹⁰ MĚSTO TŘEBOŇ. *Třeboň má nového zahraničního partnera*. Město-trebon.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.mesto-trebon.cz/news/8108/17/Trebon-ma-noveho-zahranicniho-partnera.html>; LANDRATSAM FREYUNG-GRAFENAU. *Zahraniční sousedé*. Freyung-grafenau.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.freyung-grafenau.de/cs/translate-to-tschechisch-leben-und-wohnen/translate-to-tschechisch-grenzueberschreitendes/>; DA HOG'N. *Onlinemagazin ausm Woid. Třeboň und Landkreis Freyung-Grafenau besiegeln Partnerschaft*. Hogn.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.hogn.de/2017/09/20/1-da-hogn-geht-um/tschechien-boehmen-behm-hogn/trebon-und-der-landkreis-freyung-grafenau-besiegeln-partnerschaft/101429>.

spolupráce, a to právě s partnerem, který je blíže za hranicemi. Okres Freyung-Grafenau pro sebe hledal partnera, který by měl podobné kompetence. Jelikož ale v ČR už neexistují okresy, Freyung-Grafenau chtěl najít obec, která působí v rámci přenesené působnosti, a tudíž spravuje i státem přidělené úkoly, což má v Bavorsku v kompetenci právě i okresní úřad. Jako ideální adept na partnerství se jevilo město Prachatice, a to i z důvodu již existujících přeshraničních projektů, ale město Prachatice už v té době mělo partnerství s obcemi Waldkirchen a Grainet, která tímto nechtěla narušovat. V té době přišel nápad paní Selmy Keck, že by pro partnerství bylo vhodné právě město Třeboň, neboť splňovalo veškerá daná kritéria.¹⁹¹

Během následujících tří let se Freyung-Grafenau i Třeboň snažily intenzivně spolupracovat na různých projektech a akcích, probíhaly pracovní schůzky zástupců úřadu (například z kanceláře starosty nebo z odboru kultury a cestovního ruchu), škol, nebo kulturních a sportovních spolků.¹⁹² Důležitým milníkem na cestě k partnerství bylo první setkání vedení města Třeboně s okresním radou zemského okresu Freyung-Grafenau, které se uskutečnilo v září v roce 2016 v Třeboni. Zde došlo k oboustrannému rozhodnutí pokračovat ve spolupráci a oficiálně formalizovat partnerství.¹⁹³

Oficiální partnerství města Třeboň a bavorského okresu Freyung-Grafenau bylo na české straně podepsáno 16. září 2017 v Domě Štěpánka Netolického v Třeboni. Za českou stranu stvrdila dohodu o spolupráci tehdejší starostka Třeboně Terezie Jenisová, za bavorskou stranu okresní rada Sebastian Gruber. Dohoda obsahuje souhlas obou samosprávních jednotek, že budou udržovat a posilovat partnerské vztahy, rozvíjet

¹⁹¹ Interview s Hanou BUREŠOVOU, referentkou zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti působící na městském úřadě města Třeboň. Třeboň 10. listopadu 2021; Interview s Karlem Matschinerem, tiskovým mluvčím okresního úřadu Freyung-Grafenau. České Budějovice 10. listopadu 2021.

¹⁹² MĚSTO TŘEBOŇ. *Třeboň má nového zahraničního partnera*. Město-trebon.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.mesto-trebon.cz/news/8108/17/Trebon-ma-noveho-zahranicniho-partnera.html>; LANDRATSAM FREYUNG-GRAFENAU. *Zahraniční sousedé*. Freyung-grafenau.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.freyung-grafenau.de/cs/translate-to-tschechisch-leben-und-wohnen/translate-to-tschechisch-grenzueberschreitendes/>; DA HOG'N. *Onlinemagazin ausm Woid. Třeboň und Landkreis Freyung-Grafenau besiegeln Partnerschaft*. Hogn.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.hogn.de/2017/09/20/1-da-hogn-geht-um/tschechien-boehmen-behm-hogn/trebon-und-der-landkreis-freyung-grafenau-besiegeln-partnerschaft/101429>.

¹⁹³ MĚSTO TŘEBOŇ. *Třeboň má nového zahraničního partnera*. Město-trebon.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.mesto-trebon.cz/news/8108/17/Trebon-ma-noveho-zahranicniho-partnera.html>; LANDRATSAM FREYUNG-GRAFENAU. *Zahraniční sousedé*. Freyung-grafenau.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.freyung-grafenau.de/cs/translate-to-tschechisch-leben-und-wohnen/translate-to-tschechisch-grenzueberschreitendes/>; DA HOG'N. *Onlinemagazin ausm Woid. Třeboň und Landkreis Freyung-Grafenau besiegeln Partnerschaft*. Hogn.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.hogn.de/2017/09/20/1-da-hogn-geht-um/tschechien-boehmen-behm-hogn/trebon-und-der-landkreis-freyung-grafenau-besiegeln-partnerschaft/101429>.

spolupráci nejen na politické úrovni, ale také na úrovni místních spolků, institucí a organizací, a že budou podporovat přátelské vztahy ve všech oblastech veřejného i soukromého života. Slavnostního aktu podpisu partnerské smlouvy se za bavorskou stranu zúčastnili zástupci okresního zastupitelstva zemského okresu Freyung-Grafenau, zástupci spolků a zemského úřadu. Z české strany bylo přítomno vedení města Třeboně, zástupci rady, zastupitelstva města a městského úřadu, tehdejší místopředseda Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky Jan Bartošek a tehdejší zástupce Ministerstva zahraničních věcí Zdeněk Lyčka.¹⁹⁴

Dne 11. listopadu 2017 se uskutečnil slavnostní akt podpisu partnerské listiny také na německé straně, který se konal v prostorách zámku Wolfstein ve Freyungu. Mimo hlavních představitelů obou komun, starostky Terezie Jenisové a okresního rady Sebastian Gruber, se ho zúčastnili také ostatní představitelé komunální politiky, zástupci spolků nebo škol.¹⁹⁵

Obrázek č. 3: Podpis oficiální partnerské listiny Freyungu-Grafenau a Třeboně. Vlevo Terezie Jenisová, vpravo Sebastian Gruber.

Zdroj: Jindřichohradecký deník: Třeboňští mají nové partnery z Bavorska [online]. [cit. 2021-12-04]. Dostupné z: https://jindrichohradecky.denik.cz/zpravy_region/trebonsti-maji-nove-partnery-z-bavorska-20170916.html.

¹⁹⁴ MĚSTO TŘEBONĚ. Třeboň má nového zahraničního partnera. Město-trebon.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.mesto-trebon.cz/news/8108/17/Trebon-ma-noveho-zahranicniho-partnera.html>; LANDRATSAM FREYUNG-GRAFENAU. Zahraniční sousedé. Freyung-grafenau.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.freyung-grafenau.de/cs/translate-to-tschechisch-leben-und-wohnen/translate-to-tschechisch-grenzueberschreitendes/>.

¹⁹⁵ PASSAUER NEUE PRESSE. Hier wird die neue Partnerschaft besiegelt. Pnp.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: https://www.pnp.de/lokales/landkreis-freyung-grafenau/freyung/2726771_Hier-wird-die-neue-Partnerschaft-besiegelt.html.

Financování přeshraniční spolupráce probíhá na několika úrovních. V první řadě financují své přeshraniční projekty obě samosprávné jednotky samy z vlastních zdrojů. U společných projektů jsou náklady rozdělovány poměrně dle podílu obou zúčastněných stran. Dalším finančním zdrojem pro přeshraniční kooperaci jsou Evropské fondy, konkrétně Evropský fond pro regionální rozvoj, program přeshraniční spolupráce INTERREG a Česko-německý fond budoucnosti¹⁹⁶. U těchto podpůrných institucí, přestože je jejich finanční podpora velmi důležitá a v zásadě klíčová, uvádějí oba dotazovaní dvě nevýhody. Těmi jsou vysoká míra byrokracie a nutnost předfinancování projektů z vlastních zdrojů. Hana Burešová na druhou stranu ale dodává, že ačkoliv je proces žádosti o dotace časově náročný, mají s komunikací s institucemi a orgány¹⁹⁷ dobré zkušenosti. Nikdy se například nestalo, že by byla žádost o projekt zamítnuta a pozitivní zkušenosti má i s poradní činností, vstřícným přístupem a motivací k využití dotací ze strany orgánů. U předfinancování projektů dochází často k zatížení rozpočtu, jelikož se zpravidla jedná o větší částky, což se někdy setkává i s nevolí ze strany obecní rady, protože do rozpočtu se finance ze strany EU vrátí až zpětně. Velké projekty, které mají značný přeshraniční rozsah, podporují dále i sponzoři (například Lázně Třeboň). Dle názoru obou aktérů jsou finanční prostředky na přeshraniční spolupráci Třeboně a Freyungu-Grafenau vynakládány účelně¹⁹⁸. Karl Matschiner dodává, že efektivní zacházení s financemi je v tomto případě dokonce nezbytné, protože vlastní peněžní prostředky pro spolupráci jsou k dispozici pouze v omezené míře.¹⁹⁹

Hlavními obory přeshraniční spolupráce Freyungu-Grafenau a Třeboně jsou oblast veřejné správy, vzdělání a výzkum, kultura, umění a náboženství, sport, sociální péče a regionální rozvoj. V oblasti kultury existuje již řada aktivit, které partneři pořádají na pravidelné bázi (například myslivecké, svatováclavské a folklorní slavnosti).

¹⁹⁶ Česko-německý fond budoucnosti byl založen jako nadační fond a vznikl jako výsledek Česko-německé deklarace z roku 1997. Cíleně podporuje česko-německé přeshraniční projekty a spravuje a rozděluje převážně prostředky ze státního rozpočtu ČR a SRN. ČESKO-NĚMECKÝ FOND BUDOUCNOSTI. *O nás*. Fondbudoucnosti.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.fondbudoucnosti.cz/o-nas/o-nas/>.

¹⁹⁷ Jedná se především o Národní orgán při Ministerstvu pro místní rozvoj, Řídící orgán při Bavorském státním ministerstvu hospodářství, regionálního rozvoje a energetiky, Krajský úřad Jihočeského kraje, Centrum pro regionální rozvoj České republiky a Euroregion Šumava – jihozápadní Čechy. MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Cíl EÚS Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2014-2020. Kontaktní osoby*. By-cz.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-11-27]. Dostupné z: by-cz.eu/cz/kontaktni-osoby/#c33061.

¹⁹⁸ Jedná se o subjektivní názor obou respondentů. Není podloženo žádnými existujícími dokumenty.

¹⁹⁹ Interview s Hanou BUREŠOVOU, referentkou zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti působící na městském úřadě města Třeboň. Třeboň 10. listopadu 2021; Interview s Karlem Matschinerem, tiskovým mluvčím okresního úřadu Freyung-Grafenau. České Budějovice 10. listopadu 2021.

Vzhledem ke vzdálenosti, kterou obě komunální jednotky dělí, není možná spolupráce v oblasti zdravotnictví. Nově se však oba partneři začaly zabývat také oblastí ochrany před katastrofami, a to především v reakci na nově vzniklou situaci týkající se celosvětové covidové pandemie.²⁰⁰

Před začátkem pandemie Covid-19 se partnerům Freyung-Grafenau a Třeboň podařilo uskutečnit mnoho zajímavých akcí. Zorganizovány byly například zájezdy a výlety pro občany Třeboně, v rámci nichž byla zapojena například pěší turistika v Národním parku Bavorský les, různé sportovní akce, hudební festivaly a vystoupení. Občané z okresu Freyung-Grafenau na oplátku navštívili město Třeboň v době výlovů místních rybníků. V době Covidu-19 bylo uspořádáno pouze setkání úředníků.²⁰¹

Mezi nejúspěšnější akce v rámci přeshraniční spolupráce okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň se řadí především sportovní aktivity, které mají obecně největší přeshraniční dosah. Jedná se například o *Fotbalový turnaj Dunaj-Vltava* nebo tenisový turnaj *Oktobrkap*. Oba tyto projekty byly financovány z prostředků Evropské unie v rámci programu INTERREG V – Cíl EÚS Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2014-2020.²⁰²

Fotbalový turnaj Dunaj-Vltava se uskutečnil v roce 2017 a zúčastnilo se ho celkem 24 juniorských fotbalových týmů, 16 týmů z okresu Freyung-Grafenau a 8 týmů z Jihočeského kraje s celkovým počtem 270 hráčů. Týmy byly složeny z mladších žáků a naplánována byla 2 kola turnaje. První kolo se uskutečnilo v bavorské obci Grainet a druhé finálové kolo ve městě Třeboň. Z prvního kola v Grainet se kvalifikovalo 10 vítězných týmů, které následně soutěžily ve finálovém kole v Třeboni. Účast ve finále měly zajištěny oba hostitelské týmy turnaje – TJ Jiskra Třeboň a SV Grainet. Akce měla

²⁰⁰ Interview s Hanou BUREŠOVOU, referentkou zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti působící na městském úřadě města Třeboň. Třeboň 10. listopadu 2021; Interview s Karlem Matschinerem, tiskovým mluvčím okresního úřadu Freyung-Grafenau. České Budějovice 10. listopadu 2021.

²⁰¹ Interview s Hanou BUREŠOVOU, referentkou zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti působící na městském úřadě města Třeboň. Třeboň 10. listopadu 2021; Interview s Karlem Matschinerem, tiskovým mluvčím okresního úřadu Freyung-Grafenau. České Budějovice 10. listopadu 2021.

²⁰² DA HOG'N. Onlinemagazin ausm Woid. *Im Zeichen der Völker-verständigung: Das Donau-Moldau-Turnier 2017*. Hogn.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.hogn.de/2017/06/06/1-da-hogn-geht-um/sport-hogn/donau-moldau-jugendfussball-turnier-2017-grainet-trebon/97798>; SV. GRAINET. *Donau-Moldau-Turnier*. Sv-greinet.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://sv-grainet.de/donau-moldau-turnier.html>; TENNISCLUB FREYUNG. PowerPoint-Präsentation. *Partnerschaft zwischen der Stadt Třeboň und dem Landkreis Freyung-Grafenau im Bereich Sport „Tennis“*. Tc-freyung.de [online]. © 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: https://www.tc-freyung.de/images/PDF-Dateien/Partnerschaft_a%20.pdf; JISKRA TŘEBOŇ. *Mezinárodní tenis. Turnaj partnerů OKTOBRKAP 2018*. Tenis.jiskratrebon.cz [online]. © 2009-2019 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <http://www.tenis.jiskratrebon.cz/fotogalerie/turnaje/2018/mezinardni-tenisovy-turnaj-partnerskych-mest-oktohrkap-2018>.

za cíl nadchnout děti a mladistvé k výměně zkušeností, navázání kontaktů a přátelství se zahraničními sousedními týmy a mezi regiony, podpořit mladé hráče v rozvoji sportu a v komunikaci se zahraničními mužstvy. Celkové způsobilé výdaje na projekt činily 9 207 €, město Třeboň poskytlo 1 381 € z vlastních peněžních zdrojů a z Evropského fondu pro regionální rozvoj byly poskytnuty finanční prostředky ve výši 7 826 €. ²⁰³

Obrázek č. 4: Vítězný tým Fotbalového turnaje Dunaj-Vltava SG Riedlhütte.

Zdroj: Waidler: E-Junioren der SG Riedlhütte gewinnen Donau-Moldau-Jugendfußballturnier 2017.

Přeshraniční tenisový turnaj Oktobrkap se konal 22. září 2018 při příležitosti 110. výročí založení tenisového sportu v Třeboni. Jednalo se o soutěž pro děti a mládež a zapojilo se do něj celkem 32 hráčů. I tato akce měla velký přeshraniční dosah a setkala se s úspěchem v oblasti vytváření nových kontaktů a přeshraničních vztahů. ²⁰⁴

²⁰³ DA HOG'N. Onlinemagazin ausm Woid. *Im Zeichen der Völker-verständigung: Das Donau-Moldau-Turnier 2017*. Hogn.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.hogn.de/2017/06/06/1-da-hogn-geht-um/sport-hogn/donau-moldau-jugendfussball-turnier-2017-grainet-trebon/97798>; SV. GRAINET. *Donau-Moldau-Turnier*. Sv-greinet.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://sv-grainet.de/donau-moldau-turnier.html>; MĚSTO TŘEBOŇ. *Fotbalový turnaj mládeže Dunaj-Vltava 2017*. Mesto-trebon.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.mesto-trebon.cz/cz/mestsky-urad-trebon/akce-podporovane-z-fondu-eu/fotbalovy-turnaj-mladeze-dunaj-vltava-2017.html>.

²⁰⁴ TENNISCLUB FREYUNG. PowerPoint-Präsentation. *Partnerschaft zwischen der Stadt Třeboň und dem Landkreis Freyung-Grafenau im Bereich Sport „Tennis“*. Tc-freyung.de [online]. © 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: https://www.tc-freyung.de/images/PDF-Dateien/Partnerschaft_a%20.pdf; JISKRA TŘEBOŇ. *Mezinárodní tenis. Turnaj partnerů OKTOBRKAP 2018*. Tenis.jiskratrebon.cz [online]. © 2009-2019 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <http://www.tenis.jiskratrebon.cz/fotogalerie/turnaje/2018/mezinardni-tenisovy-turnaj-partnerskych-mest-oktohrkap-2018>.

Do budoucna plánují Třeboň a Freyung-Grafenau uskutečnit například uměleckou výstavu leteckých fotografií z jižních Čech a k tomu bavorský večer v Třeboni a český večer ve Freyungu, kdy budou navzájem opět představeny a přiblíženy obě kultury v doprovodu hudby, tance, jídla a pití z dané oblasti. Třeboň připravuje adventní zájezd pro své občany na adventní trhy do Pasova a do Freyungu, kdy bude město z části dotovat náklady na dopravu. Společně chystají i další ročník Fotbalového turnaje Dunaj-Vltava, které však byly nuceni kvůli pandemické situaci již dvakrát odložit.²⁰⁵

Co se týče plánů do budoucna, chtěli by se partneři Třeboň a Freyung-Grafenau zaměřit na obchodní sektor, například v rámci podnikatelského fóra. Plánují navázat nové obchodní kontakty a propagovat místní regionální výrobce. Také by chtěli do spolupráce více zařadit oblast náboženství a veřejné správy. Stejně tak považují za důležité více podporovat výměnné pobyty studentů převážně středních škol. Jejich účelem by mělo být získání povědomí o možnostech uplatnění se na trhu práce v zahraničí a o možných budoucích zaměstnavatelích v přeshraniční oblasti. V roce 2022 má město Třeboň v plánu přijmout stážistku z okresu Freyung-Grafenau, která bude na jeden semestr studentkou Jihočeské univerzity v Českých Budějovicích a v rámci praxe bude jeden den v týdnu po dobu třech měsíců dojíždět na městský úřad v Třeboni, kde se zapojí do aktivit přeshraniční spolupráce. Partneři by také chtěli podpořit a zintenzivnit spolupráci mezi jednotlivými sportovními, kulturními, volnočasovými a náboženskými spolky, aby si tyto organizace mohly kooperaci dále koordinovat sami a město by pro ně zůstalo pouze poradním a podpůrným orgánem. Cílem spolupráce Freyungu-Grafenau a Třeboně do budoucna je rozvíjet své vzájemné přeshraniční kontakty a do spolupráce zapojovat co nejvíce občanů obou oblastí.²⁰⁶

Partneři na obou stranách hranice jsou si navzájem inspirací a v některých oblastech se i vzájemně ovlivňují. Jejich spolupráce obsahuje určité oblasti, na které se zaměřuje a díky vzájemnému poznávání a výměně zkušeností v oblastech politiky, veřejné správy, sportu, turismu, ekologie a hospodářství lidé, kteří se na aktivitách podílejí, získávají interkulturní kompetence a zkušenosti v jejich oborech. Příkladem mohou být nově organizovaná setkání úředníků v rámci regionálního rozvoje, kdy se

²⁰⁵ Interview s Hanou BUREŠOVOU, referentkou zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti působící na městském úřadě města Třeboň. Třeboň 10. listopadu 2021; Interview s Karlem Matschinerem, tiskovým mluvčím okresního úřadu Freyung-Grafenau. České Budějovice 10. listopadu 2021.

²⁰⁶ Interview s Hanou BUREŠOVOU, referentkou zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti působící na městském úřadě města Třeboň. Třeboň 10. listopadu 2021; Interview s Karlem Matschinerem, tiskovým mluvčím okresního úřadu Freyung-Grafenau. České Budějovice 10. listopadu 2021.

potkávají nejen hlavní představitelé úřadů, ale také menší skupiny zaměstnanců dle zaměření a mohou společně diskutovat o tématech, která spadají do jednotlivých pracovních činností, mohou si vzájemně vypomáhat a sdílet konkrétní poznatky a aktuální témata. Na posledním uskutečněném setkání debatovali účastníci například o možnostech smart cities, jak tento moderní fenomén funguje v obou oblastech, jak je možné uplatnit smart technologie v rámci obcí, nebo jaký dopad měla pandemie Covid-19 na jednotlivé oblasti.²⁰⁷

Zajímavou výhodou přeshraniční kooperace je také kulturní výměna a vzájemné obohacení kulturního života. Spolková republika Německo a Česká republika jsou sice kulturně podobné státy, i přes to však můžeme mezi oběma národy najít určité kulturní rozdíly. Oba účastníci rozhovoru se shodli na tom, že přeshraniční spolupráce má velký vliv na přiblížení obou kultur. Nedílnou součástí kooperace Freyung-Grafenau a Třeboně jsou sportovní a kulturní projekty, ve kterých Hana Burešová i Karl Matschiner vidí velký potenciál. U těchto projektů je patrné, že se při jednotlivých událostech přenáší tradice, že ačkoliv nejsme příliš vzdálené kultury, obě země mají svá specifika, která si občané obou národů mohou navzájem představit. Karl Matschiner však také dodává, že je důležité, aby kulturní rozdíly zůstaly zachovány, protože Evropa by měla zrcadlit rozmanitost všech kultur, které zahrnuje. Důležité pro něj zůstává, aby se obě kultury navzájem respektovaly a aby si porozuměly, k čemuž je nutný předpoklad, že lidé budou znát kulturní rozdíly, ale i společné vlastnosti a budou s nimi umět zacházet. K tomuto velmi pozitivně přispívají společná přeshraniční setkání.²⁰⁸

Mezi další výhody, které uvádějí aktéři této spolupráce, patří výměna zkušeností a informací, rozvoj cestovního ruchu a vzájemná propagace obou lokalit, porozumění mezi oběma národy a podpora dobrých sousedských vztahů. Poslední jmenovaný aspekt se konkrétně projevil v nedávné krizové situaci v souvislosti s pandemií Covid-19. Ve chvíli, kdy v Třeboni na začátku pandemie došlo k nedostatku ochranných prostředků úst a nosu a dezinfekce, nabídl bavorský okres neprodleně pomoc s dodávkou respirátorů, roušek a dezinfekčních prostředků. Právě tento příklad konkrétní nabídky pomoci hodnotí

²⁰⁷ Interview s Hanou BUREŠOVOU, referentkou zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti působící na městském úřadě města Třeboň. Třeboň 10. listopadu 2021; Interview s Karlem Matschinerem, tiskovým mluvčím okresního úřadu Freyung-Grafenau. České Budějovice 10. listopadu 2021.

²⁰⁸ Interview s Hanou BUREŠOVOU, referentkou zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti působící na městském úřadě města Třeboň. Třeboň 10. listopadu 2021; Interview s Karlem Matschinerem, tiskovým mluvčím okresního úřadu Freyung-Grafenau. České Budějovice 10. listopadu 2021.

velmi pozitivně Hana Burešová a dodává, že právě v tomto momentě vykristalizovala podstatu přeshraničního partnerství a spolupráce.²⁰⁹

Jako jedna z možných nevýhod přeshraniční spolupráce, přihlédneme-li k tomu, že se jedná o českého a německého aktéra, se může jevit společná historie poznamenaná kontroverzními událostmi (zejména 2. světová válka a odsun Němců z českého pohraničí) a v minulosti vzniklé „mentální bariéry“. Hana Burešová i Karl Matschiner se shodují na tom, že historie je velmi důležitá a není žádoucí, aby se na ni zapomnělo. V Evropě již však vyrostla nová generace, která není tolik zatížena minulostí a bezprostředními prožitky těchto konfliktů, a která má díky současným politickým systémům možnost spolu otevřeně navazovat vzájemné kontakty a navzájem se sbližovat. Vnímána je také potřeba koexistence v prostoru Evropské unie a rozvíjení spolupráce a přátelských vztahů v jejím rámci.²¹⁰

Další nevýhodou je jazyková bariéra, která je v partnerství velmi patrná. Pan Matschiner uvádí, že pro bavorskou stranu je tato bariéra velkou překážkou, protože Němci tíhnoucí spíše k Západu používají k mezinárodní komunikaci převážně angličtinu²¹¹. Čeština je pro ně jazykem regionálním, a tudíž méně atraktivním. Z pragmatických důvodů proto používají více angličtinu, je pro ně snazší, a i ekonomicky výhodnější, komunikace je navíc rychlejší. Vyzdvihuje ale skutečnost, že mnoho Čechů hovoří německy, s čímž má pozitivní zkušenosti. Hana Burešová v tomto bodě souhlasí a dodává, že i v Čechách v současnosti tíhne mnohem více mladých lidí k anglickému jazyku a výuka němčiny je na ústupu. V tomto bodě vidí také jako velmi důležitou úlohu škol, které by podle ní měly spolupracovat a vytvářet přeshraniční aktivity a projekty, aby měli žáci a studenti motivaci se jazyk učit za účelem reálné komunikace. Jazyková bariéra také značně potrefuje starší generaci, která se studiem jazyků příliš nezabývala, což znamená, že se komunikace stává obtížnější a je ovlivněna absencí osobního kontaktu a nutnou přítomností tlumočníka. Oba tázaní se ale shodují na tom, že přeshraniční spolupráce vede ke zvýšenému zájmu o oba jazyky, především mezi lidmi, kteří se účastní

²⁰⁹ Interview s Hanou BUREŠOVOU, referentkou zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti působící na městském úřadě města Třeboň. Třeboň 10. listopadu 2021; Interview s Karlem Matschinerem, tiskovým mluvčím okresního úřadu Freyung-Grafenau. České Budějovice 10. listopadu 2021.

²¹⁰ Interview s Hanou BUREŠOVOU, referentkou zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti působící na městském úřadě města Třeboň. Třeboň 10. listopadu 2021; Interview s Karlem Matschinerem, tiskovým mluvčím okresního úřadu Freyung-Grafenau. České Budějovice 10. listopadu 2021.

²¹¹ Dle portálu EF Education First obsadilo Německo v roce 2021 11. příčku v žebříčku zemí dle jejich znalosti angličtiny. Česká republika se umístila na 27. místě. EF EDUCATION FIRST. *Das weltweit größte Ranking von Ländern und Regionen nach ihren Englischkenntnissen*. Ef.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://www.ef.de/epi/>.

přeshraničních akcí a projektů. Je zde patrná potřeba společně komunikovat při navázání kontaktů a přeshraničních přátelství.²¹²

Problémy při přeshraniční spolupráci vznikají často také v oblasti financí, jejich nedostatku a velkém zatížení rozpočtu samosprávních jednotky. V tomto bodě uvádí Hana Burešová problémy spojené s velikostí obce Třeboň, kdy její rozpočet není vždy dostatečný pro uskutečnění více větších projektů naráz. Jelikož takovéto projekty vyžadují již zmiňované předfinancování, není vždy možné uvolnit dostatečné množství financí z rozpočtu města. Zmiňuje zde určitou nevýhodu oproti okresu Freyung-Grafenau, který je větší a má proto více finančních možností.²¹³

Dle Karla Matschinerera ovlivňuje situaci v přeshraniční spolupráci také výměna komunálních zástupců, vedení organizací a jednotlivých institucí. Pokud se aktéři spolupráce dobře znají, tak kooperace funguje velmi dobře. V případě, že se zástupci změní, je nutné, aby nově našli vzájemné sympatie, aby mohla být spolupráce znovunavázána a bylo možné v ní pokračovat.²¹⁴

Velkým problémem pro přeshraniční spolupráci se stala celosvětová pandemie Covidu-19, která vypukla v roce 2019. Ta se na přeshraniční kooperaci a celkově i na partnerství projevila velmi výrazně. Kvůli uzavření hranic byla společná přeshraniční spolupráce snížena více méně na minimum. Zachována byla fakticky pouze přeshraniční výměna informací, každá další aktivita byla na několik měsíců zcela zastavena. Mnoho projektů bylo pozastaveno nebo přerušeno, nové projekty musely být přesunuty na náhradní termíny. Karl Matschiner uvádí, že se ještě stále nepodařilo ukončit projektový rok 2019 a oba partneři jsou už teď nuceni k dalším omezením čtvrtou vlnou pandemie. Dle jeho názoru je velmi důležité sledovat, jak se bude další situace vyvíjet a co nejdříve to bude možné se vrátit k původním plánům spolupráce. Kvůli pandemii ztratily partneři Freyung-Grafenau a Třeboň velké množství příležitostí, protože se v průběhu pandemie změnilo mnoho aktérů a zástupců ve vedeních organizací a institucí, a proto je nutné s těmito nástupci navázat nové kontakty a přátelství. Také pohled lidí na cestování se díky pandemii razantně změnil. To, co bylo dříve považováno za standard v rámci

²¹² Interview s Hanou BUREŠOVOU, referentkou zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti působící na městském úřadě města Třeboň. Třeboň 10. listopadu 2021; Interview s Karlem Matschinerem, tiskovým mluvčím okresního úřadu Freyung-Grafenau. České Budějovice 10. listopadu 2021.

²¹³ Interview s Hanou BUREŠOVOU, referentkou zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti působící na městském úřadě města Třeboň. Třeboň 10. listopadu 2021; Interview s Karlem Matschinerem, tiskovým mluvčím okresního úřadu Freyung-Grafenau. České Budějovice 10. listopadu 2021.

²¹⁴ Interview s Karlem Matschinerem, tiskovým mluvčím okresního úřadu Freyung-Grafenau. České Budějovice 10. listopadu 2021.

bezproblémového přechodu hranic v oblasti Schengenu, doprovázejí momentálně různá protiepidemiologická opatření. To znamená, že i tyto skutečnosti ovlivní vzájemné překračování hranic.²¹⁵

Na otázku, jak bude přeshraniční spolupráce a partnerství města Třeboň a okresu Freyung-Grafenau vypadat v roce 2024, odpovídají oba dotazovaní velice podobně. Hana Burešová doufá, že spolupráce bude fungovat stále tak dobře, jako doposud. Věří, že se podaří rozvíjet a zintenzivňovat spolupráci mezi jednotlivými zájmovými spolky a pokračovat v setkáních na úrovni veřejné správy. Zároveň vyjádřila naděje ohledně vyřešení situace kolem covidové pandemie, čímž by zmizela velká překážka mezi oběma partnery. Byla by ráda, kdyby se do spolupráce zapojilo co nejvíce jednotlivých spolků a organizací. Karl Matschiner by chtěl spolupráci do budoucna stále více zintenzivňovat a rozšiřovat okruh kooperativních oblastí. Zároveň ale zdůrazňuje dva důležité aspekty, které budoucí spolupráci Třeboně a Freyungu-Grafenau ovlivní, a to budoucí průběh pandemie Covid-19 a s ním spojené následky na přeshraniční mobilitu občanů, a také novou finanční periodu Evropských fondů, která začíná 1. července, a která bude udávat další směr podpory přeshraniční spolupráce a partnerství v následujících letech.²¹⁶

Z rozhovorů vedených s představiteli přeshraniční spolupráce na obou stranách a z dotazníků, které byly zodpovězeny respondenty v rámci sociologického výzkumu této práce je patrné, že toto komunální partnerství je celkově vnímáno velmi pozitivně, jak zainteresovanými osobami a komunálními zástupci, tak i samotnými občany. Oba vyzdvihují také oboustrannou vůli k další vzájemné spolupráci, která je v rámci partnerství tím nejdůležitějším aspektem.²¹⁷

²¹⁵ Interview s Hanou BUREŠOVOU, referentkou zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti působící na městském úřadě města Třeboň. Třeboň 10. listopadu 2021; Interview s Karlem Matschinerem, tiskovým mluvčím okresního úřadu Freyung-Grafenau. České Budějovice 10. listopadu 2021.

²¹⁶ Interview s Hanou BUREŠOVOU, referentkou zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti působící na městském úřadě města Třeboň. Třeboň 10. listopadu 2021; Interview s Karlem Matschinerem, tiskovým mluvčím okresního úřadu Freyung-Grafenau. České Budějovice 10. listopadu 2021. nevím, zda to bude stačit, pouze 2 x rozhovor, je to DP..., nicméně zázraky asi již nestihnete

²¹⁷ Interview s Hanou BUREŠOVOU, referentkou zahraničních vztahů a vztahů k veřejnosti působící na městském úřadě města Třeboň. Třeboň 10. listopadu 2021; Interview s Karlem Matschinerem, tiskovým mluvčím okresního úřadu Freyung-Grafenau. České Budějovice 10. listopadu 2021.

5. VLIV PANDEMIE COVID-19 NA PŘESHraniČNÍ SPOLUPRÁCI

Pandemii onemocnění Covid-19, která započala v roce 2019, lze zařadit mezi nejaktuálnější témata současnosti. Tato celosvětová situace, která je stále v procesu, a kterou se dosud nepodařilo ukončit, má vliv na veškeré oblasti života. Jedním z epidemiologických opatření, kterým se vlády všech států snažily šíření nemoci zabránit, bylo uzavření hranic jednotlivých zemí. To mělo zásadní vliv na přeshraniční spolupráci, která je právě na komunikaci a překračování hranic postavena. V následující kapitole bude přiblížen vývoj pandemie v České republice a Spolkové republice Německo a budou zde nastíněny její dopady na přeshraniční kooperaci.

5.1. Pandemie Covid-19

Onemocnění Covid-19 je způsobeno novým typem koronaviru s odborným označením SARS-CoV-2. Jedná se o vysoce infekční onemocnění, mezi jehož symptomy patří horečky, respirační potíže (kašel, dušnost), bolest svalů a kloubů a únava. U některých případů byly zaznamenány také ztráta čichu a chuti nebo bolesti hlavy. Jedná se o respirační virus, který do organismu vstupuje nejčastěji přes sliznice nosu, úst a oční spojivky. K jeho přenosu nejčastěji dochází kontaktem a přenosem kapénkami, vzduchem, ale i kontaminovanými povrchy. Nejvíce rizikovou skupinou jsou pacienti s chronickými onemocněními, jako je vysoký krevní tlak, cukrovka, obezita, kardiovaskulární onemocnění, chronické respirační onemocnění nebo rakovina a starší lidé, u nichž hrozí riziko vážnějšího průběhu nemoci, což může vést i k úmrtí. Inkubační doba tohoto koronaviru se odhaduje na 5-6 dnů, v rozmezí od 2 do 14 dnů. Primární zdroj SARS-CoV-2 nebyl zatím identifikován, předpokládá se, že jím bude blíže neurčené zvíře. Vir se průběžně neustále mění a dochází u něj k častým mutacím, které vznikají během jeho replikace. Jelikož se jedná o nový typ koronaviru, doprovází toto onemocnění stále celá řada nejasností. Základní terapie nemoci Covid-19 je zatím symptomatická, podpůrná. Cílená léčba není dosud k dispozici. Aktuálně se při terapii zkoušejí dostupná antivirotika, experimentální léky a imunomodulátory. Dle odborníků lze onemocnění předcházet dodržováním preventivních opatření, mezi která se řadí nošení ochrany úst a

nosu, dodržování rozestupů, základních hygienických návyků a nařízené izolace v případě onemocnění a také aplikací očkování.²¹⁸

První pacient s onemocněním Covid-19 začal vykazovat symptomy 8. prosince 2019 v čínském městě Wu-Chan v provincii Chu-Pej. Počátek pandemie je datován k 31. prosinci 2019. 24. ledna 2020 překročil počet nakažených ve Wu-Chanu 900 a čínské město bylo uzavřeno do karantény, aby se zamezilo šíření nemoci do celého světa, což se nepodařilo. První případy nákazy v Evropě se objevují koncem ledna 2021. 27. ledna nahlásilo Německo prvního pacienta s Covidem-19, jednalo se o občana spolkové země Bavorsko. 1. března 2020 byly potvrzeny první tři případy nákazy koronavirem v ČR, dva v Praze a jeden v Ústí nad Labem. 13. března byl v ČR vyhlášen nouzový stav a začala platit přísná opatření. Byl vydán zákaz akcí s účastí více než 30 lidí a při cestách z ČR byla zakázána veškerá autobusová, vlaková a lodní doprava. První dvě úmrtí na Covid-19 v Německu byla hlášena 9. března 2020. 23. března zemřel v důsledku nemoci Covid-19 první český občan. Den poté se vláda ČR rozhodla prodloužit nouzový stav až do 1. dubna 2021. 9. prosince 2020 spustila Velká Británie jako první očkování prvními schválenými vakcínami. V ČR se začalo očkovat 1. ledna 2021. Německo odstartovalo očkování proti onemocnění již 27. prosince 2020. V současné době je naočkováno zhruba sedmdesát procent dospělé populace v Evropské unii.²¹⁹

Také česko-bavorský region a život v něm byl ve velké míře ovlivněn opatřeními proti šíření nákazy. V únoru 2021 začaly bavorské okresy zpříšňovat podmínky pro pendlery²²⁰ z Česka. Okresy vydaly nařízení o cestování přeshraničních pracovníků pouze přímou cestou bez zastávky a o nutnosti okamžitého návratu po skončení pracovní

²¹⁸ MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR. Národní zdravotnický informační systém Krajské hygienické stanice. *Onemocnění aktuálně*. Onemocneni-aktualne.mzcr.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19--napoveda>; MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR A ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY ČR. Národní zdravotnický informační portál. Nzip.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/447-covid-19-zakladni-informace>; STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. *Základní informace o onemocnění novým koronavirem – covid-19 (coronavirus disease 2019)*. 7. aktualizace, 9. března 2021. Praha: státní zdravotní ústav, 2021, s. 1-18.

²¹⁹ KORONAVIRUS INFORMACE. *Časová osa Koronaviru – jak se šířil*. Info-koronavirus.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.info-koronavirus.cz/casova-osa-koronaviru-jak-se-siril/>; BUNDESMINISTERIUM FÜR GESUNDHEIT. *Coronavirus-Pandemie (SARS-CoV-2): Chronik bisheriger Maßnahmen und Ereignisse*. Bundesgesundheitsministerium.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.bundesgesundheitsministerium.de/coronavirus/chronik-coronavirus.html>; MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR. Národní zdravotnický informační systém Krajské hygienické stanice. *Onemocnění aktuálně*. Onemocneni-aktualne.mzcr.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19--napoveda>.

²²⁰ Dle Česko-německé průmyslové a obchodní komory cestuje za prací přes hranice cca. 30 tisíc Čechů denně. BR 24. *Wie tschechische Pendler die Infektionszahlen beeinflussen*. Br.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-30]. dostupné z: <https://www.br.de/nachrichten/bayern/corona-wie-tschechische-pendler-die-infektionszahlen-beeinflussen,SOdLWuI>.

doby zpět do ČR. Dovoleno dojíždět do ČR měli pak jen ti zaměstnanci, kteří se nechali každých 48 hodin testovat. V březnu 2021 představil bavorský předseda vlády Marcus Söder ve spolupráci se svým saským kolegou Michaellem Kretschmerem plán na ochranu příhraničních oblastí s ČR. Plán byl sestaven za účelem lepší proočkovanosti v českém příhraničí, podchycení situace na obou stranách hranice a obnovení ekonomického ruchu v rámci přeshraničních regionů. Oba německé regiony poskytly českým příhraničním regionům pomoc v podobě vakcín, rychlotestů, ale také například nemocničních lůžek. V dubnu 2021 darovala bavorská firma Roche 40 tisíc antigenních testů Jihočeskému, Plzeňskému a Karlovarskému kraji. Tento dar byl aktem bavorské sousedské solidarity. Bavorsko a Sasko vstoupily do tzv. Corona-Alliance, jejímž smyslem se stalo zvládnutí situace na hranicích Česka a Německa, jednotný přístup v záležitostech délky trvání karantény a pravidel pro vstup na území hraničních regionů. V současné době se opatření v důsledku kritické pandemické situace začínají opět zpřísnovat. Česko-bavorské vztahy přestály pandemií zejména díky vzájemné intenzivní komunikaci. Na tom se shodli ministr zahraničí Jakub Kulháněk a bavorská ministryně pro evropské záležitosti Melanie Humlová na videokonferenci pořádané v květnu 2021. Pravidelné jednání poradního grémia složeného ze zástupců ministerstev v Praze, Berlíně, Mnichově a Drážďanech a zapojení velvyslanců a generálních konzulátů se během pandemie velmi osvědčilo. Zároveň se oba politici shodli na potřebě v postpandemické době posílit komunální partnerství obcí a měst i kontakty mezi regiony.²²¹

Jedním z celosvětových protipandemických opatření bylo také dočasné uzavírání hranic jednotlivých států podle míry nákazy. I po rozvolnění těchto opatření však při cestování nebo návratu do nebo z rizikových zemí zůstává povinnost prokazovat se

²²¹ ČESKÁ TELEVIZE. ČT 24. *Pandemie ve světě: Bavorsko zpřísňuje pravidla pro pendlery, Slovensko zavede karanténu pro cestující*. Ceskatelevize.cz [online]. © 1996-2021 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/specialy/koronavirus/3268056-pandemie-ve-svete-slovensko-zavede-karantenu-pro-cestujici-ze-zahranici>; ALIA WEB. *Převzetí humanitární pomoci z Bavorska*. Kurzy.cz [online]. © 2000-2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/589669-prevzeti-humanitarni-pomoci-z-bavorska/>; STARKE JOBS. *Sasko s Bavorskem podávají pomocnou ruku českému pohraničí*. Prace.starke-jobs.com [online]. © 2020 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: <https://prace.starke-jobs.com/sasko-s-bavorskem-podavaji-pomocnou-ruku-ceskemu-pohranici/>; ALIA WEB. *Pandemická opatření v Bavorsku*. Kurzy.cz [online]. © 2000-2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/620124-aktualne-platna-pandemicka-opatreni-v-bavorsku/>; ALIA WEB. *Česko-bavorské vztahy ustály pandemií díky vzájemné intenzivní komunikaci*. Kurzy.cz [online]. © 2000-2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/593965-cesko-bavorske-vztahy-ustaly-pandemii-diky-vzajemne-intenzivni-komunikaci/>.

certifikátem o očkování, potvrzením o prodělání infekce nebo potvrzením o provedeném testu. V mnoha případech je také nutné vyplnit příjezdové formuláře.²²²

5.2. Přeshraniční spolupráce v době pandemie Covid-19 a její důsledky

Pandemii Covid-19 lze zařadit mezi jednu z největších překážek přeshraniční spolupráce v posledních desetiletích. Masivní uzavírání hranic ovlivnilo přeshraniční spolupráci velmi razantně. Zásadním problémem bylo, že státy v reakci na rychlé šíření nákazy uzavírání hranic nekoordinovaly ani na mezistátní úrovni, natož na úrovni regionální a přeshraniční. Pandemie tak podrobila evropský projekt otevřených hranic bezprecedentní zkoušce.²²³

V pohraničí sice existuje krizový management založený na různých smlouvách a společných dokumentech mezi sousedními státy a mezi kraji, během pandemie se však ukázalo, že krizové scénáře a nástroje řízení nezafungovaly. To dokazuje především minimální přeshraniční koordinace jednotlivých kroků a unilaterální postupy států v době krize. V příhraničních regionech zůstal během pandemie otevřený pouze omezený počet hraničních přechodů, na nichž bylo následně vyžadováno předložení negativního testu²²⁴ na Covid-19 nebo podstoupení několikadenní karantény. Tím byly silně ovlivněny jak rodiny žijící v příhraničí, tak i lidé cestující za hranice do práce a za vzděláním.²²⁵

²²² MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Covid 19 Rozcestník – aktuální informace k cestám do zahraničí*. Mzv.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/cestujeme/aktualni_doporuceni_a_varovani/x2020_04_25_rozcestnik_informaci_k_cestovani.html; MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ. Covid portál. Dovolena 2021. Německo. Covid.gov.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/situace/dovolena-2021/nemecko>.

²²³ EURACTIV. *Pandemie razantně omezila přeshraniční spolupráci. Nyní ji musíme znovu nastartovat, říká Pavel Branda*. Euractiv.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-21]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/cr-v-evropske-unii/interview/pandemie-razantne-omezila-preshranicni-spolupraci-nyni-ji-musime-znovu-nastartovat-rika-pavel-branda/>; EVROPSKÝ VÝBOR REGIONŮ. *Regionální aktéři se snaží oživit a posílit přeshraniční spolupráci, v níž nastal v důsledku pandemie útlum*. Cor.europa.eu. [online]. © 2021 [cit. 2021-11-21]. Dostupné z: <https://cor.europa.eu/cs/news/Pages/cross-border-cooperation-after-pandemic.aspx>; SVAZ MĚST A OBCÍ. *Evropský výbor regionů požaduje, aby přeshraniční spolupráce byla zachována i v krizových situacích*. Smocr.cz [online]. © 1995-2021 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.smocr.cz/cs/novinky/a/evropsky-vybor-regionu-pozaduje-aby-preshranicni-spoluprace-byla-zachovana-i-v-krizovych-situacich>.

²²⁴ Platnost antigenního testu je zpravidla 48 hodin, platnost PCR testu 72 hodin. Doba platnosti je však závislá na aktuální situaci a aktuálních jednotlivých platných vládních nařízeních. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. Velvyslanectví SRN v Praze. *Pravidla pro pendlery týkající se cestování do Německa*. Prag.diplo.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://prag.diplo.de/cz-cs/aktuelles/-/2449054>.

²²⁵ FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM. *Jaké jsou důsledky pandemie Covid-19 v pohraničí?*. FF.ujep.cz [online]. © 2006-2017 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <http://ff.ujep.cz/28-stalo-se/10334-jake-jsou-dusledky-pandemie-covid-19-v-cesko-nemeckem-pohranici>; VLTAVA LABE MEDIA. *Na pohraniční regiony dopadl covid mimořádně*

V důsledku uzavření hranic došlo k drastickému omezení, ve většině případů však k úplnému pozastavení přeshraniční spolupráce, přeshraniční pracovní mobility a ke zmrazení veškerých projektů kooperace. A to i v důležitých oblastech, které se týkají poskytování přeshraničních služeb. V některých regionech jsou klíčové oblasti jako například zdravotnictví nebo péče o seniory závislé na pracovní síle z druhé strany hranice (například Sasko). Na tomto území pracuje velké množství lékařů, zdravotních sester nebo pečovatелů z České republiky. V důsledku dlouhého vyjednávání podmínek, za nichž by mohli lidé cestovat za prací přes hranice, docházelo ke komplikacím v těchto stěžejních sektorech. Až v dubnu roku 2020 vydala Evropská komise sdělení, ve kterém stanovila pokyny pro mimořádnou pomoc EU při přeshraniční spolupráci v oblasti zdravotní péče v souvislosti s krizí Covid-19. V něm uvedla cíl a oblasti působnosti, způsob koordinace přeshraniční pomoci a orgány, které budou zajišťovat její chod, informace ohledně nouzové přepravy pacientů a spolufinancování a vyjasnila podmínky v oblastech náhrady nákladů pacientů na zdravotní péči v členských státech, poskytování zdravotní péče pro přeshraniční pacienty, volného pohybu pacientů přes vnitřní hranice, přeshraniční zdravotnické spolupráce v příhraničních regionech a v oblasti zdravotnického personálu pracujícího přes hranice.²²⁶

Místopředseda Asociace evropských pohraničních regionů a člen Evropského výboru regionů Pavel Branda dodává, že uzavření hranic, namísto spolupráce a využití kapacit na obou stranách hranice, potvrdilo dlouhodobou tendenci, že rozhodnutí, která jsou přijata na centrální úrovni, neberou v úvahu přeshraniční dopady. Krize odhalila vzájemnou závislost přeshraničních regionů, na níž je potřeba reagovat novými opatřeními. Mezi ta by mělo patřit zavedení funkčního přístupu, v jehož rámci budou bráni v potaz obyvatelé žijící v přeshraničních oblastech a uplatňování víceúrovňové správy, na níž se budou podílet přeshraniční regiony, jednotlivé státy a Evropská unie. Z dotazování, které probíhalo mezi starosty obcí z česko-bavorského příhraničního regionu vyplynulo, že většina z nich souhlasila s uzavřením hranic, protože věřila, že toto

tvrdě. Unie jim chce pomoci. Denik.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/staty-eu/regiony-hranice-unie-investice-20210409.html>.

²²⁶ EURACTIV. *Pandemie razantně omezila přeshraniční spolupráci. Nyní ji musíme znovu nastartovat, říká Pavel Branda.* Euractiv.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-21]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/cr-v-evropske-unii/interview/pandemie-razantne-omezila-preshranicni-spolupraci-nyni-ji-musime-znovu-nastartovat-rika-pavel-branda/>; ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EVROPSKÉ UNIE. Sdělení Evropské komise z 3. dubna 2020. *Pokyny pro mimořádnou pomoc EU při přeshraniční spolupráci v oblasti zdravotní péče v souvislosti s krizí Covid-19.* Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC0403\(02\)&from=CSeb/novinky/preshranicni-spoluprace-bezi-i-v-dobe-koronaviru](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC0403(02)&from=CSeb/novinky/preshranicni-spoluprace-bezi-i-v-dobe-koronaviru).

opatření může postupující pandemii zbrzdit. Většina z nich si ale myslí, že vlády v Praze i v Mnichově nebraly dostatečný ohled na spolupracující obce při vyhlášení různých opatření.²²⁷

Ve výboru regionů vznikla nová iniciativa, která zajišťuje zachování alespoň minimálního standardu přeshraniční spolupráce v oblasti poskytování základních služeb. Ta by měla zabránit situacím, kdy by i v budoucnu došlo k úplnému jednostrannému uzavření hranic a tím i k náhlému úplnému přerušení kooperace. Pozastavení spolupráce má velký vliv na vzájemné vztahy, jejichž budování není jednoduché a trvá dlouho. Znovuobnovení spolupráce je taktéž zdoluhavým a náročným procesem. K tomu by měly výrazně přispět nové projekty a nová podpora z Evropské unie v rámci kohezní politiky. Také Evropská komise nadefinovala řadu doporučení, která by měla pomoci v případě budoucí krize celosvětového formátu. Mezi její návrhy patří vytvoření institucí na hranicích států EU, které by lépe koordinovaly uzavírání hranic a další přeshraniční kroky v době krize, posílení unijních pravomocí v oblasti zdravotnictví a krizový management příhraničních regionů, vznik nařízení o přeshraničních pohotovostních plánech a také zlepšení koordinace legislativy v oblasti sociálního zabezpečení či daní, které se s omezením pohybu ukázaly jako problematické. Komise také vyzvala členské státy, aby investovaly do digitální infrastruktury napříč hranicemi, například do přeshraničních 5G koridorů, které mají zlepšit rychlost telefonních hovorů a využívání internetu.²²⁸

Evropský výbor regionů má za cíl vrátit přeshraniční spolupráci na ústřední místo v politické agendě EU. K tomu měla přispět konference o budoucnosti přeshraniční

²²⁷ EURACTIV. *Pandemie razantně omezila přeshraniční spolupráci. Nyní ji musíme znovu nastartovat, říká Pavel Branda*. Euractiv.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-21]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/cr-v-evropske-unii/interview/pandemie-razantne-omezila-preshranicni-spolupraci-nyni-ji-musime-znovu-nastartovat-rika-pavel-branda/>; EVROPSKÝ VÝBOR REGIONŮ. *Regionální aktéři se snaží oživit a posílit přeshraniční spolupráci, v níž nastal v důsledku pandemie útlum*. Cor.europa.eu. [online]. © 2021 [cit. 2021-11-21]. Dostupné z: <https://cor.europa.eu/cs/news/Pages/cross-border-cooperation-after-pandemic.aspx>; Dotazování probíhalo v rámci projektu, který zajišťují Lukáš Novotný z Filozofické fakulty Univerzity J. E. Purkyně a Patrick Reitingер z Univerzity Bamberg, zabývajícího se vývojem česko-bavorského pohraničí od konce studené války do současnosti. Projekt je financován Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy a Bavorsko-českou vysokoškolskou agenturou. Dotazování probíhalo mezi starosty a starostkami na české a bavorské straně Euregia Egrensis. FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM. *Jaké jsou důsledky pandemie Covid-19 v pohraničí?*. FF.ujep.cz [online]. © 2006-2017 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <http://ff.ujep.cz/28-stalo-se/10334-jake-jsou-dusledky-pandemie-covid-19-v-cesko-nemeckem-pohranici>.

²²⁸ EURACTIV. *Pandemie razantně omezila přeshraniční spolupráci. Nyní ji musíme znovu nastartovat, říká Pavel Branda*. Euractiv.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-21]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/cr-v-evropske-unii/interview/pandemie-razantne-omezila-preshranicni-spolupraci-nyni-ji-musime-znovu-nastartovat-rika-pavel-branda/>; VLTAVA LABE MEDIA. *Na pohraniční regiony dopadl covid mimořádně tvrdě. Unie jim chce pomoci*. Denik.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/staty-eu/regiony-hranice-unie-investice-20210409.html>.

spolupráce, kterou výbor regionů uspořádal 5. července 2021 a její účastníci diskutovali mimo jiné právě i o důsledcích krize vyvolané pandemií Covid-19. Výsledkem jsou návrhy opatření, která by umožnila zachování přeshraniční spolupráce a života v příhraničních regionech i v případě budoucích krizových situací. Mělo by se jednat například o opatření, která by umožnila personálu a vozidlům pohotovostních služeb kdykoliv volně překračovat hranice, zlepšit a posílit přeshraniční veřejné služby a přiznat významnější role při řízení přeshraničních oblastí přeshraničním strukturám (například Evropská seskupení územní soudržnosti).²²⁹

Pozitivním faktem bylo, že se podpora přeshraniční spolupráce nezastavila ani v době pandemie. V prosinci 2020 se konalo 11. zasedání Monitorovacího výboru česko-bavorského programu. S ohledem na v té době platná opatření při šíření nemoci Covid-19 se uskutečnilo online, formou videokonference. V rámci zasedání bylo schváleno devět projektů s příspěvkem z Evropského fondu pro regionální rozvoj ve výši 3,65 milionů euro, čímž bylo rozděleno více než 96 % celkové alokace programu. Největší objem finančních prostředků mířil do oblasti cestovního ruchu.²³⁰

Díky pandemii se ukázalo, že se řada přeshraničních aktivit dá provozovat i online, což lze vidět jako příznivý poznatek, ne vždy je to však účinné. Především u malých přeshraničních projektů, které jsou založené na setkávání lidí a vzájemném poznávání, výrazně chybí osobní kontakt zúčastněných. U online schůzek jsou sice patrná pozitiva v podobě ušetřených financí nebo přeshraničních cest, chybí zde ale skutečný efekt a podstata přeshraniční spolupráce, která tkví právě v aktivitách prováděných společně.²³¹

²²⁹ EVROPSKÝ VÝBOR REGIONŮ. *Regionální aktéři se snaží oživit a posílit přeshraniční spolupráci, v níž nastal v důsledku pandemie útlum*. Cor.europa.eu. [online]. © 2021 [cit. 2021-11-21]. Dostupné z: <https://cor.europa.eu/cs/news/Pages/cross-border-cooperation-after-pandemic.aspx>; SVAZ MĚST A OBCÍ. *Evropský výbor regionů požaduje, aby přeshraniční spolupráce byla zachována i v krizových situacích*. Smocr.cz [online]. © 1995-2021 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <https://www.smocr.cz/cs/novinky/a/evropsky-vybor-regionu-pozaduje-aby-preshranicni-spoluprace-byla-zachovana-i-v-krizovych-situacich>.

²³⁰ MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Přeshraniční spolupráce běží i v době koronaviru*. Mmr.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-24]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ostatni/web/novinky/preshranicni-spoluprace-bezi-i-v-dobe-koronaviru>.

²³¹ VLTAVA LABE MEDIA. *Na pohraniční regiony dopadl covid mimořádně tvrdě. Unie jim chce pomoci*. Denik.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/staty-eu/regiony-hranice-unie-investice-20210409.html>.

6. SOCIOLOGICKÝ VÝZKUM

Praktická část diplomové práce vychází ze sociologického výzkumu. Jedná se o záměrný, cílevědomý poznávací postup prováděný pomocí systematicky uspořádaných činností, který vychází z dosaženého stupně poznání (vědecké teorie) a směřuje k ověření hypotéz a k dosažení hlubšího stupně poznání. Sociologický výzkum hledá odpovědi na problémy, jež klade sociologie jako samostatná společenská věda a jeho předmětem jsou sociální a sociálně psychické jevy ve vztahu k dalším společenským jevům. Dále zkoumá zákonitosti společenského vývoje a sleduje formy, projevy a fungování těchto obecných zákonů v různých oblastech života.²³²

6.1. Typy sociologického výzkumu

Existuje několik typů sociologického výzkumu, mezi které se řadí nejčastěji výzkum empirický, kvalitativní, kvantitativní. **Empirický výzkum** má za cíl přenos informací mezi realitou a jejím vědeckým zachycováním, zpracováním a uchováním. Konkrétními metodami a technikami získává empirická data v sociální realitě a zpracovává je. **Kvantitativní výzkum** je prováděn zpravidla v případech zkoumání relativně jednoduchých a poznatých jevů. Zaměřuje se na rozsah výskytu a zastoupení jevů, jejich frekvenci a intenzitu. **Kvalitativní výzkum** bývá často doplňkem k tomu kvantitativnímu a jeho úkolem je odhalovat neznámé skutečnosti o sociálních a sociálně psychických jevech, zkoumat jejich existenci, vlastnosti, funkce a faktory, které je ovlivňují nebo s nimi jinak souvisejí. Kombinace kvantitativního a kvalitativního výzkumu interpretuje dvě vzájemně se doplňující části výzkumu – jeho obsah a jeho jednotlivé kvantifikovatelné charakteristiky.²³⁴

6.2. Základní metody a techniky sociologického výzkumu

Mezi nejrozšířenější metody a techniky sociologického výzkumu je řazeno dotazování, pozorování a experiment. **Dotazování** je nejběžnější a nejčastěji využívaný

²³² VESELÁ, Jana. Sociologický výzkum a jeho techniky. Pardubice: Univerzita Pardubice, Ekonomicko-správní fakulta, 1999, s.6. ISBN 80-7194-188-3; SURYNEK, Alois, KOMÁRKOVÁ, Růžena a KAŠPAROVÁ, Eva. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001, s. 9. ISBN 80-7261-038-4; JEŘÁBEK, Hynek. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Carolinum, 1992, s. 10. ISBN 80-7066-662-5.

²³⁴ SURYNEK, KOMÁRKOVÁ a KAŠPAROVÁ. *Výzkum*, s. 22-26.

způsob získávání dat k výzkumu založený na výpovědích jednotlivých respondentů. **Pozorování** zachycuje chování lidí v různých situacích a jejich reakce na měnící se podněty, interakce člověka s ostatními lidmi a s okolním prostředím. **Experiment** snímá obraz toho, co existuje nezávisle na něm a na základě aktivního vstupování výzkumníka do zkoumaných skutečností zkoumá reakce zkoumaných subjektů. Může probíhat v kontrolovaných laboratorních nebo v přirozených podmínkách.²³⁵

Nejčastěji používanými formami dotazování je rozhovor a dotazníkové šetření. **Rozhovor** je nástroj výzkumu s vědecky určeným cílem, při němž probíhá interakční proces komunikace, v němž se na bázi sociálních vztahů tazatele a respondenta projevují všechny faktory působící v sociálních procesech. Existuje celá řada druhů rozhovorů, z nichž se nejčastěji vyskytují například rozhovory explorační, hloubkové, intenzivní, kontrolní, kvalitativní, nestandardizované, nestrukturované, opakované, osobní, otevřené, polostandardizované, polostrukturované, skupinové, standardizované, strukturované nebo volné. Často používaným typem rozhovoru v sociologickém výzkumu je řízený strukturovaný rozhovor, při němž tazatel postupuje otázku za otázkou podle dotazníku a respondent odpovídá.²³⁶

Dotazník lze definovat jako soubor písemných záměrných otázek, sledujících poznání určitých jevů v určeném souboru osob nebo určité osoby. Předmětem dotazníku jsou písemné odpovědi na pevné a pro všechny dotazované stejně formulované otázky. Vyplňování dotazníku je možné zajistit přímým nebo nepřímým výzkumem. Při přímém výzkumu předkládá tazatel spolu s instruktáží respondentům dotazník k vyplnění osobně. Při nepřímém dotazování jsou respondenti kontaktováni tazatelem například poštou, telefonicky nebo prostřednictvím internetových komunikačních médií.²³⁷

6.3. Sociologický výzkum na téma přeshraniční spolupráce a partnerství okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň

Hlavním tématem a zároveň zkoumaným subjektem diplomové práce je přeshraniční spolupráce a partnerství okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň. V rámci sociologického výzkumu bylo ke sběru dat využito jak kvalitativních, tak i kvantitativních metod. Jedná se o rozhovor a dotazníkové šetření. Rozhovor byl veden se dvěma

²³⁵ SURYNEK, KOMÁRKOVÁ a KAŠPAROVÁ, *Výzkum*, s. 79.

²³⁶ JEŘÁBEK, *Výzkum*, s. 121; VESELÁ, *Výzkum*, s. 23.

²³⁷ SURYNEK, KOMÁRKOVÁ a KAŠPAROVÁ, *Výzkum*, s. 79; JEŘÁBEK, *Výzkum*, s. 68-69; VESELÁ, *Výzkum*, s. 27-28.

respondenty z řad zástupců samosprávných jednotek, kteří se ve své pracovní činnosti zabývají právě touto přeshraniční spoluprací²³⁸. Oběma dotazovaným byly položeny otázky ve stejném znění za účelem zjištění subjektivního názoru české a německé strany. Pro účely diplomové práce byl použit volný kvalitativní rozhovor podobný neformální rozmluvě, v němž byla dodržována pouze jeho osnova. Zároveň se jednalo o řízený strukturovaný rozhovor.²³⁹

V rámci sociologického výzkumu bylo taktéž využito dotazníkového šetření. Došlo k sestavení online dotazníku ve stejném znění v českém a německém jazyce a ten byl následně prezentován převážně na sociálních sítích v okruhu respondentů, kteří mají vztah ke dvěma zkoumaným místům – okresu Freyung-Grafenau a městu Třeboň. Dále byly v rámci výzkumu stanoveny hypotézy, které měly být buď potvrzeny nebo vyvráceny pomocí dotazníkového šetření. Hypotézy zněly:

1. O přeshraniční spolupráci a partnerství okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň ví nejen hlavní představitelé správních jednotek, ale také široká veřejnost.
2. Přeshraniční spolupráce je celkově vnímána převážně pozitivně.
3. Široká veřejnost se o partnerství a spolupráci města Třeboň a okresu Freyung-Grafenau dozvěděla nejčastěji z médií, sociálních sítí a internetu.
4. Preferovanými oblastmi spolupráce a partnerství ze strany široké veřejnosti jsou především regionální rozvoj, kultura a sport.

6.4. Dotazníkové šetření

Dotazníkové šetření probíhalo od 20. září 2021 do 20. listopadu 2021. Byl sestaven anonymní online dotazník obsahující sedm otázek. Pět otázek bylo uzavřených, u nichž respondenti vybírali jednu nebo více z uvedených možností, a dvě otázky byly otevřené s možností vyjádření vlastního názoru respondenta. Dotazníkového šetření se

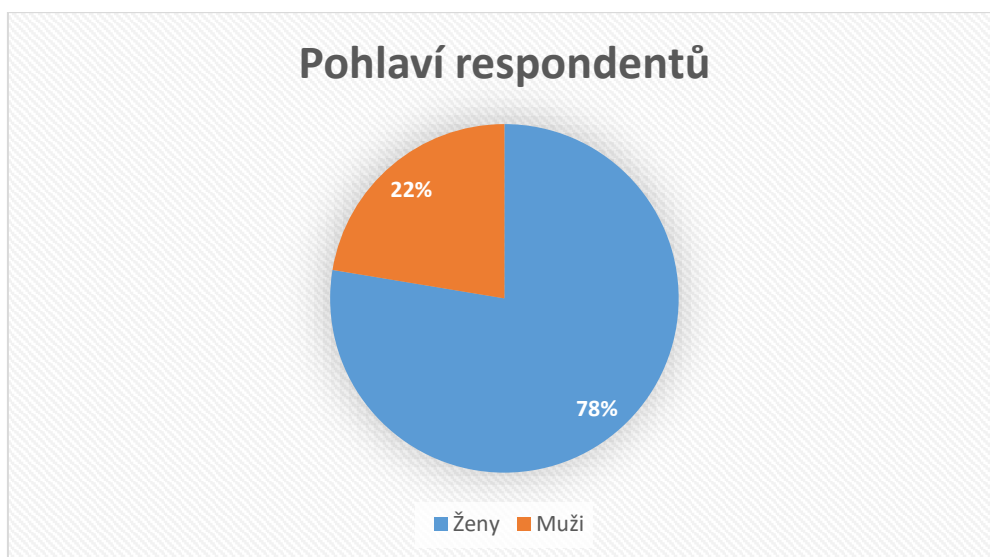
²³⁸ Vybrán byl jeden zástupce od každé municipality, jelikož paní Burešová je jedinou pracovnící na Městském úřadě v Třeboni, mezi jejíž kompetence patří přeshraniční spolupráce.

²³⁹ VESELÁ, *Výzkum*, s. 23.

zúčastnilo celkem 67 dotazovaných, 12 německy mluvících a 55 česky mluvících respondentů.

První otázka obsahovala dotaz na pohlaví respondenta. Dotazník vyplnilo 52 žen a 15 mužů. 78 % respondentů bylo tedy ženského pohlaví a 22 % respondentů mužského pohlaví. Dotazovaným byla ponechána možnost na otázku neodpovídat, kterou však nikdo z respondentů nevyužil.

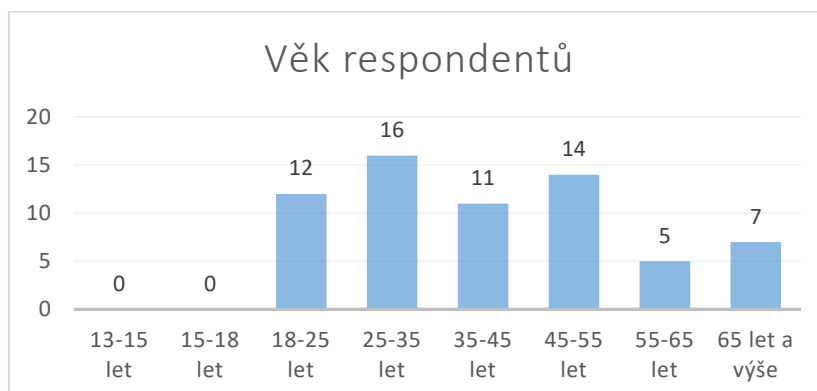
Graf č. 1: Pohlaví respondentů.

Zdroj: vlastní zpracování.

Druhá otázka zjišťovala věk dotazovaných. Respondentům bylo umožněno zařadit se v rámci 8 věkových rozmezí, a to 13-15 let, 15-18 let, 18-25 let, 25-35 let, 35-45 let, 45-55 let, 55-65 let a od 65 let výše. Nejpočetněji zastoupenou skupinu dotazovaných tvořilo 16 lidí ve věkovém rozmezí 25-35 let (25 %), následovala skupina 14 respondentů ve věku 45-55 let (21 %), dále 12 respondentů ve věku 18-25 let (18 %), 11 lidí ve věku 35-45 let (17 %), dále vyplnilo dotazník 7 respondentů ve věkovém rozmezí 65 let a výše (11 %) a 5 lidí ve věku 55-65 let (8 %). Nebyly zaznamenány žádné odpovědi od respondentů ve věkovém rozmezí 13-15 let a 15-18 let.

Graf č. 2: Věk respondentů.

Zdroj: vlastní zpracování.

V rámci třetí otázky byla zjišťována znalost dotazovaných o přeshraniční spolupráci a partnerství města Třeboň a okresu Freyung-Grafenau. 43 respondentů, což je 64 % z celkově dotazovaných, odpovědělo, že ví o spolupráci a partnerství těchto dvou samosprávných jednotek. 24 dotazovaných, tedy celkem 36 % odpovědělo, že o spolupráci a partnerství neví. Z odpovědí je tak patrné, že nadpoloviční většina zúčastněných o spolupráci již věděla.

Graf č. 3: Znalost respondentů o partnerství a přeshraniční spolupráci okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň.

Zdroj: vlastní zpracování.

Čtvrtá otázka vybízela respondenty k tomu, aby v případě, že o partnerství již věděli, uvedli, z jakého zdroje se o tomto tématu dozvěděli. Uvedeny byly následující možnosti: od rodiny/od přátel, zúčastnil/a jsem se projektu/akce v rámci partnerství/spolupráce, ve škole, v zaměstnání, v médiích (tisk, televize, rozhlas), na

sociálních sítích/na internetu a také byla připojena možnost „jiné“, kterou mohli respondenti okomentovat vlastními slovy. Respondenti měly možnost označit více odpovědí najednou. Nejčteněji byla označována odpověď „v médiích (tisk, televize, rozhlas)“, tu označili dotazovaní třicetkrát. Následovala odpověď „jiné“ uvedená čtrnáctkrát, žádný z respondentů však konkrétně nesdělil, při které jiné příležitosti se o partnerství a spolupráci dozvěděl. Na sociálních sítích a internetu se o spolupráci a partnerství dozvědělo 14 % dotazovaných, odpověď byla označena jedenáctkrát. Akce nebo projektu v rámci partnerství nebo spolupráce se zúčastnilo 11 % dotazovaných, tato možnost byla označena osmkrát. Odpověď „od rodiny/od přátel“ označili respondenti sedmkrát, celkově tedy 9 % respondentů. 5 % respondentů označilo odpověď „v zaměstnání“, celkem byla použita čtyřikrát. Nejméně frekventovanou odpovědí byla se 3 % označována odpověď „ve škole“.

Graf č. 4: Způsob, jakým se respondenti dozvěděli o přeshraniční spolupráci a partnerství okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň.

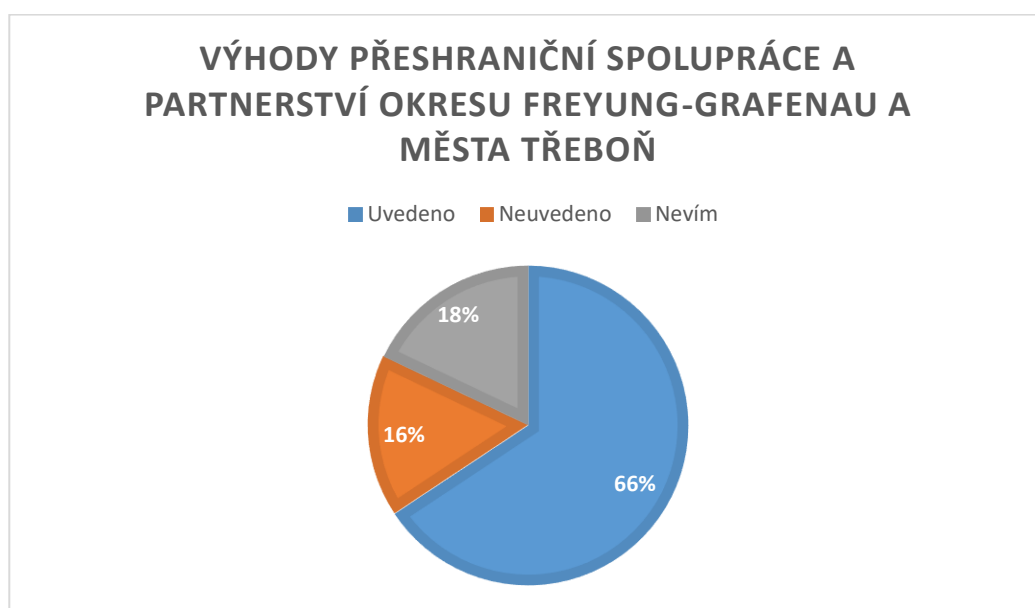

Zdroj: vlastní zpracování.

Pátá a šestá otázka se zabývaly výhodami a nevýhodami přeshraniční spolupráce a partnerství okresu Freygun-Grafenau a města Třeboň. Tyto dvě otázky byly otevřené s možností vlastního vyjádření respondenta. Nebyly ale povinné, pokud je dotazovaný nechtěl vyplňovat, mohli tyto otázky přeskočit. 66 % dotazovaných, tzn. 44 lidí uvedlo alespoň jednu výhodu, kterou vidí v partnerství a spolupráci. 16 %, tzn. 11 respondentů

neuvešlo žádnou odpověď. 18 % respondentů, celkem tedy 12 dotazovaných uvedlo jako odpověď „nevím“. Žádná z odpovědí nebyla negativní. Mezi uváděné výhody přeshraniční spolupráce bylo uvedeno například vzájemné poznávání se Čechů a Němců, výhody v oblasti turismu, kultury nebo sportu, navazování, upevňování a zlepšování přeshraničních kontaktů a vztahů, navazování přátelství, kulturní výměna, pořádání společných akcí, partnerství na evropské úrovni, výměna informací a zkušeností, možnost přeshraničního partnerství při podnikání a obchodu, výměna studentů nebo zlepšení jazykových kompetencí.

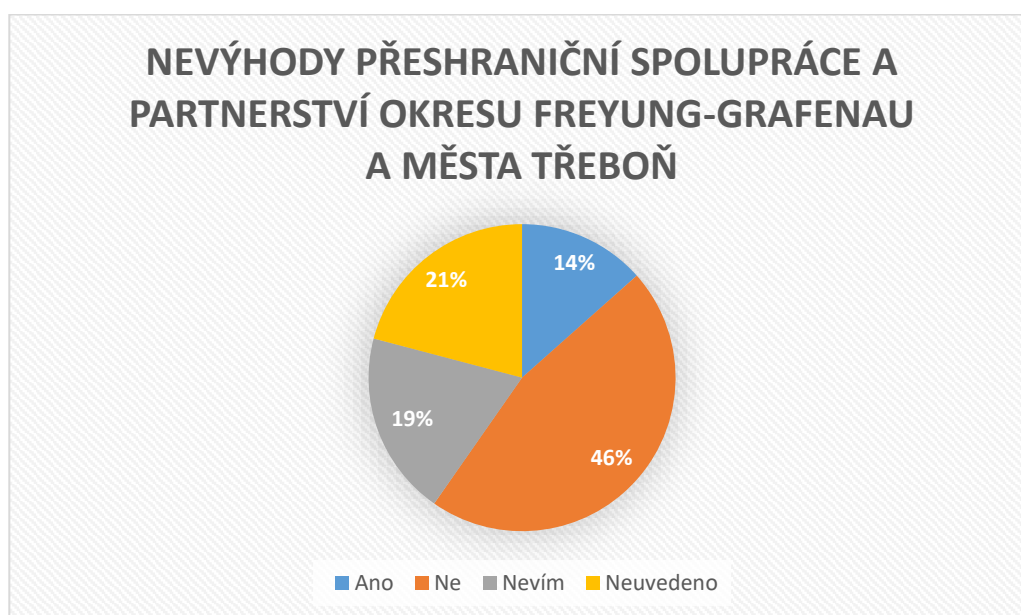
Graf č. 5: Výhody přeshraniční spolupráce a partnerství okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň.

Zdroj: vlastní zpracování.

46 % respondentů, celkem tedy 31, uvedlo, že v přeshraniční spolupráci a partnerství města Třeboň a okresu Freyung-Grafenau nevidí žádné nevýhody. 19 % respondentů, tj. 13 lidí uvedlo odpověď „nevím“. Tuto otázku nevyplnilo 14 dotazovaných, což je celkem 21 %. Kladně v rámci této otázky odpovědělo 14 % respondentů, celkem 9 lidí. Mezi uváděné nevýhody patří například vzdálenost obou samosprávních jednotek a s tím spojené problémy nalézt společná témata, česko-německé vztahy v historii, kulturní a společenské rozdíly, možné závazky, které nebude možné v budoucnu při výměně vedení samosprávních jednotek plnit, případné státní rozepře nebo problémy způsobené malým zájmem z některé ze stran partnerství.

Graf č. 6: Nevýhody přeshraniční spolupráce a partnerství okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň.

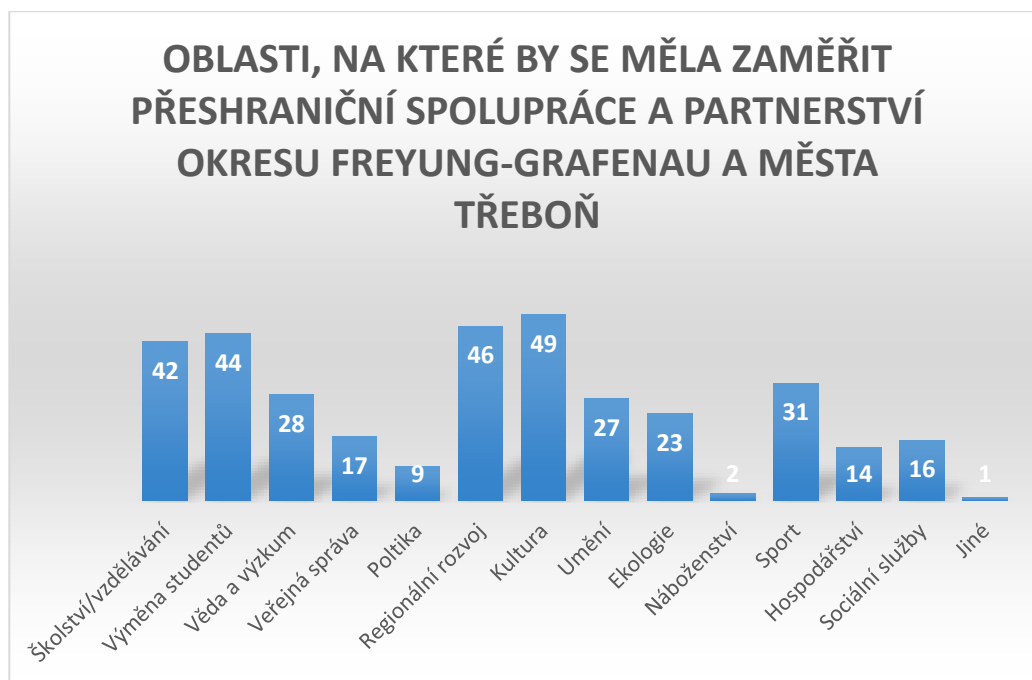

Zdroj: vlastní zpracování.

Při porovnání páté a šesté otázky lze říct, že vnímání přeshraniční spolupráce a partnerství ze strany veřejnosti a občanů je více pozitivní než negativní. V názorech na spolupráci a partnerství převažují výhody nad nevýhodami.

Poslední sedmá otázka dotazníku byla zaměřena na oblasti, které by měla přeshraniční spolupráce a partnerství převážně obsahovat. Bylo zde uvedeno 14 možností a respondenti mohli označit více z nich. Jednalo se o tyto oblasti: školství a vzdělávání, výměna studentů, věda a výzkum, veřejná správa, politika, regionální rozvoj, kultura, umění, ekologie, náboženství, sport, hospodářství, sociální služby a možnost „jiné“, kde měli respondenti příležitost uvést své vlastní stanovisko. Nejvíce označovaná byla oblast kultury, která byla zvolena čtyřicet devětkrát (14 %), 46 respondentů označilo regionální rozvoj (13,2 %), výměna studentů čtyřicet čtyřikrát (12,6 %), školství a vzdělání uvedlo 42 dotazovaných (12 %), oblast sportu považuje za důležitou 31 dotazovaných (8,9 %), vědu a výzkum uvedlo 28 lidí (8 %), pro umění hlasovalo 27 respondentů (7,7 %), 23 (6,6 %) dotazovaných by si přálo do spolupráce a partnerství zařadit ekologii, veřejnou správu podporuje 17 dotazovaných (4,9 %), sociální služby označilo 16 respondentů (4,6 %), hospodářství by chtělo podporovat 14 lidí (4 %) a pro oblast politiky hlasovalo 9 respondentů (2,6 %). Nejméně zajímavou se pro veřejnost jeví oblast náboženství, kterou označily pouze 2 lidé (0,6 %). Jeden z dotazovaných uvedl také možnost „jiné“ (0,3 %), ale nepřipojil žádnou konkrétní odpověď.

Graf č. 7: Oblasti, na které by se měla zaměřit přeshraniční spolupráce a partnerství okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň.

Zdroj: vlastní zpracování.

6.5. Vyhodnocení dotazníkového šetření

Na začátku dotazníkového šetření byly stanoveny čtyři hypotézy, které budou na základě odpovědí respondentů online dotazníků buď potvrzeny nebo vyvráceny.

1. O přeshraniční spolupráci a partnerství okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň ví nejen hlavní představitelé správních jednotek, ale také veřejnost.

Tato hypotéza se potvrdila. Na základě třetí otázky dotazníku, která se respondentů ptá na znalost přeshraniční spolupráce a partnerství okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň lze potvrdit, že více než polovina dotazovaných, celkem 64 %, ví o tomto partnerství a spolupráci a již o něm v minulosti slyšela.

2. Přeshraniční spolupráce je celkově vnímána převážně pozitivně.

Tato hypotéza byla potvrzena na základě otázek číslo 5 a 6, které se zabývaly výhodami a nevýhodami přeshraniční spolupráce a partnerství. 66 % dotazovaných uvedlo alespoň jednu výhodu přeshraniční spolupráce. Nikdo z dotazovaných

neuvedl, že by ve spolupráci a partnerství nespatořoval ani jednu výhodu. Pouze 14 % dotazovaných uvedlo, že v partnerství a spolupráci vidí možné nevýhody. Z toho vyplývá, že je spolupráce a partnerství vnímáno převážně pozitivně.

3. Veřejnost se o partnerství a spolupráci města Třeboň a okresu Freyung-Grafenau dozvěděla nejčastěji z médií, sociálních sítí a internetu.

Třetí hypotéza byla také potvrzena, a to na základě otázky číslo 4, která pojednávala o způsobu, jakým se o spolupráci a partnerství respondenti dozvěděli. Nejčastější odpovědí na tuto otázku byla možnost „v médiích (tisk, televize, rozhlas)“, kterou označilo 40 % dotazovaných. S 18 % následovala odpověď „jiné“, zde ale nebyly uvedeny žádné konkrétní způsoby nebo příležitosti seznámení se s partnerstvím a spolupráci. 11 dotazovaných označilo odpověď „na sociálních sítích/na internetu“. Celkově se jednalo o 14 % a byla to třetí nejčastěji zvolená odpověď.

4. Preferovanými oblastmi spolupráce a partnerství ze strany široké veřejnosti jsou především regionální rozvoj, kultura a sport.

Také čtvrtou hypotézu se podařilo na základě dotazníkového šetření potvrdit. Dvěma nejvíce označovanými oblastmi, které by si veřejnost přála podporovat v rámci přeshraniční spolupráce a partnerství, jsou kultura (14 %) a regionální rozvoj (13 %). Jako příklad bylo uvedeno otevření nového wellness centra v Třeboni. Také sport byl respondenty zařazen do nejvíce podporovaných oblastí a stal se pátou nejčastěji označovanou odpovědí (9 %) z celkem 14 možností.

ZÁVĚR

Diplomová práce měla za cíl představit fenomén přeshraniční spolupráce a partnerství municipalit na příkladu česko-bavorského příhraničního regionu. Definovala její základní strukturu, zmínila historii a vývoj, způsoby financování a určila další aspekty, které ji ovlivňují. V rámci sociologického výzkumu blíže studovala konkrétní partnerství a kooperaci dvou samosprávných jednotek – okresu Freyung-Grafenau a města Třeboň – kterou podrobně rozebrala a nastínila konkrétní hypotézy, které byly v rámci výzkumu potvrzeny.

Přeshraniční spolupráce představuje jeden z moderních a efektivních nástrojů, které lze využívat k navazování přeshraničních kontaktů, vztahů a přátelství. Je instrumentem globalizace a europeizace, dvou nepřehlédnutelných proudů, které ovlivňují současné celosvětové politické dění. Co ale znamená pro konkrétní účastníky a občany jednotlivých municipalit? Představuje příležitost pro setkávání se s lidmi, kteří žijí za hranicemi, ale zároveň jsou našimi blízkými sousedy. Nabízí možnost kulturní výměny, sdílení zkušeností a informací, vzájemného rozvoje a spolupráce na projektech a činnostech, které ony hranice překračují. Poskytuje impulz k uskutečnění aktivit majících potenciál zlepšit životy občanů v příhraničních regionech, jež se v těchto oblastech nezdá kdy prolínají.

Na příkladu partnerství okresu Freyung-Grafenau můžeme vidět, že tato spolupráce má mnoho výhod, mezi něž patří již výše zmíněné skutečnosti dotýkající se jak celoevropského rámce, tak i jednotlivých municipalit a v konečném důsledku i samotných občanů. Tato skutečnost byla potvrzena i v rámci dotazníkového šetření, které bylo součástí sociologického výzkumu diplomové práce. Vezmeme-li v potaz, že zde mluvíme o partnerech z České republiky a Spolkové republiky Německo, má kapacitu na to, aby zlepšila vztahy mezi těmito dvěma sousedy, kteří v minulosti několikrát vzájemné vazby zpřetrhali. Budování dobrých sousedských vztahů je náročným procesem, který od obou partnerů vyžaduje velkou míru trpělivosti, tolerance, investic a iniciativy vycházející z přesvědčení o správnosti přeshraniční kooperace. Je zapotřebí neustále diskutovat aktuální témata, vyměňovat si informace a zajímat se o dění probíhající ve společném evropském prostoru.

Přeshraniční spolupráci nelze upřít pozitivní vliv na mnoho oblastí každodenního lidského života. Na druhou stranu však můžeme nalézt i některé nevýhody a problémy, které se ve spojení s partnerstvím municipalit objevují. Nejedná se jen o otázky v oblasti

financování, které jsou pro takovouto kooperaci stěžejní, ale také například o kulturní a strukturální rozdíly. Ačkoliv jsou si municipality Freyung-Grafenau a Třeboň co se týče jednotlivých správních kompetencí do jisté míry podobné, stále se jedná o okres a město. V důsledku toho dochází k určitým rozdílům, které se projevují například ve velikosti obou jednotek, systému veřejné správy nebo financování.

Nejaktuálnější problém však pro přeshraniční spolupráci představuje pandemie Covid-19, která ovlivňuje životy lidí na celém světě. Protipandemická opatření, především pak uzavírání hranic a s tím související omezený volný pohyb osob, služeb a zboží v rámci Schengenského prostoru, to jsou hlavní témata, která musí přeshraniční partneři momentálně řešit. Pandemie má obrovský negativní dopad na kooperaci mezi státy, projevující se zrušením veškerých aktivit a činností a přesunutím se převážně do online prostoru. To se zdá být alespoň prozatímním řešením nastalé situace, které však není ideální a do budoucna je neudržitelné. Podstata přeshraniční spolupráce spočívá zejména v setkávání lidí a společný osobní kontakt je pro tuto činnost nezbytností. Díky pozastavení projektů dochází také ke zpoždování jednotlivých aktivit a následným problémům s institucionálním financováním.

Z mého pohledu je podpora přeshraniční spolupráce a partnerství obcí a jiných municipalit velmi důležitá. Vidím v ní velké výhody jak pro zainteresované subjekty, tak i pro jednotlivé občany. Má prokazatelně pozitivní vliv na vztahy a vazby mezi jednotlivými státy. Přeshraniční kooperace je příležitostí pro intenzivnější začlenění do Evropské unie a pro společné aktivity na nadnárodní úrovni. Především v dobách krize, jako je tato současná, je důležité, aby součinnost evropských států bez problémů fungovala, a proto přeshraniční spolupráci vnímám jako zprostředkovatele k lepší evropské budoucnosti.

Směr, kterým se bude přeshraniční spolupráce a partnerství municipalit ubírat v budoucnu, je závislý především na skutečnosti, jak se celá Evropa i jednotliví aktéři dokáží vypořádat s důsledky covidové pandemie. Až tato krize skončí, je potřeba v plné míře obnovit již existující vztahy a kontakty a zaměřit se na budování nových. Přeshraniční kooperace by se měla orientovat na mladou generaci, která bude v blízké budoucnosti udávat kurz moderní evropské společnosti, na její výchovu, vzdělávání a integraci v rámci nadnárodního společenství. Spolupráce by měla obsáhnout aktuální témata a měla by přispívat k modernizaci, vývoji a růstu zainteresovaných subjektů. Jen tak se podaří udržet v chodu celou Evropu.

SEZNAM ODBORNÉ LITERATURY A ELEKTRONICKÝCH ZDROJŮ

Seznam odborné literatury

BAAR, Vladimír. *Vnější vztahy Evropské unie: [studijní materiály pro distanční kurz Vazby EU na ostatní světové integrované systémy], 1. díl: Africké, karibské a tichomořské státy*. Ostrava: Ostravská univerzita v Ostravě, 2003. ISBN 80-7042-875-9.

BASL, Josef. *Evropa, I: Evropa oceánská*. V Praze: I. L. Kober, 1912.

BÜCHNER, Hermann. *Rechtliche Grundlagen kommunaler Selbstverwaltung*. München: Hanns-Seidel-Stiftung e.V., 2014. ISBN 978-3-88795-444-4.

CABADA, Ladislav. *Evropa regionů*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-163-2.

CABADA, Ladislav a ŠANC, David. *Panregiony ve 21. století: vývoj a perspektivy mezinárodních makroregionů*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011. ISBN 978-80-7380-357-5.

CIHELKOVÁ, Eva. *Nový regionalismus: teorie a případová studie (Evropská unie)*. Praha: C. H. Beck, 2007. ISBN 978-80-7179-808-8.

CIHELKOVÁ, Eva. *Světová ekonomika: regiony a integrace*. Praha: Grada, 2002. ISBN 80-247-0193-6.

ČESKO. *Příprava České republiky na využívání strukturálních fondů*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 1998. ISBN 80-238-3996-9.

DEJMEK, Jindřich. *Československo, jeho sousedé a velmoci ve XX. století (1918-1992)*. Praha: Centrum pro ekonomiku a politiku, 2002, s. 45-51

DOKOUPIL, Jaroslav a Jan KOPP. *Der Einfluss der tschechisch-bayerischen Grenze auf die natürlichen und die sozioökonomischen Systeme*. Pilsen: Westböhmisches Universität in Pilsen, 2013. ISBN 978-80-261-0262-5.

FAJMON, Hynek a HLOUŠKOVÁ, Kateřina, ed. *Konec soužití Čechů a Němců v Československu: sborník k 60. výročí ukončení II. světové války*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2005, s. 5-6.

FAJMON, Hynek a LOUŽEK, Marek. *Vznik EFTA: padesát let poté: sborník textů*. Praha: CEP – Centrum pro ekonomiku a politiku, 2010. ISBN 978-80-86547-91-6.

GREGER, Petr. *Co je to, když se řekne Evropská unie*. Praha: Centrum pro demokracii a svobodné podnikání, 1997, s. 46. ISBN 80-238-1807-4.

FENG, Shaolei. *The European Union: a global role in formation*. Prague: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1773-2.

FRICK, Hans-Jörg a HOKKELER, Michael. *Interkommunale Zusammenarbeit. Handreichung für die Kommunalpolitik*. Bonn: Friedrich-Ebert-Stiftung, 2008. ISBN 978-3-89892-824-3.

HONOVÁ, Iva. *Integrační procesy ve světové ekonomice*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, Ekonomická fakulta, 2007, s. 60-61. ISBN 978-80-248-1411-7.

HONOVÁ, Iva. *Mezinárodní ekonomická integrace*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2006. ISBN 80-244-1458-9.

HOUŽVIČKA, Václav a NOVOTNÝ, Lukáš. *Otisky historie v regionálních identitách obyvatel pohraničí*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2007 s. 66-69. ISBN 978-80-7330-109-5.

HUDEČKOVÁ, Helena, LOŠŤÁK, Michal, ŠEVČÍKOVÁ, Adéla. *Regionalistika, regionální rozvoj a rozvoj venkova*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2006. ISBN 978-80-213-1413-9.

HÜTER, Michael, SÜDEKUM, Jens a VOIGTLÄNDER Michael. *Die Zukunft der Regionen in Deutschland. Zwischen Vielfalt und Gleichwertigkeit*. Köln: Institut der deutschen Wirtschaft Köln Medien GmbH, 2019.

CHALUPA, Jiří. *Dějiny Argentiny, Uruguaye a Chile*. Praha: Lidové noviny, 2012. ISBN 978-80-7422-193-4.

JETMAR, Marek a kol. *Meziobecní spolupráce: inspirativní cesta, jak zlepšit služby veřejnosti*. Praha: Kancelář pro projekty a vzdělávání, Svaz měst a obcí České republiky, 2015. ISBN 978-80-906042-2-3.

JETMAR, Marek. *Meziregionální a přeshraniční spolupráce v cestovním ruchu*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 2007.

JEŘÁBEK, Hynek. *Úvod do sociologického výzkumu*. Praha: Carolinum, 1992, s. 10. ISBN 80-7066-662-5.

JEŘÁBEK, Milan, LAUTERBACH, Petr, BERGFELD, Annedore a GROSS, Ina-Beate. *Malé projekty přeshraniční spolupráce*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2017. ISBN 978-80-87889-10-7.

JEŽEK, Jiří a kol. *Spolupráce obcí a měst. České a evropské přístupy ke slučování obcí a meziobecní spolupráci*. Plzeň: Západočeská univerzita v Plzni, 2015. ISBN 978-80-261-0698-2.

JURCZEK, Petr, HAUSTEIN, Rocco a BEYREUTHER, Tabea. *Regionální vazby mezi univerzitami v česko-německém pohraničí a jejich vědecký potenciál*. Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2012, s. 29-33. ISBN 978-80-7414-453-0.

KACETL, Jiří. *Entstehung und Ausbau der k. k. „Commerzial-Straße“ von Wien nach Prag über West-Mähren. Vznik a stavba c. k. „komerciální silnice“ z Vídně do Prahy přes západní Moravu*. In: Hranice.Historie.Lidé, Grenze.Geschichte.Menschen. St. Pölten: Diözesenarchiv St. Pölten, 2014. ISBN 978-3-901863-44-8.

KADERÁBKOVÁ, Jaroslava, MATES, Pavel a GROSPÍČ, Jiří, *Úvod do regionálních věd a veřejné správy*, Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-69-8.

KALA, Václav, VRANÝ, Jiří a PŘIKRYL, Jan. *Správa a samospráva obce*. Praha: Naše vojsko, 1992. ISBN 80-206-0237-2.

KLEIN, Christian und KRÜGER, Lydia. *Regionen in Europa. Schriftenreihe des Zentrums für europäische Studien*. Trier: Universität Trier, 1998. ISSN 0948-1141.

KOPECKÝ, Martin. *Právní postavení obcí: základy obecního práva*. Praha: Codex Bohemia, 1998. ISBN 80-85963-73-6.

KNIPPSCHILD, Robert. *Kooperation, grenzüberschreitende*. In: Handwörterbuch der Stadt- und Raumentwicklung. Hannover: ARL – Akademi für Raumforschung und Landesplanung, 2018. ISBN 978-3-88838-559-9.

KUBATOVÁ PITROVÁ, Miroslava. *Německá komunální politika. Bavorské a saské obce*. Praha: ARSCI, 2014. ISBN 978-80-7420-041-0.

KUBATOVÁ PITROVÁ, Miroslava a FUNDA, František. *Lidské osudy na pozadí společné česko-bavorské minulosti i současnosti*. In: Od tradice k budoucnosti. Praha: Nakladatelství ARSCI, 2019. ISBN 978-80-7420-057-1.

KÜHN, Stefan. *Komplementärer Regionalismus*. Düsseldorf: Hans-Böckler-Stiftung, 1999. ISBN 3-928204-64-5.

LABOUNKOVÁ, Vladimíra, POTŮČEK, Milan, ROHREROVÁ, Ludmila a kol. *Metodická příručka pro zpracování strategických rozvojových dokumentů mikroregionů*. Brno: Ústav územního rozvoje, 2009. ISBN 978-80-87318-02-7.

LANG, Jochen. „Deutschland“. In: Die Entwicklung der EU-Strukturfonds als kumulativer Politikprozess. Baden-Baden: Nomos, 2005. ISBN 3-8329-1071-9.

LUKÁŠEK, Libor. *Visegrádská skupina a její vývoj v letech 1991-2004*. Praha: Karolinum, 2010. ISBN 978-80-246-1859-3.

MARKOVÁ, Hana. *Finance obcí, měst a krajů*. Praha: Orac, 2000. ISBN 80-86199-23-1.

MATĚJKA, Dobroslav. *Česká republika a NATO*. Praha: Ústav mezinárodních vztahů, 1996. ISBN 80-85864-18-5.

MICHELOVÁ, Radka. *Úloha místních institucí a organizací v přeshraničních kontaktech a vztazích*. In: Přeshraniční vlivy v českém pohraničí (přeshraniční spolupráce v pohraničí jako evropeizace zdola?). Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2007. ISBN 978-80-7044-931-8.

NABMACHER, Hiltrund a NABMACHER, Karl-Heinz. *Kommunalpolitik in Deutschland*. Stuttgart: UTB, 1999. ISBN 978-3-8252-2097-6.

NETOLICKÝ, Václav. *Euroregiony: úvod do problematiky*. Praha: Vysoká škola finanční a správní, 2007. ISBN 978-80-86754-78-9.

NOVOTNÁ, Martina. *Regionální politika EU*. Ostrava: VŠB – Technická univerzita Ostrava, 2007. ISBN 978-80-248-1413-1.

ODBOR INTEGRACE A STRUKTURÁLNÍCH FONDŮ. *Příprava České republiky na realizaci politiky soudržnosti EU od roku 2000*. Praha: Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, 1999. ISBN 80-239-4874-1.

ODBOR VEŘEJNÝCH DATABÁZÍ. *Regiony NUTS v Evropské unii = NUTS regions in the European Union*. Praha: Český statistický úřad, 2006. ISBN 80-250-1212-3.

OLŠOVEC, Josef. *Varšavská smlouva a 21. srpen 1968*. In: Česko-německé vztahy: česká stanoviska. Praha: Kruh občanů České republiky vyhnáných v r. 1938 z pohraničí, 1998.

PALLAGST, Karina M. *Ausgewählte grenzüberschreitende Kooperationsformen und die INTERREG-Förderung in Europa*. In: Border Futures – Zukunft Grenze – Avenir Frontière: Zukunftsfähigkeit grenzüberschreitender Zusammenarbeit. Hannover: ARL – Akademie für Raumforschung und Landesplanung, 2018. ISBN: 978-3-88838-409-7.

PALLAGST, Karina M. *Entwicklungspfade der grenzüberschreitenden Zusammenarbeit und Status quo*. In: Border Futures – Zukunft Grenze – Avenir Frontière: Zukunftsfähigkeit grenzüberschreitender Zusammenarbeit. Hannover: Verlag der ARL – Akademie für Raumforschung und Landesplanung, 2018. ISBN 978-3-88838-409-7.

PANKE, Diana. *Der neue Reginalismus*. In: Regionen und Reginalismus in den internationalen Beziehungen. Eine Einführung. Wiesbaden: Springer VS, 2017. ISBN 978-3-658-05434-2.

PAVELKOVÁ, Jindra. *Kontakte des Stiftes Raigern nach Österreich. Kontakty rajhradského kláštera s Rakouskem*. In: Hranice.Historie.Lidé, Grenze.Geschichte.Menschen. St. Pölten: Diözesenarchiv St. Pölten, 2014. ISBN 978-3-901863-44-8.

PECHANCOVÁ, Marie. *Několik poznámek k normotvorbě obcí ve Spolkové republice Německo*. Správní právo: odborný časopis pro oblast státní správy a správního práva. 2012, roč. 65, č. 8. ISSN 0139-6005.

PEKOVÁ, Jitka. *Finance územní samosprávy. Teorie a praxe v ČR*. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2011. ISBN 978-80-7357-614-1.

PERMAN, Karel. *Fakta o odsunu Němců*. In: Česko-německé vztahy: česká stanoviska. Praha: Kruh občanů České republiky vyhnáných v r. 1928 z pohraničí, 1998.

POSTRÁNECKÝ, Josef. *Regionální politika a regionální rozvoj v České republice*. Urbanismus a územní rozvoj. 2010, roč. 13, č. 5, s. 11. ISSN 1212-0855.

POTOČNÝ, Miroslav. *Mezinárodní organizace*. Praha: Svoboda, 1980.

ROSENFELD, Martin T. W. *Europäische Regionalpolitik nach der EU-Osterweiterung: neue Ausrichtung erforderlich?* In: Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung. Berlin: Duncker & Humblot. 2005, 74. ročník 74, 1. sešit. ISSN 1861-1559.

SCHUBER, Klaus a KLEIN, Martina. *Das Politiklexikon*. Bonn: J.H.W. Dietz Nachf., 2001. ISBN 978-3-8012-0313-9.

STÁTNÍ ZDRAVOTNÍ ÚSTAV. *Základní informace o onemocnění novým koronavirem – covid-19 (coronavisur disease 2019)*. 7. aktualizace, 9. března 2021. Praha: státní zdravotní ústav, 2021, s. 1-18.

STEJSKAL, Jan a Jaroslav KOVÁRNÍK. *Regionální politika a její nástroje*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-588-2.

STORBECK, Daniel. *Grenzüberschreitende kommunale Zusammenarbeit*. Göttingen: Universitätsverlag Göttingen, 2016. ISBN 978-3-86395-276-1.

SURYNEK, Alois, KOMÁRKOVÁ, Růžena a KAŠPAROVÁ, Eva. *Základy sociologického výzkumu*. Praha: Management Press, 2001. ISBN 80-7261-038-4.

SVOBODA, Karel. *Územní samospráva a státní správa*. Praha: Eurounion, 2000. ISBN 80-85858-90-8.

TOEPEL, Kathleen. *Evaluation in der Regionalpolitik*. In: Vierteljahrshefte zur Wirtschaftsforschung. 2006, 69. ročník, 3. sešit.

TOMŠÍK, Karel. *Evropská integrace a enviromentální ekonomika*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2007. ISBN 978-80-213-1700-0.

TOMŠÍK, Karel. *Světová ekonomika a její instituce*. Praha: Česká zemědělská univerzita, Provozně ekonomická fakulta, 2006. ISBN 80-213-1416-8.

VALENTA, Jaroslav. *Češi a Němci v českých zemích – obraz dějin*. In: Česko-německé vztahy: česká stanoviska. Praha: Kruh občanů České republiky vyhnaných v r. 1928 z pohraničí, 1998.

VESELÁ, Jana. *Sociologický výzkum a jeho techniky*. Pardubice: Univerzita Pardubice, Ekonomicko-správní fakulta, 1999. ISBN 80-7194-188-3.

WAISOVÁ, Šárka. *Mezinárodní organizace a režimy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2008. ISBN 978-80-7380-109-0.

WAISOVÁ, Šárka. *Regionální integrační procesy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2009. ISBN 978-80-7380-232-5.

WOKOUN, René. *Regionální rozvoj: (východiska regionálního rozvoje, regionální politika, teorie, strategie a programování)*. Praha: Linde, 2008. ISBN 978-80-7201-699-0.

WOKOUN, René. *Česká regionální politika v období vstupu do Evropské unie*. Praha: Oeconomica, 2003. ISBN 80-245-0517-7.

WOKOUN, René. *Vývoj české regionální politiky v první polovině devadesátých let dvacátého století*. In: XXIII. Mezinárodní kolokvium o regionálních vědách. Brno: Masarykova univerzita, 2020. ISBN 978-80-210-9610-3.

WOKOUN, René, MATES, Pavel a KADEŘÁBKOVÁ, Jaroslava. *Základy regionálních věd a veřejné správy*. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk, 2011.

ZICH, František. *Místní přeshraniční politika*. In: Přeshraniční vlivy v českém pohraničí (přeshraniční spolupráce v pohraničí jako evropeizace zdola?). Ústí nad Labem: Univerzita Jana Evangelisty Purkyně v Ústí nad Labem, 2007. ISBN 978-80-7044-931-8.

Seznam elektronických zdrojů

ALIA WEB. *Převzetí humanitární pomoci z Bavorska*. Kurzy.cz [online]. © 2000-2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/589669-prevzeti-humanitarni-pomoci-z-bavorska/>.

ALIA WEB. *Pandemická opatření v Bavorsku*. Kurzy.cz [online]. © 2000-2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.kurzy.cz/zpravy/620124-aktualne-platna-pandemicka-opatreni-v-bavorsku/>.

ALIA WEB. *Česko-bavorské vztahy ustály pandemií díky vzájemné intenzivní komunikaci*. Kurzy.cz [online]. © 2000-2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z:

<https://www.kurzy.cz/zpravy/593965-cesko-bavorske-vztahy-ustaly-pandemii-diky-vzajemne-intenzivni-komunikaci/>.

AMT DER NIEDERÖSTERREICHISCHEN LANDESREGIERUNG. *Interreg Rakousko-Česká republika. Fond malých projektů*. At-cz.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-11-07]. Dostupné z: <https://www.at-cz.eu/cz/o-webu/copyright>.

BAYERN. Gesetz über die kommunale Zusammenarbeit (KommZG) in der Fassung der Bekanntmachung vom 20. Juni 1994 (GVBl. S. 555, 1995 S. 98, BayRS 2020-6-1-I), das zuletzt durch § 4 des Gesetzes vom 9. März 2021 (GVBl. S. 74) geändert worden ist. Dostupné z: <https://www.gesetze-bayern.de/Content/Document/BayKommZG>.

BR 24. *Wie tschechische Pendler die Infektionszahlen beeinflussen*. Br.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-30]. dostupné z: <https://www.br.de/nachrichten/bayern/corona-wie-tschechische-pendler-die-infektionszahlen-beeinflussen>, SOdLWuI.

BRANDA, Pavel. *Regionální politika EU a podpora přeshraniční spolupráce* [online]. [cit. 2021-11-06]. Dostupné z: <http://ern.cz/ED/kniha-final4.pdf>.

BUNDESMINISTERIUM FÜR GESUNDHEIT. *Coronavirus-Pandemie (SARS-CoV-2): Chronik bisheriger Maßnahmen und Ereignisse*. Bundesgesundheitsministerium.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.bundesgesundheitsministerium.de/coronavirus/chronik-coronavirus.html>.

BUNDESMINISTERIUM FÜR JUSTIZ UND FÜR VERBRAUCHERSCHUTZ. Bundesamt für Justiz. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art 28. *Gesetze-im-internet.de* [online]. © 2021 [cit. 2021-09-06]. Dostupné z: <https://www.gesetze-im-internet.de/gg/BJNR000010949.html>.

BUNDESMINISTERIUM FÜR JUSTIZ UND FÜR VERBRAUCHERSCHUTZ. Bundesamt für Justiz. Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland Art 30. *Gesetze-im-internet.de* [online]. © 2021 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: https://www.gesetze-im-internet.de/gg/art_30.html.

BUNDESMINISTERIUM FÜR WIRTSCHAFT UND ENERGIE. *Regionalpolitik. Wirtschaft in den Regionen stärken*. Bmwi.de [online]. © 2021 [cit. 2021-10-13]. Dostupné z: <https://www.bmwi.de/Redaktion/DE/Dossier/regionalpolitik.html>.

COJC. *Čojč je...* Cojc.eu [online]. © 2002-2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://cojc.eu/cs/cojc-cz/cojc-je-jedna>.

COLUMBIA UNIVERSITY. *Columbia Law School. Jagdish Bhagwati*. Law.columbia.edu [online]. ©2021 [cit. 2021-04-12]. Dostupné z: <https://www.law.columiba.edu/fakulty/jagdish-bhagwati>.

ČESKÁ TELEVIZE. ČT 24. *Pandemie ve světě: Bavorsko zpřísňuje pravidla pro pendlery, Slovensko zavede karanténu pro cestující*. Ceskatelevize.cz [online]. © 1996-2021 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/specialy/koronavirus/3268056-pandemie-ve-svete-slovensko-zavede-karantenu-pro-cestujici-ze-zahranici>.

ČESKO. Sdělení č. 181/1999 Sb., sdělení Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské charty místní samosprávy. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1999, částka 61, s. 3243. Dostupné také z: <https://rm.coe.int/16802eb018>.

ČESKO. Sdělení č. 94/2000 Sb. Ministerstva zahraničních věcí o přijetí Evropské rámcové úmluvy o přeshraniční spolupráci mezi územními společenstvími nebo úřady. In: *Sbírka mezinárodních smluv České republiky*. 2000, částka 39, s. 1442. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=39&typeLaw=mezinarodni_smlouva&what=Cislo_castky&stranka=2.

ČESKO. Sdělení federálního ministerstva zahraničních věcí č. 521/1992 Sb. o sjednání Smlouvy mezi Českou a Slovenskou Federativní Republikou a Spolkovou republikou Německo o dobrém sousedství a přátelské spolupráci. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 1992, částka 104, s. 3097. Dostupné také z: https://www.mmr.cz/getmedia/285b690b-1155-43ad-b815-1ac399f72c5d/521_1992-smlouva-s-Nemeckem.pdf.aspx.

ČESKO. Ústava České republiky ze dne 16. prosince 1992. Územní samospráva. Hlava sedmá, článek 99-105. Dostupné také z: <http://extwprlegs1.fao.org/docs/pdf/cze128281.pdf>.

ČESKO. Zákon č. 128 ze dne 12. dubna 2000, o obcích (obecní zřízení). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2000, částka 38, s. 1738. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=128&r=2000>.

ČESKO. Zákon č. 131 ze dne 17. května 2000, o hlavním městě Praze. In: Sbírka zákonů České republiky. 2000, částka 39, s. 1802. Dostupné také z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?r=2000&cz=131>.

ČESKO. Zákon č. 248 ze dne 9. srpna 2000, o podpoře regionálního rozvoje. In: Sbírka zákonů České republiky. 2000, částka 73, s. 3549. Dostupné také z: https://www.praha.eu/public/57/24/c0/517224_62687_sb073_00o_podpore_reg_rozvoje_2.pdf.

ČESKO. Zákon č. 272 ze dne 1. listopadu 1996, kterým se provádějí některá opatření v soustavě ústředních orgánů státní správy České republiky a kterým se mění a doplňuje zákon České národní rady č. 2/1969 Sb., o zřízení ministerstev a jiných ústředních orgánů státní správy České republiky, ve znění pozdějších předpisů, a mění a doplňuje zákon č. 97/1993 Sb., o působnosti Správy státních hmotných rezerv. In: Sbírka zákonů České republiky. 1996, částka 80, s. 3450. Dostupné také z: https://aplikace.mvcr.cz/sbirka-zakonu/SearchResult.aspx?q=272/1996&typeLaw=zakon&what=Cislo_zakona_smlouvy.

ČESKO-NĚMECKÝ FOND BUDOUCNOSTI. *O nás*. Fondbudoucnosti.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.fondbudoucnosti.cz/o-nas/o-nas/>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Euroregion Egrensis*. Czso.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.czso.cz/csu/xk/euroregion-egren>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. Euroregion Šumava-Bayerischer Wald-Mühlviertel. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/25385875/12433455+07sumac.pdf/a6ea6378-3f83-4008-b712-f1cc1913c9e3?version=1.0>.

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD. *Seznam euroregionů v příhraničních oblastech ČR*. Czso.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-07]. Dostupné z: https://www.czso.cz/csu/xu/seznam_euroregionu_v_prihranicnich_oblastech_cr.

DA HOG'N. Onlinemagazin ausm Woid. *Třeboň und Landkreis Freyung-Grafenau besiegeln Partnerschaft*. Hogn.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.hogn.de/2017/09/20/1-da-hogn-geht-um/tschechien-boehmen-behm-hogn/trebon-und-der-landkreis-freyung-grafenau-besiegeln-partnerschaft/101429>.

DIE LINKE. *EU-Fördermittel – Informations-Plattform. INTERREG 2021-2027 Europäische Territoriale Zusammenarbeit (ETZ)*. Eu-foerdermittel.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: <https://www.eu-foerdermittel.eu/interreg-2021-2027-europaeische-territoriale-zusammenarbeit-etz/>.

EF EDUACTION FIRST. *Das weltweit größte Ranking von Ländern und Regionen nach ihren Englischkenntnissen*. Ef.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://www.ef.de/epi/>.

EMMERT, František. *Čeští Němci* [online]. 2014 [cit. 2021-11-25]. Dostupné z: <https://www.moderni-dejiny.cz/clanek/cesti-nemci/>.

EURACTIV. *Pandemie razantně omezila přeshraniční spolupráci. Nyní ji musíme znovu nastartovat, říká Pavel Branda*. Euractvi.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-21]. Dostupné z: <https://euractiv.cz/section/cr-v-evropske-unii/interview/pandemie-razantne-omezila-preshranicni-spolupraci-nyni-ji-musime-znovu-nastartovat-rika-pavel-branda/>.

EUREGIO BAYERISCHER WALD-BÖHMERWALD-UNTERER INN. *Eigene Projekte. Gastschuljahr*. Euregion.byern [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. © 2021 [cit. 2021-11-27]. Dostupné z: <https://www.euregio.bayern/eigene-projekte/gastschuljahr/teilnehmende-schulen/>.

EUREGIO EGRENSIS. *Willkommen. Vítejte*. Euregioegrensis.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://www.euregioegrensis.de/index.php/cs/>.

EUROREGION ŠUMAVA-JIHOZÁPADNÍ ČECHY. *V Pasově byl slavnostně zahájen 23. Bavorsko-český školní rok*. Euroregion.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-27]. Dostupné z: <http://www.euregion.cz/index.php?pages=&page=37&idp=533&lang=cz&sm=&task=on>.

EUROPÄISCHE UNION. Europäische Kommission. *Wichtigste Leistungen der Regionalpolitik*. Ec.europa.eu [online]. © 1995-2021 [cit. 2021-10-31]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/de/policy/what/key-achievements/2007-2013.

EUROPÄISCHE UNION. Europäische Kommission. *Wichtigste Leistungen der Regionalpolitik 2014-2020*. Ec.europa.eu [online]. © 1995-2021 [cit. 2021-10-31]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/de/policy/what/key-achievements/.

EUROPÄISCHES PARLAMENT. *Europäischer Fonds für regionale Entwicklung (EFRE)*. Europarl.europa.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-11-01]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/de/sheet/95/europaischer-fonds-fur-regionale-entwicklung-efre->.

EUROPEAN UNION. *ASEM InfoBoard*. Aseminfoboard.org [online]. ©2021 [cit. 2021-05-21]. Dostupné z: <https://www.aseminfoboard.org/#!>.

EVROPSKÁ KOMISE. *Evropský zemědělský fond pro rozvoj venkova (EZFRV)*. Ec.europa.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/policy/what/glossary/e/european-agricultural-fund-for-rural-development.

EVROPSKÁ KOMISE. *Rozvoj venkova*. Ec.europa.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/info/food-farming-fisheries/key-policies/common-agricultural-policy/rural-development_cs.

EVROPSKÁ KOMISE. *Spolupráce mezi jednotlivými regiony a zeměmi*. Ec.europa.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/policy/cooperation/.

EVROPSKÝ PARLAMENT. *Evropská seskupení pro územní spolupráci (ESÚS)*. Europarl.europa.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-11-04]. Dostupné z: <https://www.europarl.europa.eu/factsheets/cs/sheet/94/evropska-seskupeni-pro-uzemni-spolupraci-esus->.

EVROPSKÁ UNIE. Evropská komise. *Hlavní investiční politika EU*. Ec.europa.eu [online]. © 1995-2021 [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/policy/what/investment-policy/.

EVROPSKÁ UNIE. *Financování. Evropský fond pro regionální rozvoj*. EC.europa.eu [online]. © 1995-2021 [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/funding/erdf/.

EVROPSKÁ UNIE. *Fond soudržnosti*. Ec.europa.eu [online]. © 1995-2021 [cit. 2021-06-18]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/funding/cohesion-fund/.

EVROPSKÁ UNIE. Evropská komise. *Nová politika soudržnosti*. Ec.europa.eu [online]. © 1995-2021 [cit. -2021-06-20]. Dostupné z: https://ec.europa.eu/regional_policy/cs/2021_2027/.

EVROPSKÝ VÝBOR REGIONŮ. *Regionální aktéři se snaží oživit a posílit přeshraniční spolupráci, v níž nastal v důsledku pandemie útlum*. Cor.europa.eu. [online]. © 2021 [cit. 2021-11-21]. Dostupné z: <https://cor.europa.eu/cs/news/Pages/cross-border-cooperation-after-pandemic.aspx>.

FAZIT. Communication GmbH. *Die 16 Bundesländer*. Deutschland.de [online]. © 2021 [cit. 2021-06-24]. Dostupné z: <https://www.deutschland.de/de/topic/politik/deutschland-europa/laender>.

FILOZOFICKÁ FAKULTA JIHOČESKÉ UNIVERZITY V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH. *Od tradice k budoucnosti*. Od-tradice-k-budoucnosti.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <http://www.od-tradice-k-budoucnosti.eu/hlavni-cil-projektu>.

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY JANA EVANGELISTY PURKYNĚ V ÚSTÍ NAD LABEM. *Jaké jsou důsledky pandemie Covid-19 v pohraničí?* FF.ujep.cz [online]. © 2006-2017 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <http://ff.ujep.cz/28-stalo-se/10334-jake-jsou-dusledky-pandemie-covid-19-v-cesko-nemeckem-pohranici>.

GENERALZOLLDIREKTION. Deutscher Zollverein. *Zusammenschluss und Vereinheitlichung*. Zoll.de [online]. © Generalzolldirektion [cit. 2021-04-09]. Dostupné z: https://www.zoll.de/DE/Der-Zoll/Zollmuseum/Ausstellung/Historische-Abteilung/Deutscher-Zollverein/deutscher-zollverein_node.html.

GREGEROVÁ, Magda. *Vývoj československo-západoněmeckých vztahů v letech 1949-1961*. AUC Studia Territorialia [online]. 2005, roč. 4, č. 6 [cit. 2021-11-26]. ISSN 2336-3231. Dostupné z: <https://stuter.fsv.cuni.cz/stuter/article/view/183>.

GYMNÁZIUM STRAKONICE. *Zahraniční vztahy*. Gymstr.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: https://www.gymstr.cz/cz/zahranicni-vztahy_66.

HANDL, Vladimír. *Současné česko-německé vztahy: konstanty a proměnné* [online]. 1993 [cit. 2021-11-26]. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/850/902>.

HOUŽVIČKA, Václav. *Česko-německé pohraničí v nových podmínkách*. Mezinárodní vztahy: Czech Journal of International Relations [online]. 1996, roč. 1, č. 4 [cit. 2021-11-06]. ISSN 2570-9429. Dostupné z: <https://mv.iir.cz/article/view/1053>.

JCTT. *Projekty. Kreativní příhraničí/Grenzland Kreativ – Interreg ČR-Bavorsko*. Jctt.cz [online]. © 2015-2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.jctt.cz/cz/o-projektech/item/1083-kreativni-prihranici-grenzland-kreativ-interreg-cr-bavorsko>.

JISKRA TŘEBOŇ. *Mezinárodní tenis. Turnaj partnerů OKTOBRKAP 2018*. Tenis.jiskratrebon.cz [online]. © 2009-2019 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <http://www.tenis.jiskratrebon.cz/fotogalerie/turnaje/2018/mezinarodni-tenisovy-turnaj-partnerskych-mest-oktobrkap-2018>.

KORONAVIRUS INFORMACE. *Časová osa Koronaviru – jak se šířil*. Info-koronavirus.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.info-koronavirus.cz/casova-osa-koronaviru-jak-se-siril/>.

KUBEŠ, Jan. *Evropská územní spolupráce v regionální politice EU – vývoj, formy, výhled a kritika*. Regionální rozvoj mezi teorií a praxí [online]. 2014, roč. 3, č. mimořádné [cit. 2021-10-27]. ISSN 1805-3246.

LANDRATSAM FREYUNG-GRAFENAU. *Zahraniční sousedé*. Freyung-grafenau.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.freyung-grafenau.de/cs/translate-to-tschechisch-leben-und-wohnen/translate-to-tschechisch-grenzueberschreitendes/>.

MAS SDRUŽENÍ RŮŽE. *Koňské stezky*. Konskestezky.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: <http://www.konskestezky.eu/projekt/>.

MATEŘSKÁ ŠKOLA TEPLÁ. *O nás*. Mstepla.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://www.mstepla.cz/o-nas>.

MĚSTO TŘEBOŇ. *Fotbalový turnaj mládeže Dunaj-Vltava 2017*. Mesto-trebon.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.mesto-trebon.cz>.

trebon.cz/cz/mestsky-urad-trebon/akce-podporovane-z-fondu-eu/fotbalovy-turnaj-mladeze-dunaj---vltava-2017.html.

MĚSTO TŘEBONĚ. *Třeboň má nového zahraničního partnera*. Město-trebon.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-16]. Dostupné z: <https://www.mesto-trebon.cz/news/8108/17/Trebon-ma-noveho-zahranicniho-partnera.html>.

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Cíl EÚS Česká republika – Svobodný stát Bavorsko 2014-2020. Kontaktní osoby*. By-cz.eu [online]. © 2021 [cit. 2021-11-27]. Dostupné z: by-cz.eu/cz/kontaktni-osoby/#c33061.

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Dotace EU. Programy*. Dotaceeu.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-18]. Dostupné z: <https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020/programy>.

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Evropské fondy v ČR. Programové období 2021-2027. Programy*. Dotaceeu.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020/programy>.

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Národní dotace*. Mmr.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-06-29]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/narodni-dotace>.

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Operační programy řízené MMR*. Mmr.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-07]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/evropska-unie/operacni-programy-rizene-mmr>.

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Program přeshraniční spolupráce Česká republika – Svobodný stát Bavorsko (2021-2027)*. Dotaceeu.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-14]. Dostupné z: <https://dotaceeu.cz/cs/evropske-fondy-v-cr/kohezni-politika-po-roce-2020/programy/programy-preshranicni-spoluprace/program-preshranicni-spoluprace-ceska-republika>.

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Program rozvoje obce*. Webová aplikace. Mmr. cz [online]. © 2021 [cit. 2021-07-27]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/getmedia/75e1aabc-739b-4844-8f8b-fe77488c215e/Program-rozvoje-obce-letak.pdf>.

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Přeshraniční spolupráce běží i v době koronaviru*. Mmr.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-24]. Dostupné z:

<https://www.mmr.cz/cs/ostatni/web/novinky/preshranicni-spoluprace-bezi-i-v-dobe-koronaviru>.

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ. *Regionální operační programy*. Dotaceeu.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-06-27]. Dostupné z: [https://www.dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/slovník-pojmu/r-\(1\)/regionalni-operacni-programy-\(rop\)](https://www.dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/slovník-pojmu/r-(1)/regionalni-operacni-programy-(rop)).

MINISTERSTVO PRO MÍSTNÍ ROZVOJ ČR. *Strategie regionálního rozvoje ČR z roku 2000*. Mmr.cz [online]. ©2021 [cit. 2021-06-27]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/regionalni-rozvoj/regionalni-politika/koncepcie-a-strategie/archiv/strategie-regionalniho-rozvoje-cr-z-roku-2000>.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. *Covid 19 Rozcestník – aktuální informace k cestám do zahraničí*. Mzv.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/jnp/cz/cestujeme/aktualni_doporuceni_a_varovani/x2020_04_25_rozcestnik_informaci_k_cestovani.html.

MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ ČESKÉ REPUBLIKY. Velvyslanectví České republiky v Berlíně. *Česko-německá deklarace o vzájemných vztazích a jejich budoucím rozvoji*. Mzv.cz [online]. © 2008 [cit. 2021-10-17]. Dostupné z: https://www.mzv.cz/berlin/cz/vzajemne_vztahy/cesko_nemecka_deklarace_o_vzajemnych.html. MINISTERSTVO ZAHRANIČNÍCH VĚCÍ. Velvyslanectví SRN v Praze. *Pravidla pro pendlery týkající se cestování do Německa*. Prag.diplo.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-29]. Dostupné z: <https://prag.diplo.de/cz-cs/aktuelles/-/2449054>.

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR. Covid portál. Dovolena 2021. Německo. Covid.gov.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://covid.gov.cz/situace/dovolena-2021/nemecko>.

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR. Národní zdravotnický informační systém Krajské hygienické stanice. *Onemocnění aktuálně*. Onemocneni-aktualne.mzcr.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://onemocneni-aktualne.mzcr.cz/covid-19--napoveda>.

MINISTERSTVO ZDRAVOTNICTVÍ ČR A ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY ČR. Národní zdravotnický informační portál. Nzip.cz

[online]. © 2021 [cit. 2021-11-20]. Dostupné z: <https://www.nzip.cz/clanek/447-covid-19-zakladni-informace>.

MŠMT. Národní portál pro evropský výzkum. Novinky. *Mezinárodní spolupráce v H2020*. Evropský výzkum.cz [online]. ©2012-2021 [cit. 2021-04-21]. Dostupné z: <https://www.evropskyvyzkum.cz/cs/novinky/mezonarodni-spoluprace-v-h2020>.

MÜLLER, David. *Výzkum interregionální spolupráce jako nové téma v mezinárodních vztazích*. Czech journal of political science/Politologický časopis [online]. 2007, roč. 8, č. 1 [cit. 2021-03-08]. ISSN1805-9503. Dostupné z: <https://www.politologickycasopis.cz/en/archive/2007/1/>.

PASSAUER NEUE PRESSE. *Hier wird die neue Partnerschaft besiegelt*. Pnp.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: https://www.pnp.de/lokales/landkreis-freyung-grafenau/freyung/2726771_Hier-wird-die-neue-Partnerschaft-besiegelt.html.

ŘEHÁK, Vilém. *Nový regionalismus: proces a teorie*. Medzinárodné vzťahy. Vedecký časopis pre medzinárodné politické, ekonomické, kultúrne a právne vzťahy. Ekonomická univerzita v Bratislave, Fakulta medzinárodných vzťahov, 2009, roč. 7, č. 2 [cit. 2021-08-04]. ISSN 1336-1562. Dostupné z: https://econpapers.repec.org/article/brvjournl/v_3a7_3ay_3a2009_3ai_3a2_3ap_3a7-20.htm.

ROSENFELD, Martin. *Dezentralisierung im Bereich der Regionalpolitik: Möglichkeiten und räumliche Konsequenzen*. In: FÄRBER, Gisela: *Das föderative System in Deutschland: Bestandsaufnahme, Reformbedarf und Handlungsempfehlungen aus raumwissenschaftlicher Sicht*. Hannover: Verl. D. ARL, 2005.

STARKE JOBS. *Sasko s Bavorskem podávají pomocnou ruku českému pohraničí*. Prace.starke-jobs.com [online]. © 2020 [cit. 2021-11-30]. Dostupné z: <https://prace.starke-jobs.com/sasko-s-bavorskem-podavaji-pomocnou-ruku-ceskemu-pohranici/>.

STÁTNÍ ZEMĚDĚLSKÝ INTERVENČNÍ FOND. *O nás*. Szif.cz [online]. © 2013 [cit. 2021-09-08]. Dostupné z: <https://www.szif.cz/cs/o-nas>.

SVAZ MĚST A OBCÍ. *Evropský výbor regionů požaduje, aby přeshraniční spolupráce byla zachována i v krizových situacích*. Smocr.cz [online]. © 1995-2021 [cit. 2021-11-

22]. Dostupné z: <https://www.smocr.cz/cs/novinky/a/evropsky-vybor-regionu-pozaduje-aby-preshranicni-spoluprace-byla-zachovana-i-v-krizovych-situacich>.

SV. GRAINET. *Donau-Moldau-Turnier*. Sv-greinet.de [online]. © 2021 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://sv-grainet.de/donau-moldau-turnier.html>.

SYNKOVÁ, Lenka. *Dokumenty regionálního rozvoje krajů*. Urbanismus a územní rozvoj. 2009, č. 1-2, ročník 12. ISSN je 1212-0855. Dostupné z: https://www.uur.cz/images/publikace/uur/2009/2009-01-02/04_dokumenty.pdf.

TANDEM. *Tandem*. Tandem-org.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-19]. Dostupné z: <https://www.tandem-org.cz/tandem>.

TENNISCLUB FREYUNG. PowerPoint-Präsentation. *Partnerschaft zwischen der Stadt Třeboň und dem Landkreis Freyung-Grafenau im Bereich Sport „Tennis“*. Tc-freyung.de [online]. © 2020 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: https://www.tc-freyung.de/images/PDF-Dateien/Partnerschaft_a%20.pdf.

TRIADA. Deník veřejné správy. *Národní strategický plán pro rozvoj venkova České republiky*. Dsv.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-09-20]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6202487>.

TRIADA. Deník veřejné správy. *Přeshraniční spolupráce měst a obcí v ČR a SR*. Dsv.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-10-03]. Dostupné z: <http://www.dvs.cz/clanek.asp?id=6817638>.

ÚŘAD VLÁDY ČR. *Databáze Cesta do Evropské unie*. Svazek: 14. Integrační aktivity, část: III. Aktivity České republiky v představní fázi, kapitola: J. Usnesení vlády ČR ze dne 8. dubna 1998 č. 235 o Zásadách regionální politiky vlády. Isap.vlada.cz [online]. © 2011 [cit. 2021-06-26]. Dostupné z: <https://isap.vlada.cz/Dul/cesty.nsf/7f723857997b924bc1257926004bd509/5d995409e2ab9e53802566da0054d67a?OpenDocument>.

ÚŘAD VLÁDY ČR. *Databáze Cesta do Evropské unie*. Svazek: 14. Integrační aktivity, část: IV. Integrační aktivity ministerstva pro místní rozvoj, kapitola: B. Zásady regionální politiky. Isap.vlada.cz [online]. ©2011 [cit. 2021-06-26]. Dostupné z: <https://isap.vlada.cz/dul/cesty.nsf/91b9f824a0923e3bc1256dde0052230a/72e57cb378c45fb5802566da00551b96?OpenDocument>.

ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Euroskop. Vstup ČR do EU*. Euroskop.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/803/sekce/vstup-cr-do-eu/>.

ÚŘAD VLÁDY ČESKÉ REPUBLIKY. *Euroskop. Vstup ČR do Schengenu*. Euroskop.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-03]. Dostupné z: <https://www.euroskop.cz/8750/sekce/vstup-cr-do-schengenu/>.

ÚŘEDNÍ VĚSTNÍK EVROPSKÉ UNIE. Sdělení Evropské komise z 3. dubna 2020. Pokyny pro mimořádnou pomoc EU při přeshraniční spolupráci v oblasti zdravotní péče v souvislosti s krizí Covid-19. Dostupné z: [https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC0403\(02\)&from=CSeb/novinky/preshranci-ni-spoluprace-bezi-i-v-dobe-koronaviru](https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020XC0403(02)&from=CSeb/novinky/preshranci-ni-spoluprace-bezi-i-v-dobe-koronaviru).

VLTAVA LABE MEDIA. Českobudějovický deník. *Navrácení titulu městys nemá jednomyslnou podporu*. Ceskobudejovicky.denik.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-22]. Dostupné z: https://ceskobudejovicky.denik.cz/zpravy_region/navraceni-titulu-mestys-nema-jednomyslnou-podporu-20140203-mhjs.html.

VLTAVA LABE MEDIA. *Na pohraniční regiony dopadl covid mimořádně tvrdě. Unie jim chce pomoci*. Denik.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-23]. Dostupné z: <https://www.denik.cz/staty-eu/regiony-hranice-unie-investice-20210409.html>.

WASSENBERG, Birte. *Grenzüberschreitende Zusammenarbeit in Europa als Mittel der „kleinen“ deutschen Außenpolitik: das Beispiel des Oberrheins*. Revue d'Allemagne et des pays de langue allemande [online]. 14. prosinec 2017 [cit. 2021-11-15]. Dostupné z: [Grenzüberschreitende Zusammenarbeit in Europa als Mittel der „kleinen“ deutschen Außenpolitik: das Beispiel des Oberrheins \(openedition.org\)](https://www.openedition.org/34000).

ZÁKLADNÍ ŠKOLA PRACHATICE. *Partnerské školy*. Vodnanka.cz [online]. © 2021 [cit. 2021-11-17]. Dostupné z: <https://vodnanka.cz/partnerske-skoly/>.

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Dotazník

Přeshraniční spolupráce a partnerství měst Freyung a Třeboň

1. Jsem:*

Vyberte jednu odpověď

Muž

Žena

Nechci uvést

2. Věk:*

Vyberte jednu odpověď

13-15

15-18

18-25

25-35

35-45

45-55

55-65

65 a výše

3. Víte, že bavorské město Freyung a české město Třeboň uzavřela společné partnerství?*

Vyberte jednu odpověď

Ano

Ne

4. V případě, že ano, jak jste se o partnerství dozvěděli?*

Vyberte jednu nebo více odpovědí

Od rodiny/od přátel

Zúčastnil/a jsem se projektu/akce v rámci partnerství/spolupráce

Ve škole

V zaměstnání

V médiích (tisk, televize, rozhlas)

Na sociálních sítích/na internetu

Jiné:

5. Jaké výhody má podle Vás partnerství a spolupráce měst Freyung a Třeboň?

Napište jedno nebo více slov...

500

6. Může mít podle Vás partnerství a spolupráce měst Freyung a Třeboň i nějaké nevýhody?

Napište jedno nebo více slov...

500

7. Na jaké oblasti by se podle Vás měla spolupráce zaměřit?*

Vyberte jednu nebo více odpovědí

Školství, vzdělávání

Výměna studentů

Věda a výzkum

Veřejná správa

Politika

Regionální rozvoj

Kultura

Umění

Ekologie

Náboženství

Sport

Hospodářství

Sociální služby

Jiné:

